

Джејмс Олдриџ

ДОВИЖДАЊЕ

**анти
АМЕРИКА**

ДЖЕЙМС ОЛДРИДЖ ДОВИЖДАНЕ АНТИ- АМЕРИКА

Превод: Димитри Иванов

chitanka.info

ДИМИТРИ ИВАНОВ

УСЛОВНО ДОВИЖДАНЕ

В началото на 60-те години Пиер Данинос забавляваше себе си (и читателите си), като вадеше откъси от политически речи, пропускайки междинния текст. След това играта се масовизира. Използваха се предимно речи от „студения период“. Ето един пример:

„... ние бяхме стигнали до ръба на пропастта... Но оттогава насам направихме крачка напред.“

Също толкова успокоително прозвучават понякога уверенията, че тъй като *политическата практика доказва* безперспективността на студената война, не ще се намерят среди, които да направят опити да върнат света към нея. Наистина 20 години след като тя започна, компютърните анализи на речниковия фонд установиха, че в езика на политическите коментатори най-често употребяваната дума е „разведряване“.

Но от време на време светът усещаше хладния дъх на конфликтност, съзнателно изнасяна на преден план в международните дела, и осъзнаваше отново и отново, че разведряването е процес, а не политическа даденост.

Вероятно заради това Джеймс Олдридж в книгата „Довиждане анти-Америка“ казва не сбогом, а довиждане на годините, в които ловът на вещици беше практика в обществения и културния живот на САЩ, а комисията за разследване на антиамериканска дейност търсеше „агенти на международния комунизъм“ в развойните оръжейни лаборатории и в холивудските студии, за да стигне до Държавния департамент и Пентагона.

Под „анти-Америка“ Джеймс Олдридж подразбира атмосферата на политически гонения в годините, когато комисията за разследване на антиамериканска дейност беше в състояние да насочи пръста на подозрението към всяка прогресивна мисъл и постъпка. Антикомунизмът се отрази (и се отразява) неблагоприятно в международната сфера; но едновременно с това той нанесе дълбоки

травми и в страната, където възникна и се въведе като обществена практика в следвоенните години.

В „Довиждане анти-Америка“ Джеймс Олдридж проследява няколко лични съдби и с това сполучливо разкрива същината на въпросната опасност за психическото здраве на нацията. Той разглежда явлението не като публицист, а като писател — поради това повествованието ни казва повече за САЩ през 50-те години от стотиците статии и информации от и за онова време.

Няма да е пресилено, ако направим следната преценка: чрез своята книга Олдридж навлиза, при това навлиза дълбоко, в сферата на философското обобщение за диалектиката на мисленето, за двойствеността на човешкото съзнание. Тази оценка може да бъде казана, а също и разказана. Ето как:

Сред пейзаж от жълто-сиви възвишения пътуват една англичанка, англичанин на средна възраст и друг, по-млад. Когато тримата ездаци спират да си починат, те виждат изправена зад тях високата фигура на възрастен мъж. По дрехите му личи, че той е местен човек — действието се развива в Средния Изток (там тримата пътници са със секретна политическа мисия, свързана с британските интереси в района).

Дали непознатият се е появил, за да ги насочи по неверен път и да ги хвърли в ръцете на разбунтувалите се номади?

Важното е какъв е самият той. Оказва се, язиди — един от онази религиозна секта, която вярва в дявола. Самият той не е нито зъл, нито демоничен. Когато поискват от него да обясни защо вярва в дявола, той кара тримата европейци да си помислят колко много е злото в света около тях.

Защо се връщам към редове, които Джеймс Олдридж е написал преди повече от 30 години ли?! (Откъсът е от „Дипломатът“.) Защото в новата си книга Джеймс Олдридж доразвива една започната по-рано мисъл. Двоицата „зло — добро“ е не (само) религиозна, а и политическо-философска тема. Идеологии като антикомунизма се доближиха до метафизичните разграничения на добро и зло, залегнали в юдейско-християнските и някои други доктрини. Тези идеологии идентифицираха себе си с правата кауза. Неслучайно антикомунистическата кампания беше наречена (и сама наричаше себе си) „кръстоносен поход“.

Ако читателите на „Довиждане анти-Америка“ открият чертите на библейския предател в раздвоената мисловност на Терада, това едва ли ще е случайно.

„А вие не мислите ли, че религиите се крепят повече на дявола и по-малко на бога?“ — отвърна на въпроса ми с въпрос Джеймс Олдридж.

Сега разбирам, че въпросът му е бил реторичен, той не се е съмнявал в отговора. В новата си книга Олдридж ни разказва в романизирана форма съвременната версия на едно грехопадение, предизвикано от това, че дадена политика е поискала да стане религия...

Впрочем тези нейни искания са циклични.

Димитри Иванов

ПРЕДГОВОР НА АВТОРА КЪМ БЪЛГАРСКОТО ИЗДАНИЕ

Една от спътничките на студената война, предизвикала значителен брой лични трагедии, беше Комисията за разследване на антиамериканска дейност в Конгреса на САЩ. Предназначението на комисията беше да открива „комунисти“. Нейната мотивировка, дейност и методи станаха известни на света под названието „макартизъм“, по името на сенатора Макарти, който се бе превърнал в главен обвинител и инквизитор.

Същинската цел на комисията беше да пречупи моралния и духовния гръбнак на американските интелектуалци. Малко по малко явлението макартизъм се разпростря и в други западни страни и макар че се изразяваше в различни форми при конкретните условия, то бе наричано навсякъде с това име. Макартизмът действуваше в условията на студената война; неговата цел беше да не се поставя под въпрос политиката, чиято главна цел беше обкръжаването и „възпирането“ на Съветския съюз.

Властно, както някогашната инквизиция, макартизмът надничаше във всички сфери на живота в САЩ: в училищата, киното и театъра, в политиката, университетите и в армията. Той уби професионално хиляди интелектуалци, съсипа живота им: достатъчно беше те да бъдат „посочени“ — с други думи, имената им да бъдат просто назовани от Комисията за разследване на антиамериканска дейност. Някои от тези хора бяха преследвани до смъртта им, други трябваше да забегнат от Америка и да заживеят в Европа като политически емигранти. Мнозина останаха без приятели и без семейства, загубиха дом и работа.

Един от похватите, които макартизмът използваше, за да деморализира общността на американските интелектуалци, беше поименното посочване — личното издайничество. За да оцелее, обвиненият можеше да стори само едно да се отрече от своите идеи и принципи и да „назове“, т.е. да обвини някого, който му е бил приятел

и е споделял убежденията му. От хората, получили призовки от комисията, се искаше да издадат приятелите си, за да докажат своята невинност. За тези, които устояваха, нямаше милост, всички врати се затваряха за тях, изолираха ги от обществото като предатели. Да „назовеш“ приятелите си пред комисията, означаваше да ги обвиниш, че са „комунисти“, чиято дейност застрашава сигурността на Съединените щати. Достатъчно бе някой да е известен с отдавнашни антинацистки убеждения и приятелят му, сплашен от комисията, можеше да го „назове“. Един професор, писател, актьор или журналист, който е споделял идеите на американската либерална традиция, винаги можеше да бъде обвинен и разобличен. Духовник, който е изтъквал Христовото учение като социална идея, също можеше да попадне в списъка на лицата, занимаващи се с опасна подривна дейност.

В тази атмосфера на преследвания се разиграха лични трагедии, самият макартизъм беше една обществена драма, в която приятели се издаваха един друг, животът на мнозина беше съсипан, биваха изолирани от обществото или изпратени в затвора. Всичко това не е без значение и днес, когато макартизмът отново надига глава и на Запад отново се чувствуват полъхът на студената война и влиянието на нейните идеи.

В тази книга се опитам да опиша човешката драма на двама приятели, изправени пред избор не само в личните си отношения, но и в техните нравствени и духовни устои и идеи. Героите ми са двама души, които имат определени възгледи по въпроса, каква страна са САЩ и каква трябва да бъдат. В начините им на поведение се отразява една жизненоважна разлика, произтичаща от това, че духовната им устойчивост е различна. Заставайки на различни позиции, те избират различни нравствени норми, различни линии на човешко поведение. Това е и първоизворът на драмата.

На подобен драматичен сблъсък се е изграждал и моралният конфликт в гръцкия театър. В края на моралната драма, която засяга не само идейните им позиции, но също семействата им, децата им и професиите им, се стига до критичния момент на един окончателен избор. Когато един човек е станал предател спрямо друг и е съсипал живота му, как трябва да постъпи неговата жертва? Какво да мисли пожертваният за човека, който го е предал, какви чувства би могъл да

храни той към него? При един жизненоважен избор, за чий живот трябва да мислим?

Въпреки че включва проблемите на един морално-етичен избор, книгата всъщност е един опростен разказ как няколко души са засегнати и в крайна сметка виждат целия си живот променен от една-единствена предателска постъпка на един от тях. Интересува ме какво става с хората, когато те попаднат в такова положение и нека читателят сам реши съгласен ли е с начина, по който аз гледам на нещата и особено с това, което става в последната страница на книгата.

София, 1. X. 1980 г.

Джеймс Олдридж

ГЛАВА ПЪРВА

През лятото на 1955 живеехме, жена ми, аз и двете ни деца в Сен Жан-кап-ферà в една позапусната стара вила; казваше се „Л’Ескапад“. На хълма над нас беше „Ла Мореск“ — вилата на Съмърсет Моъм, от която се откриваше изглед към дълбокия син залив Вилфранш и откъдето старият писател можеше да гледа почти цялата истинска Ривиера на запад чак до Антиб. Другият ни съсед над нас беше от фамилията Ротшилд и вилата му беше превърната в нещо като полупразен, мраморен музей на произведения на изкуството от деветнадесето столетие. В подножието на нашия хълм лежеше Сен Жан, все още селце в ония години, макар че на единия бряг на залива се издигаше монументалната вила „Сингър“ („Сенже“ — както я наричаха французите), а на другия бряг — старият, разкошен хотел „Бристол“.

Претенциозно екзотичен декор за драмата, която разиграхме същата година на нашите веранди, тераси и градини. Думата драма вече не ми се струва особено подходяща. Това беше по-скоро очна ставка. Как иначе би могла да се нарече грижливо подготвената среща между един от съветниците на Рузвелт по китайските въпроси, чийто живот беше съсипан (като този на Алджър Хис^[1]) от Комисията за разследване на антиамериканска дейност, и неговия бивш приятел, който го бе предал на комисията и го бе унищожил?

Хрумването да бъдат изправени тези двама души отново очи в очи бе тъй ужасно и същевременно така разпалваше любопитството, че когато най-напред ми го подхвърлиха, аз изпитах едновременно отвращение и възбуда, тъй като жестоките спомени от 1955 г. бяха още пресни. На уличените в антиамериканска дейност все още гледаха като на престъпници, а на хората от моето поколение е излишно да се припомня каква дивотия бяха тези години на гонения за антиамериканска дейност и каква беше съдбата на преследваните, особено на хора като Филип Лавъл — жертвата, и Лестър Терада — неговия обвинител. Това не беше най-известният случай от този род и

той не би могъл да се сравнява с аферата Хис-Чеймбърс, но открай време се смяташе за твърде особен поради това, че двамата първоначално са били свързани с близко приятелство, завършило с такава омраза и накрая с един вид трагична справедливост.

Аз не бях инициатор за срещата им в Кап-фера, а по-скоро нещо като съветник. Жената, която я уреди, бе Дора Делорм, тя също живееше над нас на обраслия с пинии склон с резиденциите на Моъм и Ротшилд. Някога Дора беше снабдявала с парижки стоки най-големия универсален магазин в Сан Франциско, след което се бе омъжила за един от собствениците на предприятието. Беше наследила неговото богатство, което — когато тя наближаваше шестдесетте — беше събудило у нея онзи неудържим глад да общува с политически известни хора, който е тъй присъщ на някои богати американки.

На млади години Дора е била типична американска Венера, но по произход бе французайка и собственическият инстинкт на френски селянин я бе върнал във Франция на шестдесетгодишна възраст, за да живее от поземлена рента, а не от банкови лихви. Дебела, арогантна, обаятелна, умна и злонравна, тя не се спираше пред нищо. През онзи горещ юлски ден на 1955 тя дойде при мен със своя план, тъй като Пип Лавъл — жертвата на комисията — ни гостуваше. Върховният федерален съд не бе хвърлил Пип в затвора. Сенатската подкомисия се бе задоволила да го заклейми като подривен елемент, който се е занимавал с антиамериканска дейност, така че всички врати му бяха затворени, името му бе поставено в черните списъци, отнет му бе паспортът и така той бе превърнат в изгнаник. През 1952 положението бе станало толкова нетърпимо, че той бе напуснал тайно Съединените щати и бе заживял във Франция. Това означаваше да живееш ден за ден в Париж, заедно с десетки други американци, чиито имена бяха в черните списъци — хора, на които бяха отнети паспортите и възможността да се препитават.

— Да е тук, някъде наблизо приятелят ви Лавъл? — обърна се към нас Дора, след като спря пежото си и изчака да се приближим.

— Не. Отидоха с Моник в Ница — отвърнах аз.

— Добре — каза тя. — Щом е така, идвам.

Малко по малко тя измъкна месестото си туловище от колата, мина по пътеката и се настани под сенника на един градински стол.

Отпусна се в него като слон в блато. По държането ѝ разбрахме, че нещо сериозно я води към нас.

— Моля те, дай ми нещо за пиене, Айлин — обърна се тя мило към жена ми.

Винаги се стремеше да пробие дебелия стени на ирландската подозрителност на Айлин, но никога не успяваше напълно, и когато Айлин се запъти към кухнята, за да ѝ донесе пиене, Дора каза:

— Можеш ли да си представиш за какво съм дошла, Кит?

— Ако е пак за някой от тези твои пикници, и дума да не става — отвърнах аз.

Дора се засмя. Тя бе любителка на отвратителните пикници по калифорнийски, като все гледаше да избере някое труднодостъпно място, щом слонските ѝ тела се смалеха до размерите на монументална нимфа.

— Това няма нищо общо с пикниците — обясни тя.

— Значи има нещо общо с Пип Лавъл. Не, дума да не става — отсякох аз.

— Виж какво... — подзе предпазливо тя.

— Остави го на мира, Дора — прекъснах я аз. — Той е все още твърде уязвим, за да го забъркваш с такива хора, каквито ти каниш на гости.

— За какви хора говориш? — запита тя наивно.

— Хора, които само това чакат — като се върнат в Америка да подшущат тук-там, че са видели скандално известния Филип Лавъл.

— В моя дом? — възмути се тя. — Помисли си какъв скандал би било това. Ще ме сложат в черния списък.

— Признай си, че не те е грижа дали ще стане скандал, или не.

Това беше самата истина. Дора притежаваше особен род смелост и не би се побояла да се покаже във все още компрометиращата компания на човек като Пип Лавъл. Повечето от приятелите му отдавна трепереха като пихтия от онзи понятен само за американците страх, макар че не всички го бяха изоставили. Но Дора не се боеше да го покани в къщата си.

— Има една много важна причина... — започна тя загадъчно.

— Причина за какво?

— Да поканим Лавъл на вечеря.

Айлин пристигна с чаша сироп от нар, който Дора изпи на един дъх. Ирландската подозрителност, която се четеше в погледа на Айлин, накара Дора да се почувствува малко неудобно.

— Не съм се запознавала с Лавъл — каза тя, — но с Лестър Терада се знаем от години.

— Този мръсник! — процедих аз.

— Не ставай глупав — възрази Дора. — Все едно да наречеш мръсник Банко или Меркуцио, или който и да е от тези Шекспирови убийци, от които могат да ти настръхнат косите.

Дора често се позоваваше на Шекспировите герои, при това — винаги погрешно.

— Във всичко, което се случи, Терада е не по-малко трагична фигура от самия Лавъл — продължи тя.

— Доста глупаво като преценка — възразих аз. — Терада, доносникът, той съсипа Пип, за което го направиха герой. В един щат — не помня вече кой — дори определиха дата, на която ще се чествува ден на Терада.

— О, остави тези работи — каза Дора нетърпеливо. — Въпросът е там, че Терада пристига от Париж, ще ми гостува няколко дни и ме помоли да поканя Лавъл, за да могат да се видят. Почакай... спря ме тя, като видя, че ще я прекъсна. — Всъщност той идва тук специално, за да види Лавъл. Научил, че Лавъл гостува у вас, и ме запитва не може ли да го поканя и да уредя срещата.

— Ти си луда! — каза Айлин.

— Така ли мислиш, мила? — опита се да я умилостиви Дора.

— Какъв смисъл има да ги събираме отново? — възнегодувах аз.

— Просто никакъв — отвърна тя. — Терада ме попита не мога ли да уредя да се срещнат. Тъкмо това се опитвам да постигна с твоя помощ. Това е всичко.

— Изключено! — казах аз твърдо.

— Защо?

— Защото това е отвратително, защото няма да е добре нито за единия, нито за другия.

— Откъде знаеш? Може би на приятеля ти Лавъл му се иска да се види с Терада.

— Съмнявам се. Мисля, че е готов да го застреля, само да му се мерне пред очите.

— Как можеш да знаеш, щом не си го питал?

Тук се намеси Айлин:

— Може би тя е права, Кит. Може би Пип не би се лишил от един малък реванш.

Аз все още се колебаех, докато за Айлин беше естествено да помисли за реванш: тя беше корав, войнствен дух, който във всяко нещо виждаше изпитание на волите, а колкото до Пип Лавъл — едва ли имаше по-благовъзпитан човек от него.

— Лавъл не е дете — настоя Дора, — така че остави го да си реши сам.

Замислих се за това предложение и за Пип, когото познавах от 1941. Сякаш разбрала, че е направила пробив в отбраната ми, Дора продължи:

— Разбира се, всичко ще стане съвсем дискретно. Самият Терада не иска това да се разчуе.

— Не се съмнявам — изръмжах аз.

Сега Терада беше уважаван, почитан, известен и вестта, че е седнал на една маса и е разговарял с предателя, когото самият той бе разобличил, би му навредила доста. Така беше в ония години. А дали всичко това не беше някаква уловка? Едва ли. Толкова пък грубо скалъпена...

— Терада казва, че сте се сближили в Ню Йорк през 1941 — продължи Дора подкупващо.

— Запознах се с двамата през 1941. Тогава те бяха много близки приятели.

— Щом е така, нека се видят отново — каза Дора.

Малко по малко бях стигнал до нейното гледище.

— Добре — съгласих се аз. — Ще кажа на Пип, но повече от това не мога да направя.

Дора стана. Беше си свършила работата, нямаше смисъл да се заседява. Когато седна в пежото, амортизьорите изстенаха.

— Терада пристига в неделя с жена си и сина си.

— Жена си и сина си! — повторих аз глупаво. — Не знаеш ли, че Терада е женен за бившата жена на Пип? И че момчето им е всъщност син на Пип?

— За жената знаех, но сега чувам кой е бащата на момчето — каза тя. Изведнъж тлъстата ѝ бяла шия се затресе от смях. — Какви

жалки глупци сме ние смъртните — добави тя и шумно потегли, преди да съм се разколебал.

Двамата с Айлин останахме за миг загледани в чакълестата алея с пресните следи от колата на Дора.

— Да бях на мястото на Пип, бих ги отровила и двамата — каза Айлин.

Целунах войнствената си жена. Продължавах да храня известни съмнения относно цялото това начинание и реших, че трябва да го премисля, преди да кажа на Пип. Трябваше да помисля за самия Пип, за бившата му жена Джуди, за сина му и за това, че вече десет години Пип живееше в емиграция като „предател“. Както и да преценявах нещата, съзнавах, че при една среща с Терада Пип ще бъде уязвимата страна, защото продължаваше да е отритнатият на дъното, а Терада все още стоеше на високия пиедестал на героя. От друга страна, дали една среща би била толкова лоша? Трябваше да се замисля внимателно за двамата, с които се бях запознал в Ню Йорк през зимата на 1941, когато направих кратък и не особено успешен в журналистическото поприще опит в „Тайм и Лайф“ и така се запознах с Филип Лавъл и Лестър Терада — колеги по стая, които ме приеха в стаята си и станаха американските ми приятели.

---

[1] Алджър Хис заемал длъжност в Държавния департамент, жертва на скалъпен процес, обвинен от Уиткър Чеймбърс, че бил снабдявал СССР с поверителна информация за Вашингтон. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

През 1941 постъпих на работа в „Тайм и Лайф“, тъй като през войната бях пращал дописки от Финландия, Норвегия и Гърция, както и за действията в Северна Африка, и те ми предложиха да ме назначат като постоянен военен кореспондент, при условие че изкарам три-четири месеца в редакцията на „Тайм“ в Ню Йорк, където да усвоя техния стил на работа. Включиха ме в отдела, който отразяваше Втората световна война — тогава той се оглавяваше от Чарлс Уъртгънбекър и Джон Хърси, — и получих бюро в едно ъглово помещение на редакцията с дебел килим на пода и препарирани птици по стените. Това беше предишният кабинет на Джон Стюарт Мартин — едноръкия някогашен главен редактор на „Тайм“, който вече не беше главен редактор, но чиито пернати призраци бяха останали да висят по безукорно чистите бледосиви стени.

В същата стая бяхме с Теди (Тиъдор Х.) Уайт и със Сам Солт от Оклахома — един от онези американски журналисти, за които цял живот си спомняш с признателност и съжаляваш, че не си ги опознал по-добре и не си бил по-дълго време с тях. В съседното помещение беше кабинетът на Уърт, а под дългия и клинично чист коридор се редуваха стаите на референтките от справочния отдел. След това — кабинетът на Хърси и на края стаята с бюрата на Пип Лавъл и Лестър Терада.

Хубаво място беше тази ъглова редакция на двадесет и деветия етаж в онази зима и пролет: даровити хора, приятна среда, увлекателни разговори. Хърси беше млад и способен — с възможности, явно превишаващи изискванията на длъжността му. Същото можеше да се каже и за Теди Уайт. Но то беше особено вярно за Уъртгънбекър — за нас той беше кумир, комуто с радост се подчинявахме. Уърт беше либерален, толерираше слабостите ни, насърчаваше способностите ни, доколкото ги имахме. Допускам, че Лус, върховният шеф на „Тайм и Лайф“, си е давал сметка за цената на Уъртгънбекър, и ми се струва, че

ъгловите помещения на двадесет и деветия етаж бяха едно от безспорните постижения на Лус.

По това време Теди пишеше книга за Чан Каиши, (той току-що се бе завърнал от Китай). Аз пишех роман за войната в Гърция, а Сам си беше просто Сам. Той четеше комиксите, подсмиваше се, почесваше големия си нос и всяка сутрин закусваше с уиски-бърбън от бутилката, която държеше в най-долното си чекмедже, и с мляко, което едно от момчетата на редакцията му донасяше в картонена опаковка. Ние с Теди се стараехме и когато на Сам му идваше до гуша от нашата младост и амбиции, той протягаше ръце и казваше:

— Май че трябва да направим нещо, за да повдигнем духа ви, а момчета?

И така Сам предлагаше, или по-скоро настояваше, да вземем ферибота за Стейтън айлънд, за да видим статуята на свободата при „най-добрите възможни условия“. За Сам това означаваше студен, неприятен и мъглив ден, когато ние ще се свиваме на носа на безлюдния ферибот, сгущени в палтата си, взирайки се с мокри лица в мъглата и унието, ободрявайки се с много дълги глътки от бутилката бърбън, която Сам предвидливо е сложил в джоба на пардесюто си. Сам знаеше какво прави, и тези сантиментални разходки нямаха нищо общо със Статуята на свободата, която той изобщо не поглеждаше.

В пиенето не бяхме сериозни партньори на Сам, но той смяташе, че за мен е от полза да видя Америка откъм другия ъгъл „при най-добрите възможни условия“; тогава на някой от горния етаж му се стори, че вкарваме прекалено дълги паузи в работното време на редакцията на „Тайм“, и реши да ни раздели. Уърт не можа да се наложи и мен ме преместиха. Явно бяха решили, че аз съм главният рушител на дисциплината. Бях прелетна птица, чужденец, за когото опознаването на Ню Йорк се бе превърнало в любимо и всепоглъщащо занимание, и не ми се пишеше за войната, седнал пред бюрото си чак на двадесет и деветия етаж.

И тъй преместиха ме към другия край на коридора, в стаята, където работеха Лавъл и Терада и където липсваше човек като Сам, който да насърчава частните ми наблюдения върху Америка.

Всъщност решението беше малко странно, защото Лавъл и Терада вечно бяха някъде по работа навън. В ъгловото помещение, където бях по-рано, Джон Хърси имаше навика да се отбива като в

клуб, за да побъбри с Теди, Сам и с мен, а и самият Уърт обичаше да прескача при нас, за да разменим информация. Но в тази стая Лавъл и Терада бяха всецяло погълнати един от друг. Нямам предвид нищо лошо — искам само да кажа, че те до такава степен бяха потопени в нещо, което смятаха за особено важно, че бяха станали неразделни, и когато ме преместиха, Сам ми каза:

— Внимавай, Кит, попадаш в интересна американска територия.

Веднага разбрах, че Терада е по-силната личност от двамата. Той беше едър, масивен, дебелокрак, с гъста коса и широко чело. Имаше бърза мисъл, беше начетен, упорит и говореше малко като библейски пророк, доколкото можех да съдя с моето ухо на чужденец. Беше от пророците с внушителна осанка, не от онези, другите, слаботелесните. При това от силните — не от колебливите. Заговореше ли те, сякаш ти внушаваше, че пророческите му слова трябва да бъдат внимателно слушани; кой знае защо винаги гледах на него като на човек от едно-единствено поколение — като че по-рано друго не бе имало и в бъдеще друго нямаше да има. Баща му бил чешки стъклар, майка му, гладуваща полячка от Тилзит и той сам бе изобретил името си въз основа на друго, което ще да е било чешко. Но вдъхваше американския въздух тъй, сякаш останалата част на нацията дишаше заедно с него.

А Пип имаше деликатната и безплътна осанка на аристократ от Нова Англия. Беше с весел нрав, може би прекалено весел, сякаш се срамуваше от нещо, или искаше да прикрие някаква слабост. Но и в него имаше много стари наслоения — като че бе изтънял (подобно на името си) от продължителното въздействие на американския градски живот, високите пещи и минните шахти.

„Прав си, да, прав си“ казваше той на Терада, когато спореха по някой въпрос от идеологическа важност, свързан е конституцията от Атланта^[1] или Мейфлауърсната завера^[2] — опорни точки на американската същина, цветисти епизоди от националното минало.

Сякаш всеки път Пип вдигаше ръце от Америка, за да я повери на Терада, и сякаш имаше основание за това. Човек оставаше с впечатлението, че той лично няма повече претенции към републиката. Трябваше да мине известно време, за да разбере какво точно Пип влага в това и да прецени какво преследва. Но веднъж проумял това, започнах да уважавам дълбоко този човек и заобичах неговата Америка.

Бързо открих, че Пип и Терада са хора от различни категории. Те двамата по-скоро спореха, отколкото разискваха. Като че ли не стояха на една и съща страна, а от двете страни на нещо, което още не знаех какво е. Това нещо ги разделяше и едновременно с това свързваше.

Но какво беше то?

Най-напред направих глупавото предположение, че това е една от референтките в справочния отдел, Джуди Джеймисън, която понякога идваше по коридора към нашата стая и заставаше на прага да поприказва с трима ни. Всъщност тя говореше не с мен, а с тях двамата. И то не с двамата, а с единия. Но с кого? Не можеше да се каже, че Джуди Джеймисън отговаря напълно на представата за красиво момиче, а освен това имаше навика да се смее малко принудено. Но произлизаше от добра среда, прибрано, възпитано, организирано момиче, с грижливо вчесана тъмна коса, безупречна полуусмихната уста и много хубави зъби и кожа. Джуди приличаше на хубавица от Балтимор, която по-скоро е режисирала външния си вид, отколкото той да ѝ е вроден. В ония години се носеха бисерни огърлици, пуловери от ангорска вълна и поли (с умерена дължина — неща, които най-много отиваха на Джуди. Понякога пъхаше молив в полуотворената си уста, почукваше с него по идеалните си зъби и ефектът от това беше толкова интересен и възбуждащ, че ме осеняваше такава мисъл: по инстинкт Джуди упражняваше женската си привлекателност, усещайки, че трябва да използва глезените и китките си, тъй като не може да разчита на формите си и на повика на плътта. И въздействието беше силно.

Един ден Джуди се облегна на рамката на вратата и каза:

— Ще дойдеш ли на вечеря в къщи в четвъртък? — Вдигнах глава, но не отговорих. Не беше възможно да има предвид мен. Другите двама също не отговориха.

— Това се отнася за теб, Кит — каза тя решително, сякаш се отнасяше за работа, която трябва да бъде свършена.

— За мен?

— Стига си повтарял като ехо — каза тя. — За теб, разбира се.

Бях поласкан и мигновено отговорих, че ще отида.

— В осем часа — добави тя и ми подаде малката си визитна картичка с адреса ѝ в Гринич Вилидж.

Това бе всичко. Не поглеждах към другите двама, защото си давах сметка, че Джуди всъщност проявява интерес към един от тях, а не към мен, и се смеех вътрешно, като се чудех как ли ще ме използва, за да улови избраника си, тъй като явно това беше единствената причина да ме покани.

— Големи успехи жънеш, Кит — погледна ме Пип със засмени очи.

— Този невъзможен англичанин идва тука и ни измъква момичето изпод носа — каза с тържествена шеговитост Терада, опитвайки се да подражава английския ми акцент.

В своя подреден с вкус апартамент с „цветна“ прислужничка — тя разполагаше със свои средства, при това годината беше 1941 — Джуди бе твърде различни от момичето, което знаех от коридора. Държеше се изискано и малко стеснително и аз си дадох сметка колко много прилича на Пип. Дори по външност малко напомняше за него. И тя като Пип се смееше малко притеснено, гледаше с прекалено усмихнати очи. Беше по-интелектуален тип от Пип, но в сив спортен костюм би могла да мине за негов брат, който води по-дисциплиниран живот. На пръв поглед те изглеждаха създадени един за друг, само че Джуди беше човек от желязо, докато Пип по-скоро клонеше към бронзовия век.

— Защо ме покани на вечеря? — запитах я аз, когато тя поднесе стридите.

— Защото онези двамата понякога ми действуват на нервите — отвърна тя с вид на пале, което ръмжи, ухапало голям кокал. — За какво си говорят те през цялото време?

Не си бях задавал този въпрос, но когато тя ме запита, изведнъж ми хрумна верният отговор.

— За Америка.

Тя ме погледна изненадана, после се засмя.

— Да, разбира се!

— Всъщност това сега ми дойде наум — поясних аз.

— Ясно. Те имат любовни връзки с нацията — отсече тя саркастично. — Нищо чудно, че с никой друг не се виждат.

Това бе всичко, което излезе от тази изискана вечеря с американско сервиране. Докато се прибирах пеша по пътя към стария хотел „Мъри Хил“, където живеех, си блъсках главата на кого от

дватамата е хвърлила око Джуди. Почти бях сигурен, че на Пип, макар да се съмнявах дали Пип действително я харесва. В чистите стаички на „Тайм“ на двадесет и деветия етаж непрекъснато се говореше за секс и за жени — главно за момичетата от справочния отдел, — но към тях не се проявяваше интерес като към момичета, за които човек би се оженил. Само че след вечерята при Джуди започнах да наблюдавам внимателно Пип и Терада и открих едно нещо: представленията, които Джуди устройваше в рамката на вратата, явно бяха заинтригували и двамата, защото те никога не я споменаваха, когато предъвкваха с наслада плътските прелести на другите момичета. На следващата седмица Терада бе поканен на вечеря, а няколко дни по-късно — Пип. Така че аз бях нещо като увертюра, един вид приемливо въведение за моминските амбиции на Джуди. Стана ми смешно от тази сложна плетеница от ходове. Джуди беше порядъчно момиче, което спазваше всички условности и, струва ми се, тъкмо това я правеше привлекателна в очите и на двамата.

Но подозренията ми, че тя е онова нещо, което ги разделя, не се оказаха верни. За момент бях допуснал това просто защото тогава бях голям невежа по отношение на Америка. Не бях схванал истинските отсенки на тънките различия в мисленето на Пип и Терада, защото не бях достатъчно добре запознат с американската социална философия, история и идеология. Едва след като изслушах един техен особено продължителен спор за книгата на Парингтън „Главни течения на американската мисъл“, започнах да прозирам същината на разногласията им. Трябваше да разпитам Пип подробно, за да може накрая това да ми стане по-ясно, да ми стане по-ясен и самият Пип. Макар и израсъл в чистата пуританска традиция на БАСП^[3], свързана с либералните идеи на колониалната демокрация от осемнадесети век (той бе потомък на Джеймс Лавъл), Пип бе разлюбил собственото си духовно наследство. Американските интелектуални настроения през 1941 търсеха историческо измерение и се подхранваха идейно от демократичната традиция на Джаксън и Джеферсън, кореняща се в процеса на преместване на границата все по на Запад и завоюването на нови територии и по този начин наречена „Гранична демокрация“. Но Пип, тъкмо един от хората, които имаха най-много основания да се смятат лично свързани с тази традиция, направо я отхвърляше. Не искам да кажа, че възприемаше марксизма или друга някоя идеология,

предлагаща цялостно философско обяснение на света. За марксизма той не знаеше нищо или почти нищо и дори не се интересуваше от него. Пип беше типичен представител на американския начин на мислене и един ден ми изложи възгледите си съвсем ясно, докато обядвахме (този ден Терада бе във Вашингтон) в подземния ресторант, където можеш да гледаш как кънкьорките правят фигури на пързалката в Рокфелеровия център.

— Америка — каза той — непрекъснато се опитва да се превъплъти в образа на някогашния пионер от границата — устойчивия характер, честния фермер, чиято личност се е оформила в просторите и необятната пустош. Но това сега е напълно глупаво — продължи той, — защото Америка всъщност е нация от граждани, потомци на селяни емигранти от Европа, така че приложната ни философия трябва да започне оттам.

Възразих, че не всички емигранти са били европейски селяни.

— След 1870 — каза той — цялата емиграция, преобладаващото мнозинство от населението ни идва от Европа и е от селски произход; между тях е имало и европейски занаятчии, чиито родители също са били селяни. Съвременна Америка е изградена и населена от безимотни селяни, дошли от Европа, и от бедняци, напуснали селото и отишли в града.

— Е, и?

— Разбираш ли, Кит, те са дошли тук с манталитета на европейския селянин. За какво са жадували? В селската душа е залегнал стремежът към материалните придобивки. Залегнала е и простотията. И натурализмът във всичките му прояви. На селянина са присъщи изобретателността, невъздържаността, той е здрав и дързък. Склонен е към насилие, предрасъдъци и сантименталност, голям консерватор е в материално и в религиозно отношение и стига до бруталност в егоизма си. Ето откъде точно започва съвременна Америка. Това е изходният ни материал. А не честният и добродетелен пионер от границата с неговата кремъклийка и самозадоволяващо се стопанство, проснало се в безкрая на хълмистата прерия. Всичко това са опасни илюзии, чист мит, който не можеш да лепнеш на опашката на селянина, без и тя, и той да пострадат от това. И то да пострадат много.

Когато възразих, че е твърде краен, че конституцията, пропита с граничния дух на началните години, и Хартата на правата не са загубили значението си, той сви нетърпеливо рамене с думите:

— Разбира се, че имат значение. Не ги отричам. Но в най-добрия случай те са само една законодателна гаранция. Самият Джеферсън е казал: „Никое общество не може да създаде вечна конституция, нито дори вечен закон.“ Конституцията просто е отразила в общи линии главните правни норми на онова време. Също и поправките към нея. Такова е било и предназначението им. Що се отнася до останалото, обществената философия на Съединените щати трябва да започне отново с нашите селско-градски емигранти. С това да се започне и върху него да се гради.

— Но можеш ли да оспориш, че старата философия е най-добрата основа, която имате?

Обърнахме още по едно кристално мартини — вече второто или третото, и Пип възрази.

— Какви ги говориш? Какво общо има един швабски селянин, примерно, отишъл да лее чугун в Питсбърг, с традицията, от годините на Джеферсън и Джаксън? Нищо. Какво право има един украински мужик или полски евреин, или някой ирландец, който е садил картофи, или някой малоимотен шотландец да си въобразява, че е духовен и културен наследник на Натаниел Хоторн? Абсолютно никакво! Направо смешно. Няма никаква връзка.

— Не мислиш ли, че разсъждаваш малко като патриций? — продължих спора аз. — Не лишаваш ли емигрантите от нещо, с което ти си бил облагодетелствуван благодарение на произхода си?

— Не! Категорично не! — разпали се той и в същия миг по витрината към пързалката полепнаха ледени пръски, полетели изпод кънките на една от фигуристките. — Лично аз се отказвам от традицията, от наследството, което имам по рождение. Захвърлям го. И само се опитвам да внуша на нашето първо поколение от градски селяни, че тази страна е тяхна, че истинската ни идейна философия трябва да започва от тях и от онова, което те са донесли със себе си, не от онова, което е останало от мен. Че тях ги мамят.

Все още се отнасях малко злъчно към доводите му, та подметнах:

— Искаш да кажеш, че трябва да започнат от своята алчност, дребнавост и простащина?

— О, не се прави, че не разбираш, Кит! — възкликна на той. — Не искам да кажа, че с това трябва да се задоволят. Напротив — това трябва да забравят. Просто искам да разберат как стоят нещата. Какво са донесли със себе си. След това те могат да го заменят, ако искат, с каквото смятат за по-добро. Това е всичко.

— Значи искаш пълен отказ от традицията?

— Повече или по-малко.

— И искаш погражданените селяни да се преобразят?

— Да.

— В каква насока?

— Боже мой, Кит! Откъде да знам? Никой не може да каже. Въпросът е, че оттам трябва да започнем. И насоката, за която говориш, може да бъде само американска, защото в тази обстановка не могат да се прилагат чужди критерии.

— Знаеш ли, че отричаш нещо, което е чудесно? — хрумна ми изведнъж.

— Разбира се — призна той. — Но това, което отричам, е безвъзвратно загубено, отишло си е веднъж завинаги. Искам тази нация да се отърси от своите умиращи митове и да се преизгради чрез тази прекрасна жизненост, която блика от една просташка енергия и едва ли не животински нагон. Аз лично не виждам мястото си в такава нация, но с радост ще я приема, ще се смятам за част от нея и ще вървя в крак с нея. Това е всичко, Кит. Нищо особено, както виждаш.

Нищо особено? Разбрах, че е твърде особено, защото обръщаше надолу с главата начина, по който американците гледат на себе си. И сега си дадох сметка за какво всъщност спореха те двамата с Терада, кое е онова, което наистина ги разделяше. Те бяха две крайности. Пип, издънка на старо аристократично семейство, което е притежавало имение още преди 1840 година, свързваше жребия си с онази гмеж, която пъплеше в подножието на Статуята на свободата, докато Терада, новодошлият преселник, беше пламенен проповедник на голямата американска традиция от 1776^[4] и в представите му витаеха образи на плантатори и свободни фермери. Ясно, че каквото и да си кажеха за американската култура, за американските нравствени и етични норми, то отразяваше крайно различни възгледи.

Безнадеждно положение; може би дори опасно в една страна, която непрекъснато търси истинския си облик и в която подобни

спорове стигат до самия корен на онова странно нещо, наричано американска същност. Нищо чудно, че Джуди ги ревнуваше от Америка, нищо чудно, че не ѝ бе лесно да спре своя избор върху един от двамата, защото и тя като тях се объркваше от своята американска същност.

---

[1] През 1868 г. в Атланта се свиква учредително събрание, което съставя конституцията на щат Джорджия (всеки щат има свои органи на законодателната и изпълнителната власт). — Б.пр. ↑

[2] Когато заселниците пилигрими наемат с чартърен договор кораба „Мейфлауър“, който дотогава е пренасял вино, всички те са сплотени и се качват на борда заедно със семействата си. Но когато прекосяват океана и приближават сегашния Плимут, щат Масачузетс, започват да се подозират един друг. Ето защо 41 от мъжете на борда се подписват под документ, с който се задължават да не се отцепват от групата, да не се заселват отделно от нея и да спазват законите, които групата в бъдеще ще приеме.

По същество това е политически документ и той става основа за плимутското правителство, макар заселниците пилигрими да са убедени, че дават духовен обет по църковен канон. — Б.пр. ↑

[3] Съкращение от „бял англосаксонец — протестант“ (англ. WASP) — хората, считани за най-чисти, „първокачествени“ американци. — Б.пр. ↑

[4] На 4 юли 1776 Конгресът на 13-те колонии приема Декларацията на независимостта, съставена от конгресен комитет (всъщност от Томас Джеферсън), прокламираща САЩ за независима от Англия държава. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

През цялата зима нещата между тях си останаха такива. До каквато и американска тема да се докоснеха, влизаха в идеен спор. Нито веднъж не ги чух да говорят сериозно по други въпроси. Нито веднъж не ги чух да засягат опасни идейни течения. Това беше странно, защото в края на краищата Терада беше един от „светолозите“ в политическия отдел (разбрах, че е живял две години в СССР), а Пип беше нашият специалист по китайските въпроси (израсъл в Китай, където родителите му били мисионери, той говореше китайски).

Но си спомням как за първи път спорът им се докосна до нещо извън рамките на обикновените исторически съпоставки. Веднъж седмично отделът се събираше на съвещание, на което присъствуваше самият Хенри Лус. Не ходех на тези съвещания, защото те представляваха политически инструктаж, а аз явно нямах нищо общо с определянето на политическата линия. Но Уърт ме покани на едно от тях просто за да добия представа.

Чувствувах се не на мястото си, защото всички те се обръщаха към Лус на прякор — Масур, и въпреки демонстративната журналистическа безцеремонност и демократични отношения, в атмосферата се чувствуваше автократичното отношение на началници към подчинени, което цари във всички редакции. Политическата линия — това беше Лус. Но разисквания все пак имаше и трябва да кажа, че Лус слушаше внимателно. Този ден се обсъждаше каква линия трябва да следва „Тайм“ спрямо воюваща Русия. Рузвелт току-що се бе съгласил да отпусне на русите, които понасяха тежки загуби, малко камиони и изтребители (Еъракобра), но Лус беше против това, понеже беше противник на Рузвелт, и „Тайм“ симпатизираше по-скоро на Германия, отколкото на СССР. На редакционното „обсъждане“ Терада изказа мнение, че САЩ не трябва да изпращат на СССР нищо повече от бинтове, стари дрехи и по малко от натрупалите се излишъци от мляко на прах. Лус се съгласи.

Но Пип се изсмя.

— Слушай, Масур — каза той. — Няма да минат и шест месеца и японците вероятно ще ни нападнат. След две години ние ще се бием с германците в Европа. Кого ще минем, ако даваме на русите само стари дрехи и мръсни бинтове?

— Това са само догадки, Пип — каза Лус.

— Не са. Колкото по-големи загуби нанесат русите на германците в жива сила сега, толкова по-лесно ще бъде на нашите момчета утре, когато започнат да стрелят срещу германците. Това няма нищо общо с догадките.

Не ме питаха какво е моето мнение и не го изказах. Но доводът и очакванията на Пип ми се сториха смислени, макар и да не бях толкова сигурен, че Япония ще нападне Съединените щати. Да си призная, смятах го за невъзможно.

Но Пип разбираше Китай и Япония, както разбираше и Щатите. Той не гледаше на азиатските страни с американски очи. Гледаше ги със собствените им очи. Спомням си също, че този ден силно впечатление ми направиха красноречивите, убедително изречени пророчества на Терада за развоя на войната в Европа. Русите, каза Терада, без съмнение ще се изтеглят напълно от Европа, ще се укрият в безкрайната сибирска пустош и оттам ще водят тежка, примитивна тридесетгодишна война с хитлеристка Германия, която за два месеца ще успее да окупира цялата европейска част от Съветския съюз. По онова време много експерти правеха такива предсказания, но единственият човек, на когото те очевидно се струваха смешни и който не криеше ироничната си усмивка, докато ги слушаше, беше Пип. Той беше убеден, че Терада греша, но не си даде труда да спори. Явно не му беше до спор.

След съвещанието запитах Уърт как Лус все още държи Пип Лавъл, след като той очевидно внася нотки на разногласие в редакционния кокошарник.

— Не бъди несправедлив към Масура — защити своя шеф Уърт. — Двамата с Пип се знаят от Китай още като момчета и са стари приятели.

— Не е тази причината — възразих аз.

Уърт се засмя.

— Вярно, не е — съгласи се той. — Пип има прозрение и тъкмо това го прави толкова ценен — за информационно списание като нашето не е изгодно да се лиши от него.

— Ами Терада?

— Недей да ме подпитваш кой с кого е и кой против кого е — предупреди ме Уърт, но все пак добави: — Терада изпитва неподправено американско възхищение към списанието и това е, което го прави толкова ценен.

— Искаш да кажеш, че Пип не дава пет пари за списанието?

— Не съм казал такова нещо. — А ти накъде всъщност биеш?

— Наникъде — казах аз. — Просто искам да разбера какво ги прави толкова добри приятели.

Уърт ме наблюдаваше внимателно, за да разбере дали зад любопитството ми не се крият някакви други мотиви. Той се отпусна назад в металното кресло, сдъвка тъмната си новоорлеанска пурета и отвърна.

— За да оцениш какво дава едно такова приятелство, трябва да знаеш много повече за Америка.

— Толкова ли е сложно?

— Мисля, че да. Във всеки американец е програмирана ролята да играе гражданин на нашата свободна република, Кит. Вършим го, без да мислим. Винаги ни занимава въпросът, каква е тази Америка, в която живеем, каква е онази Америка, към която другият американец принадлежи. Когато пренесеш това на мисловно равнище, то се превръща в нравствена отговорност да защитиш американската си същност. Вгледай се внимателно в тази картина и някъде в нея ще намериш заплетените отношения на тези двамата. Странна бърканица.

— Може би по-скоро бърканица, отколкото приятелство — опитах се да налучкам аз.

Уърт се извърна гърбом към мен и сложи краката си на перваза на прозореца.

— Сега пък много дълбоко започна да ровиш. Защо не накараш Пип или Лестър да ти обясни това, което искаш да разбереш?

— Защото не знам какво искам да разбера — признах аз, — а без да искам, съм любопитен.

На Уърт разговорът не му беше приятен, но мисля, че и той като мен беше заинтригуван или любопитен, защото се замисли за миг и

добави:

— Добре, ще ти подсказва нещо, само едно, а после те оставям да мислиш сам. Пип, тъй като е от фамилията Лавъл, е учил в Гротън и в Йейл и следването му е било песен. А Терада е трябвало да се бори със зъби и нокти и кой знае на какви лишения се е подлагал и какви усилия на волята му е струвало да завърши Харвард, където май е бил най-добрият студент по американска история. Блестящ! Въпреки че е ходил с пробити подметки и скъсени отзад ризи, защото сестра му изрязвала парчета, за да слага нови яки, след като старите се протривали.

— Но такива различия можеш да намериш навсякъде.

— Възможно е. Само че когато такова нещо стане в Щатите, то предопределя цялото ти по-нататъшно самочувствие и съдба. Когато Пип завършил университета и поискал да отиде в Китай, достатъчно било да почука на вратата на някоя от фондациите, които действуват на китайска територия, и да получи онова, което иска, макар че депресията още не била отминала съвсем. А Терада? Искал да постъпи в редакция, но не го пускали дори до вратата да припари. Затова се качил на някакъв кораб, превозващ зърно, и пътуването до Русия едва не му струвало живота.

— Да не е бил комунист?

— Предполагам, че е бил. Искал е да види големия експеримент. Постарал се е да понаучи руски, защото в семейството говорели само на словашки, а той не е чак толкова близък до руския. В Москва постъпил на работа в някакво пътническо бюро и в свободното си време събирал оттук-оттам дребни информации, които предавал на кореспондентите на АП и на ЮП, така че накрая го приели като един вид нещатен сътрудник.

След две години се върнал в САЩ и написал книга, в която срива със земята големия експеримент, и никога повече не погледнал назад. Но Лестър се е катерил стъпка по стъпка нагоре и когато човек като него поставиш в гондолата на един балон заедно с Пип Лавъл, получаваш тъкмо това, което се е получило — американската осмоза в действие.

Бях само отчасти доволен.

— Но между тях няма нищо общо, а ти все пак не ми обясни как те успяват да преодолеят това?

Уърт се изправи пред прозореца и погледна навън, където първите снежинки през този ден падаха на самия връх на стрелата на църквата Сейнт Николас, която се извисяваше точно под нас. Уърт, той имаше такъв навик, сви рамене като отпуснат мечок — този му жест по странен начин хармонираше с мустаците му и с начина му на говорене — и добави:

— Все се мъча да ти обясня, че единствената прилика между Пип и Терада е, че и двамата са американци, но ти като че ли не ме слушаш. — Той вдигна ръка, за да предотврати нов мой въпрос. — Повече няма да ти обяснявам, Кит — продължи той. — Ако искаш да разбереш нещо повече, помисли върху това, което ти казах. Проследи събитията в обратен ред.

Ако се бях заловил със сериозно изследване на живота им, щях да сторя тъкмо това — да проследя нещата в обратен ред. Но нямах за цел да се залавям със сериозни анализи. Да си призная, далеч повече бях заинтригуван от Джуди, или по-точно, от странния триъгълник, който тя изграждаше, прибавяйки ново измерение в приятелството между двамата.

Може би от самото начало би трябвало да разбере към кого от двамата се стреми тя, но все още не ги познавах достатъчно и едва покъсно всичко се изясни. Джуди имаше богата леля с извънградска къща в Риджфорд, Кънектикът. Един предобед, беше сряда, тя застана на прага на стаята ни и покани и трима ни да прекараме там заедно ноемврийския уикенд. Колебанието ни трая само миг — съгласихме се и тримата — и така в петък влязохме във форда на Джуди и тя пое по шосето за Кънектикът.

Къщите се оказаха две, една за леля Фелис, която отсъствуваше, другата за гости. И двете приличаха на домове, които са се предавали по родова линия от поколение на поколение. Но много години покъсно, когато припомних на Пип за тези красиви фермерски къщи и тяхната атмосфера, той каза кратко:

— Всичко купено с пари.

Но дори така да беше, купувано бе придирчиво, макар че доста силно ми се наби в очи частната бензинова помпа до големите конюшни. Ей така — отиваш и си напълваш резервоара, като че ли бензинът извира от земята.

За разлика от мен нито Пип, нито Терада умееха да яздат. Докато другите седяха около огъня в удобната дневна, където им прислужваха чернокожият иконом и жена му, аз следвах пътеките за езда, утъпкани от стотици гости преди мен, обхождах хълмовете на частното имение в Кънектикът. Местността беше леко заснежена — побеляла, без да е затрупана от снега, скована от студ, но не оголена. Върнах се в пет часа, взех горещ душ и заварих другите да пият мартини в очакване на завръщането ми, защото бяхме решили да тръгнем с кола по един пряк път през хълмовете до къщата на Марин Поплар, един от най-известните американски журналисти. След като вече бяхме поели по тесния изрътен път в големия пакард на леля Фелис, с дребничката Джуди на волана, Пип ми прошепна:

— Внимавай, Кит, ще видиш бърлогата на най-свирепия американизъм. Поплар не обича англичаните, мрази Рузвелт и профсъюзите, така че трябва да си мериш думите, ако смяташ да разговаряш на политически теми.

— Никога не споря за политика — успокоих го аз.

— Може да ти се наложи.

Домът на Марин Поплар също беше стара фермерска къща, до която имаше обширен хамбар, боядисан в бяло. Първата работа на мисис Поплар беше да ни отведе там тримата — без Джуди — и да ни покаже старото зърнохранилище, което сега беше обзаведено с бюра, пишещи машини, шкафове за документация и картотекиране, телекс, голям вентилатор и дебел мокет.

— Ето къде работи той — каза почти с благоговеен шепот мисис Поплар.

Тъкмо щях да запитам „кой?“, когато Пип каза:

— Поразително!

Долових сарказъм в тона му.

Мокетът на просторното помещение, дълго двадесетина и широко десетина метра, бе покрит с папки, подредени в редици. Папките за документация се проточваха в безупречно прави линии с пътечки помежду им; те бяха няколкостотин и първата, към която хвърлих поглед, беше надписана: „Брджс, Х4 Екстрадиране“.

— Значи такава е системата му — каза Терада с внушителния си глас.

— Тук не пускаме всекиго — обясни мисис Поплар на Терада, но решихме, че за вас ще е интересно.

— Изключително интересно — ахна Терада, а по-късно Пип ми каза, че сред стройните редици е видял папки с имената на почти всички профсъюзни ръководители в САЩ, както и на всички по-видни фигури от правителството на Рузвелт.

Израчихме Пип да се завърне от своята разходка по пътечките (ние с Терада не се осмелихме да тръгнем между папките и да четем надписите им), после през остъклен тунел, оформен като зимна градина, ни поведоха към къщата, където Марин Поплар с дълга стъклена лъжица смесваше картини в голяма кристална кана.

— Мамче, виждат ти се гащите — каза той на своята пълничка и приятна жена, която винаги изглеждаше малко задъхана.

Мисис Поплар погледна през рамо към полите си. Всички проследихме погледа ѝ. Наистина бельото ѝ се показваше, тя оправи трикотажната си рокля и ни поведе да ни запознае с другите гости, забавлявани от Джуди и дъщерята на семейство Поплар.

Макар и да бях запознат е линията и речника на войнстващата американизъм и изобщо с целия мироглед, отразен в израза „Америка преди всичко“, не бях навлязъл дотолкова в американската политическа сцена, че да ми направят особено впечатление имената, които чух през този ден: Кейс Санфърд, известен юрисконсулт на големи корпорации, Робърт Банърман, от рекламната агенция „Банърман и Брус“, и един млад мъж на име Моран, който въпреки момчешката си външност беше вече известен прокурор. За Моран почти нищо не мога да кажа, защото вече не си го спомням добре, но Санфърд и Банърман имаха вид на възрастни, улегнали, преуспели и безрадостни американски бизнесмени. Никога не повишаваха глас и доколкото можех да съдя като чужденец, англичанин и човек много по-млад от тях, поведението им беше безупречно. Казвам това, което видях.

Адвокатът Кейс Санфърд бе някогашният либерален губернатор на един от щатите в Нова Англия, привърженик на губернатора Франклин Д. Рузвелт от Ню Йорк, когато президент е бил Хувър. Но сега Санфърд ненавиждаше Рузвелт и го смятаха за страдалец, защото имаше някаква болест на гърлото и малко по малко губеше гласа си. Той почти шепнеше. И Банърман бе смятан за човек, комуто животът е

нанесъл тежък удар, защото синът му се бе самоубил — скочил без парашут от спортен самолет. Но за разлика от Санфърд Банърман бил републиканец цял живот и най-странното нещо, свързано с името му, бе широко известната рекламна кампания, която той бе повел в началото на тридесетте години, за да убеди американците, че някои бележити личности от историята на САЩ са превъплъщение на апостолите и учениците им, по-специално Томас Джеферсън (Марко), Вашингтон (Матей), Александър Хамилтън (Лука) и Робърт Е. Ли (Йоан). Джеймс Гордън Бенет според тази теория беше свети Павел, а Томас Едисон — Петър. При това учениците щяха да се появяват в нови и нови превъплъщения. Уилям Дженингс Брайън например можеше да се появи като свети Павел или май че беше обратното.

Не можех да допусна, че Банърман е повел тази кампания, без да се усмихва вътрешно, но Пип ме увери, че Банърман се е отнасял напълно сериозно към апостолите си, тъй както и Брус Бартън с най-дълбоко вътрешно убеждение е написал книгата си „Никому неизвестният“, в която твърди, че Исус всъщност е основоположникът на съвременния бизнес, защото е избрал дванадесет души от най-ниското равнище на бизнеса и с тях е създал организация, която завладяла света.

В съзнанието ми почти напълно са избледнели образите на тези уравновесени, шепнеци мъже, а жените им изобщо не мога да си спомня. Но след онази ноемврийска вечер започнах да смятам хълмовете на Кънектикът за „територия на Терада“, защото на тези хора очевидно им беше приятно да се запознаят с Терада и с готовност го изслушваха и разговаряха с него. Терада стана героят на вечерта — точно според замисъла на Джуди. Тя се бе отпуснала в едно голямо кресло, облечено в басма на цветя, и гледаше изпълнението на Терада — човека, който е бил комунист, но се е поправил и е казал истината за големия експеримент. Усмихната, доволна като котенце, тя слушаше как този старозаветен глас обяснява какво е правда и какво кривда на тоя свят — разбира се, от политическо, не от нравствено гледище. Естествено темата на разговора беше Америка, макар че от учтивост и снизходителност към мен, английския гост, не говореха нито за полковник Линдберг, нито за „Америка преди всичко“, с други думи, не говореха за онази Америка, която беше наистина тяхна, а за Америка на Торнстейн Веблен, чиято книга „Теория на забавляващата

се класа“ бе убеждавала някогашните американци, че забогателите през деветнадесетия век спекуланти, станали крале на железниците, недвижимите имуществва, мините и борсата, изпълняват дълга си, като потвърждават статуса на своята класа, и служат на родината, като консумират с просташка демонстративност богатата ѝ.

Терада, със зареян поглед, твърдеше, че Америка може да понесе всяко разточителство и всяка бедност, тъй като същината на въпроса не е какво отделната личност ще направи с парите си, а дали като ги пилее, тя накърнява правата на другите. Потреблението, до каквито и крайности да стига, никога не може да бъде посегателство върху правата на личността в едно свободно общество, където бедният има точно същите права, каквито има и богатият. С шепнещия си глас Санфърд тогава се позова на случая в околия Сан Матео през 1905 година, за да докаже, че има конституционно основание за ограничаване правата на всяко едно правителство да се меси в бизнеса, но когато седнахме за вечеря около изискано подредената полирана маса със запалени свещи, сребро и кристал, Пип каза:

— Да си кажа правото, винаги съм си мислил, че тоя разбойник Джей Гулд^[1] е логичният резултат от Джаксън и Джеферсън, а сега ви е го доказахте.

Това бе една от забележките, които Терада по-късно щеше да използва в показанията си срещу него.

Повече от тази вечеря не си спомням нищо, защото пихме прекалено много вино, което замрежи образите на мъжете и жените, както и политическите представи, и ни остави разголени да мислим за собствените си личности. Но вечерята бе добавила още един епизод в конфликта между двамата — един конфликт, на който тяхното приятелство не позволяваше да се разгори.

Случиха се и други неща, макар и по околел път. Джуди имаше една братовчедка на име Емè, за която казваше, че била полукон, полужена. Впрочем това го казваше и самата Емè. А всъщност тя беше полудете, полужена — осиротялата дъщеря на другата леля на Джуди, която загинала с мъжа си в националния парк Редмонд, когато най-неочаквано се откъртила една скала. В неделята, когато навън заваля гъст сняг, който по едно време заприлича на виелица, Емè ме накара да ѝ помогна да отнесе няколко кофи топла тричена каша от кухнята в къщата на леля Фелис до конюшнията.

Докато изливахме кашата в хранилките на трите коня, Емè запита.

— За какво толкова спориха Пип и Лестър снощи, че останаха цяла нощ?

— Нямам и най-малка представа — отговорих аз. — Дори не знам, че са спорили.

— Останаха до малките часове да говорят долу в хола; сигурно е било нещо сериозно, защото продължиха чак до три.

— О, за тях двамата това е нормално.

— Винаги ли така спорят?

— Обикновено, да.

— Тогава как остават толкова добри приятели?

— О... — замислих се аз, докато изливах кофа каша в едно от коритата, на което бе прогорена думата „Красавица“. — Това е неразгадаема тайна, Емè.

— Ако снегът спре, ще ви заведа на разходка следобед — каза тя и така невнимателно изля кашата, че ми заля обувката. — Яздили ли сте в сняг?

— Никога. Искам да кажа, в дълбок сняг.

— Добре тогава, ще те науча, Кит — прояви се конската й половина. — Първото, което трябва да запомниш, е, че трябва да забравиш за себе си и да мислиш за краката на коня. Когато снегът е дълбок, конете трябва да си вдигат високо краката и ако не се отпуснеш така, че тялото ти да следва ритмично движенията на коня, той може да си счупи крак.

— Докато те спореха, Джуди какво правеше? — любопитствувах аз.

— Седяла е и е слушала, какво друго? А как мислиш, кого от двамата ще хване накрая?

— Нима се опитва да хване някой от тях?

— Какво се правиш, че не знаеш! — каза тя и така ме смушка в ребрата, че се свих.

— Ако ти беше на мястото на Джуди, кого щеше да избереш? — запитах я аз, като разтривах ребрата си.

Еме просто търсеше с кого да се закачи и да си поиграе.

— Стари са и двамата за мен — сви устни тя презрително. — Най мразя стари мъже. Но те накрая сигурно ще се стрелят заради нея.

Ей така.

Тя запрати по мен половин шепа трици и ме удари право в гърдите. Емè вече умираше за схватка и тъй като бях двадесет и три годишен, бащински настроен и не можех да ѝ откажа, замерих я със стиска каша, която я улучи по шията. Тя изписка като клепоухо кученце, грабна шепа каша от коритото и се прицели в главата ми. Наведох се и топката трици се пръсна в страничната стена на един от боксовете. Отвърнах ѝ с топка, която я удари в дясната гърда, и когато тя пак не ме уцели, започна сериозен бой с тричени топки, който завърши едва когато конете, ударени от някои от тях, се разритаха и разцвилиха. Тогава излязохме навън да продължим със снежни топки и Емè изпадна в екстаз.

— Чакай, Кит, чакай... — извика тя, тъкмо когато понечих да хвърля една много голяма топка. — Не ти ли се иска всичко сега да замре и да си остане така завинаги?

— Да, иска ми се, ама не може — казах аз.

Застанала в снега с ботинките и скъсаните си джинси, тя успя да вкара една снежна топка във врата ми и двамата настървено подновихме боя, който продължи, докато не се изпотихме и изтощихме.

— О, боже мой. Завинаги и завинаги! — възкликна тя радостно и се отпусна назад в една голяма снежна пряспа, на седмото небе от щастие.

На мен ми стигаше толкова бой с топки, но тъкмо когато се канехме да се приберем в къщата, Лестър Терада се появи на страничния вход и постоя така за миг, загледан в тъмното небе. Отначало не разбрах какво се готви да направи Емè, после видях, че вади от джоба на якето си сбита буца трици (пазила я е за мен) и преди Терада да успее да подклекне, топката го перна право в слепоочието. Топката все пак беше мека и на Терада не му стана нищо — очаквах, че просто ще се наведе и ще си го върне с една хубава снежна топка.

— Трябваше да се наведете — провикна се Емè и вече се готвеше за нов бой с топки.

Но Терада беше замаян, стреснат и безкрайно изненадан. Не знам дали приличаше повече на тромав малчуган, ударен от някое лошо момче, или на безобиден наивник, току-що сполетян от ужасна несправедливост, която той не може да проумее.

— Престани, Емè! — това беше Пип, който ядосано тропаше по прозореца.

Една топка полетя към прозореца, Пип изскочи като ученик навън и бутна Емè в снега. Играта продължи, а Терада, с невиждащи очи, бавно изтри с носна кърпа триците от лицето си и влезе вътре.

— Какво му е на тоя? — каза Емè, като обстрелваше Пип със снежни топки.

— Не го закачай — каза Пип и отново я замери. Той е по-друг, не е за такива работи.

— Глупости! — каза Емè.

Не й се сърдехме — Емè беше момиче, което обичаше конете и току-що бе пуснато във ваканция след строгия режим в Брин Мор^[2].

— Сериозно ти говоря, Емè — настоя Пип. — Остави го на мира. Той не разбира.

Разсърдена, Емè се върна при конете си. Половин час по-късно чух Джуди да се кара с нея в кухнята и се приближих до прозореца, за да чуя.

— Пип е бил прав — говореше Джуди отчетливо и отривисто, както винаги. — С Лестър не можеш да се държиш така.

— Защо пък? Какво толкова му е специалното? — възропта Емè почти безочливо.

— Няма нищо специално. Но с него трябва да се отнасяш с малко повече уважение. Толкоз. Така че внимавай.

— Ами другите? — запита Емè. — Те не се разсърдиха.

— Те са други хора. Лестър е докачлив, а ти се държа като безочлива малка богаташка, която си позволява да замеря възрастен човек.

— О, боже мой — излезе от търпение Емè. — Знам, че е стар, но не е чак толкова. Кит е англичанин и пак не се разсърди.

— Не ме интересуват другите — продължи настойчиво Джуди. — Аз съм длъжна да се грижа за Лестър и няма да търпя да го поставяш в такова положение. Това е непростимо.

— Добре де, непростимо е — сви рамене Емè. — Този твой Лестър Терада можеш да си го вземеш и знаеш ли какво да направиш с него...

— Не ставай простачка!

— Ще се омъжиш ли за него?

— Ще престанеш ли най-после?

Отдалечих се. Снежната виелица продължаваше и нямаше какво да се прави, освен да се седи в къщи. Вятърът бе навял преспи по пътя, край живия плет, по пътеките за езда. Изтегнах се на едно канапе и зачетох „Леонардо да Винчи и конят“, която взех от библиотеката на Емè. Прекарахме останалата част от предобеда в четене — всички, с изключение на Терада, който така се бе разстроил, че се върна в леглото.

— Нищо му няма — обясни Пип на Джуди. — Трябва му малко време и ще му мине, това е всичко.

— Невъзможна хлапачка!

Пип се засмя.

— Лестър разбира, че нещо ще го удари тогава, когато вече го е ударило. И то не веднага, а след известно време. Следобед ще е умърлушен.

Терада слезе за обед и Пип и Джуди се държаха с него като с ранена птичка, която се нуждае от грижи и закрила. Джуди го коткаше майчински и се стараеше да му покаже колко го уважава и колко съжалява за случилото се, а Пип гледаше да го развесели и се държеше съвсем естествено, дори малко прекалено естествено. Реших, че и аз трябва да се държа така. Но накрая на Емè й дойде до гуша. Смушка ме на кушетката и силно прошепна:

— Не мога да ги понасям повече. Излез да ти покажа как се язди в сняг.

— Готово.

Последвах я към конюшната и след като разтрихме два коня, оседлахме ги и тръгнахме — отпред Емè, аз след нея — прекосихме двора, после по чакълестата алея стигнахме до пътната врата, където трябваше да изринем снега, за да можем да отворим. Пред нас се простираше празно поле, Емè се загледа в девствената белота на хълмистата равнина — снегът чак синееше — и въздъхна като дете:

— Боже мой! Какво пропускат те?

— Кой какво пропуска?

— Те — посочи тя с глава къщата. — Колко са смешни.

— Кои? — продължавах да я дразня.

— Онези тримата. С тяхната игра на три ръце.

Тя налага пръсти, после духна в премръзналите си ръце, присви очи и готова да забие шпори в хълбоците на коня, изрече, загледана напред:

— Работата е там, че Пип е потомък на Лавъл, докато Терада си е обикновен човечец и двамата са много, много далече един от друг. Да вървим.

Тя пришпори коня и извика:

— Гледай ме в краката и прави като мен.

В продължение на два часа правех като Емè и едва вечерта, в леглото, си дадох сметка какъв непосилен труд е да се движиш в ритъма на четирите крака на коня, които се вдигат и забиват в дълбокия сняг, с точността на машина. Не бях в състояние да се помръдна и заспах в същия миг, в който главата ми докосна възглавницата.

Събуди ме посред нощ Емè по пижама.

— Шт! — предупреди тя и седна на леглото ми, докато аз се надигах. — Аз съм.

— Какво има?

— Нали ти казах какво ще се случи. Джуди е в леглото с Лестър... Видях я, когато влизаше, при него е от часове.

— Това ли е всичко?

— Шт! Знаех си, че ще е Лестър — каза тя. — Тези дебелащи от Пенсилвания дори не си свалят обувките, когато правят секс. Тя е голяма глупачка. Глупачка, нали Кит?

Запитах се дали Емè също не си е наумила нещо — докато ми говореше, почти се опираше в мен — младо, доверчиво същество, на което и през ум не му минаваше да се уплаши от нещо. Но тази мисъл скоро ме напусна, защото тя заби коляно в ребрата ми с думите:

— Казах ти, нали ти казах? Но така ми се иска да беше Пип. Непоносима ми е мисълта, че в семейството ще влезе човек като Терада. Все едно някой да зашляпа из къщата ти с кални обувки.

Тя придърпа одеялото ми, за да ме завие, въздъхна като дете; което играе тайнствена игра, и се запъти към леглото си, а аз се извърнах и отново заспах.

---

[1] Израсъл в бащината си ферма, Джей Гулд започва такава ловка и безогледна спекула с акции от железниците, че успява да

изиграе магната Вандербилт за железницата Ири; след това пуска на борсата 100 хиляди акции без покритие и избягва от Ню Йорк в Джърси, после подкупва нюйоркските власти да признаят акциите му за валидни. Решава да направи най-големия си удар — да предизвика паника на златния пазар, за да разиграе най-мащабната спекулативна операция. Но резултатът е катастрофален — „Черният петък“ на нюйоркската борса (24 септември 1869 г.). Общественото възмущение е такова, че Гулд разбира, че е преиграл. — Б.пр. ↑

[2] Колеж в Пенсилвания. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Трябваше да се преструвам, че не знам нищо, което отначало беше трудно, защото Терада просто разцъфна, проявявайки в същото време срамежливостта и притеснението на човек, когото са хванали да се наслаждава на собствения си образ в огледалото. В понеделника, когато се събрахме в бюрото, беше неспокоен и често се взираше в утринното небе. По едно време Джуди отвори вратата и запита:

— Кой от вас, момчета, ще пише за „Арк ройъл“?!

— Аз — побързах да отвърна.

Британският самолетносач „Арк ройъл“ бе торпилиран и потопен от германска подводница в Средиземно море и Уъртънбекър беше възложил на мен да пиша по въпроса, като ми каза, че колкото по-сърцераздирателно звучи, толкова по-добре.

— Включено е в моя списък от теми, по които да събирам справочен материал — каза Джуди, — и ако искаш допълнителна информация от Лондон или Вашингтон, добре ще е да ми кажеш веднага.

— От онзи експерт по военноморските сили във Вашингтон не искам нищо — предупредих я аз. — Така че дръж го за себе си.

— Щом смяташ, че си достатъчно осведомен по военноморските въпроси... — Джуди имаше правото да бъде саркастична, поне до известна степен.

— Да, смятам — отвърнах сухо, за да ѝ подсказва, че е стигнала до границата на допустимото.

Пип се засмя, а Джуди каза малко раздразнено, че ще събере всичко, писано по въпроса, и ще ми го предаде, а аз да правя каквото искам.

Държах се предизвикателно с Джуди, защото знаех тайната ѝ. Не знам защо, но мъжете си мислят, че имат някакво превъзходство над жената, ако са научили за някое нейно тайно, макар и скромно увлечение.

— Ти за какво имаш да пишеш, Лестър? — запита го тя със съвсем служебен тон.

— Русите се изтеглят от околностите на Москва — каза Терада. Той се изчерви и беше тъй безпомощен в смущението си, че го съжалих. Не знаеше накъде да погледне и какво да прави с ръцете си. И току се покашляше, като че ли това бе единственото, което можеше да му помогне.

— Изглежда си настинал — каза му Джуди. — Трябва да вземаш мерки за тази кашлица.

— Нищо ми няма.

— Ако не вземеш мерки, ще разнесеш заразата из редакцията.

— Нямам настинка — бранеше се той и аз забелязах, че едропорестата му кожа така лъщеше от пот, особено по скулите, че погледът му имаше влажен и студен вид.

— Изглеждаш ужасно — каза Джуди.

Той наистина изглеждаше ужасно, защото Джуди бе на път да отнеме едно от естествените му права — неговото мъжко самочувствие. Не можех да си обясня защо прави това, а когато насочи вниманието си към Пип, обърках се още повече.

— Ти ли ще пишеш за Тонкин или Теди Уайт? — обърна се тя към Пип, този път с тон на класна наставница, която казва на любимеца си от своя клас да излезе и да разкаже урока.

— Теди. Аз имам да пиша за японската делегация в Берлин.

— Значи Каръл трябва да ти състави документация — каза Джуди.

Имаше още десетина момичета от справочния отдел, които ни набавяха информация и документация — Каръл, Ингрид, Джоун, Джудит, Естър, Хилдегард и други още.

— Но ако искаш, може и аз да се заема — предложи му Джуди.

— Много мило — каза Пип. — Но тогава ти ще си повече автор на материала, отколкото аз.

Пип не блестеше с типичните за „Тайм“ материали. Истината е, че самото писане не го интересуваше много, защото истинската му страст (както бе казал Уърт) бе да прозре как стоят нещата, а не да ги описва.

— Ясно — каза тя. — Ще предупредя Каръл, а ти можеш да ме заведеш на обед.

Не присъствувах на този обед и каквото знам за него, научих го от самия Пип, когато си спомняше с известна горчивина за онези съдбоносни месеци на 1941 година. Лестър остана в редакцията, а аз отидох да хапна един сандвич в една от закувалните на фирмата „Шрафт“, на четиридесет и втора улица, заедно с Теди Уайт и Сам Солт, които продължаваха да ме образават.

Старият Шрафт, който е измислил самообслужването — обясняваше ми Сам, — е откривателят на американския стомах.

Докато дъвчех нещо, което беше минало през тостера и съдържаше горчица и кисели краставички, и отпивах от кафето, Джуди беше отвела Пип в един италиански ресторант на седмото авеню. Както ми разказа по-късно той, едва там забелязал за първи път каква привлекателност излъчва лицето на Джуди, когато се вгледаш в него.

— Винаги съм намирал лицето ѝ за привлекателно — уверих го аз. — Едно такова особено личице, упорито и с чисти линии.

— Така е. Но това лице не можеш да го проумееш, когато виждаш Джуди само да влиза и излиза в редакцията или когато е сред други хора. Два часа седях на половин метър от нея в едно сепаре — нали помниш как бяха тогава нюйоркските заведения, — така че можах добре да я разгледам, и в края на обема бях покорен.

— От какво? — полюбопитствувах аз.

— Кой знае — каза Пип. — Характер, личност сигурно. В нея има индивидуалност, Кит. Винаги ми бе приличала на кученце, което иска да си зарови нещо. Но в този ден изглежда съм изследвал лицето ѝ черта по черта, разглобил съм го и съм го сглобил отново и съм останал смаян, че е толкова привлекателно. И живо. Дори прекрасно, ако се взреш достатъчно внимателно във всяка линия. Само когато го възприемаш като цяло, тогава ти изглежда заострено. Ако се бях взирал още по-внимателно този ден, може би щях да забележа, че под кожата се крие един железен човек, но това открих едва две години по-късно, когато вече беше невъзможно да сторя нещо.

Докато обядвали, Джуди му каза, че е много загрижена за него.

— Разваляш си доброто име, като спориш така ожесточено с Лус за ролята на комунистите сред китайските селяни. Звучиш като предубеден човек, Пип. Губиш обективността си.

Има още нещо, на което не съм бил свидетел — едно редакционно обсъждане при Хенри Лус. Джуди присъствувала в

качеството си на една от старшите референтки и Пип и Лус се съдърпали не толкова за влиянието на комунистите в Китай, колкото за вероятността Чан Кайши да спаси страната в последна сметка. (Това беше три седмици преди Пърл Харбър). Пип твърдял, че Чан Кайши няма друга опора, освен армията, големите банкерски фамилии и продажната средна буржоазия и силата му зависи от това, каква помощ от чужбина ще получи, та някой да се бие вместо него.

— Такава е картината — казал Пип — и така трябва да я виждаме.

Пип не се отказал от гледището си и тогава, когато за изказаните на редакционното обсъждане мнения била уведомена външнополитическата комисия при Камарата на представителите.

Лус от своя страна твърдял, че генералисимус Чая Каиши е надпартийна и неподкупна личност и така трябва да гледаме на него ние (САЩ, „Тайм“ и „Лайф“), когато правим политика с него. Нямали сме основание да се съмняваме в подбудите му.

— Но ако той е стигнал дотам, докъдето казваш — продължил Лус, — може би ще съумеем да го оправим.

— По какъв начин? — запитал настойчиво Пип.

Но Пип загубил битката и тъкмо това Джуди се опитвала да му обясни, докато обядвали.

— Ти дразниш мистър Лус — предупредила го тя.

— О, стига! — казал Пип. — Масура разбира. Това е наш стар спор, но всеки път го водим на все по-ниско и по-ниско равнище, което вече започва да ме ядосва.

— Тогава защо спориш изобщо? — запитала Джуди.

— Защото аз съм прав, а той не е.

— От такива приказки няма никаква полза, така че следващия път ще ти затворя устата.

— Да не искаш да кажеш... — засмя се Пип.

— Казвам — прекъснала го тя.

— Искаш да ме спасиш от самия мен, така ли? — подразнил я той.

— Може би това ще стане главната ми задача в живота — казала тя и докато се връщали към четиридесет и девета улица, сред изхвърлените картонени опаковки и празните таксита, тя започнала да изпълнява задачата си. — Ти имаш нужда от някой, който да ти

повтаря, че на този свят винаги могат да те вкарат в дранголника за това, което мислиш и говориш.

— Какво ме е грижа? — упорствувал той.

— Не всеки разбира какви са ти съображенията, Пип, и отвориш ли си устата, трябва да имаш това предвид, защото един ден някой ще използва против теб всичко, което си говорил.

— Фъшкии! — казал Пип, нещо твърде несвойствено за него, защото пред жени той не употребяваше такива думи.

Но му било приятно усещането, че е под нежното крило на Джуди. Тук имаше и сексуално привличане и аз го наблюдавах в действие след този обед, когато Джуди застана на прага на стаята ни и започна да разиграва малката си елегия.

— О, Пип... — започна тя нежно, сякаш внезапно обзета от желание да му каже нещо много, много лично и интимно. Терада не съществуваше за нея.

— Да, казвай какво има, Джуди?

— Дадоха ли ти материалите за генерал Стилвел?

— Още вчера. Тук са някъде.

— На твое място не бих се доверила на информацията, която е предала осведомителната агенция.

— Ще го имам предвид.

След това тя ни удостои с още посещения, за да му даде било материали по темата, било съвети, като продължаваше да не обръща внимание на Терада — ето защо аз вече наблюдавах Лестър, очаквайки от него признаци на ревност. Но вместо да ревнува, той изглеждаше искрено смаян. Не прояви никаква враждебност към Пип, нито му се разсърди за промяната в поведението на Джуди. И след като стана ясно, че между Пип и Джуди има някакво привличане, Лестър като че ли загуби сили да се противопостави на поражението. Сякаш бе очаквал да му отнемат момичето и отнапред знаеше, че няма право да се надява на нищо; и струва ми се, тъкмо това необяснимо безволие дразнеше Джуди и я караше да обръща все повече и повече внимание на Пип. Във всеки случай малко преди да си тръгнем от редакцията, тя застана на прага и покани Пип да прекара уикенда с нея в Кънектикът.

— Защо не? — съгласи се Пип все още под пресните впечатления на откритието, че лицето на Джуди става много по-красиво, когато се взреш в него отблизо.

Този път Пип и Джуди бяха сами в къщата — като не броим Емè и конете; и тъкмо Емè ми разказа какво се е случило.

— Американките — подзе Емè, — имам предвид американките на тази възраст, винаги се опитват да превърнат мъжете в невръстни палавници. Стана ми отвратително, като гледах как Джуди се държи майчински с Пип и се разпорежда с него както си ще, а в същото време го съблазнява. Беше ужасно.

— Хайде, не преувеличавай — възразих аз, докато по ред в листа опитвахме един след друг специалитетите на „Глостър ин“ на петдесет и първа улица.

— Честна дума, Кит. Не преувеличавам. Пристигнаха в събота и Джуди не го пусна да излезе от къщи. Почти бях убедила Пип да поизиде, но тя забрани. На Пип му се искаше, много добре видях, но тя не искаше той да си счупи врата, после съвестта щяла да я гризе цял живот и щяла да се разболее от тревога, ако той излезел навън в такова време — снегът пак се беше разтопил; да знаел, че ако той се приближи до коня, дори само за да го погали, тя щяла да се поболее от тревога.

— И той не излезе, така ли?

— Напротив! Там е работата, че излезе. Казах му, че ще внимавам за него и няма да се отклоняваме от чакълестата пътека; качи се той тогава на Минтджулеп — а тя е такава кобила, която никога няма да се спъне — и той я възседна и тъкмо да излезем — аз отварях вече вратата — Джуди тича насреща ни. Хвана юздата и казва: „За бога, Пип, слез от коня. Невъзможно смешен си на кон“. Смешен... — Емè се засмя. — Вярно, че беше смешен. Седи като Харпо Маркс^[1], сякаш всеки миг ще падне. Бас държа, че нямаше да падне, но Джуди така и не пусна юздата.

— И тогава?

— И тогава тя пак започна да се държи много майчински и много женствено. „Моля те, Пип, моля те!“ Повтаря и не спира. „Моля те, слез!“ Просто неприлично, също като майка си — нали знаеш на Джуди майка ѝ как се държи понякога?

— Не, не знам. А Пип какво каза? — запитах я аз.

— Нищо. Гледаше ме, като че ли аз трябва да споря с нея вместо него. Безпомощен е понякога, нали?

— Понякога.

— Не мога да споря с Джуди, просто не искам, защото тя не спори, а те довежда до бяс и после все ти натяква. Затова си замълчах, само казах на Пип: „За бога, Пип, прати я по дяволите!“

— Превъзходен и тактичен съвет, с който той не се съобрази, нали?

— О, той така или иначе знаеше, че ако не слезе от коня, Джуди ще се метне на глупавия си форд, ще го остави и ще се върне в Ню Йорк.

— Изключено — казах аз.

— Откъде знаеш?

— Знам, защото познавам Джуди.

— Така си мислиш — възрази Емè. — Тя действа с ултиматуми. Главно неизречени. Знаеш как постъпват такива жени. Само тропне с крак и те заплаши, че никога няма да ти прости. Как ги мразя такива жени!

Засмях се, но Емè беше разстроена.

— Смей се, смей се! Смей се, защото Джуди още не си е наумила да улови и теб, но като си науми — насочи тя вилицата си към мен, — ще видиш ти тогава.

— Не виждам такава опасност — казах аз уверено.

— Мислиш, че няма да опита и с теб ли? Така ли мислиш?

— Така.

— Хващаш ли се на бас?

— Не обичам басове, особено пък да се обзалагам за жени и секс.

— Във всеки случай тя го свали от Минтджупеп и половин час след това се скараха за Терада. После се сдобриха и отидоха да вечерят на другия край на Риджфорд. И знаеш ли какво се случи вечерта?

— Не, и моля ти се недей да го разказваш като роман с продължение. Просто разкажи какво е станало.

— Добре де, казвам ти. Нали знаеш, че нощно време дебна — каза тя, като остави за миг сладкиша с боровинки. — Останало ми е като навик от първата година в колежа, защото от горните класове нахлуваха в спалнята ни — посред нощ изведнъж някой налети върху теб и заби колена в стомаха ти. Затова и сега — събудя ли се нощем, стана и се поразходя, за да се успокоя, че няма да ми забият коляно в стомаха. Така се събудих миналия път, когато видях Джуди да влиза в

стаята на Лестър. И точно същото се повтори с Пип. Същата спалня, същото легло. Можеш ли да си представиш, Кит? Разиграва отново същата сцена с всички подробности и на същото място, само че с друг мъж.

— О, Емè, недей да си толкова сигурна.

— Сигурна съм, защото ги чух да си говорят и чух Джуди да излиза от стаята му преди разсъмване. Точно същото, казвам ти. Можеш ли да си представиш? Като животни.

Не знаех какво да кажа. В края на краищата приятели ми бяха и Джуди, и Пип, и Терада. Би трябвало да ги защитавам, дори от Емè.

— Джуди сигурно има нещо наум — казах аз колебливо.

— Има — да улови Пип. Това има наум.

— Нали каза, че предпочиташ Пип пред Терада? Какво се оплакваш тогава?

— Пип е прекалено добър за нея и въобще не би трябвало по този начин, Кит. — Емè се развълнува и цяла пламна от възмущение. — Хората не трябва да имат полов живот, преди да са се оженили, и освен това не бива да правят такива неща, когато в къщата има и други хора.

— Изумяваш ме! Ти си била много назадначава.

— Да не седнеш да ме убеждаваш, че Джуди е права — каза тя.

— Никога не съдя хората — отвърнах аз.

— Знам, че не ги съдиш, само си седиш и гледаш. Всеки, абсолютно всеки гледаш, все едно че хич не те засяга.

Изчервих се. Ако продължаваше в същата посока още малко, имаше опасност да разкрие моята грижливо пазена тайна за оцеляване.

— Във всеки случай, след като разправяш, че си конярка, мислех, че приемаш секса по-естествено.

— За конете, да! Но дори и при конете сексът е ужасен. Разстройва ме.

Отново се засмях.

— Смей се, щом ти харесва, Кит — каза тя с пълна уста. Очевидно всичко много ѝ се услаждаше. — Но виж какво става с жребчетата. Трябва да знаеш, че едно жребче е най-съвършеното създание между конете, затова жребчетата са винаги толкова красиви. Дори повече от кобилките. А какво става после? Всичко развалят.

Толкова са смешни и жалки, когато се качват на някоя кобила, същото е и с хората.

Не можех да повярвам на ушите си.

— Откъде знаеш всичко това?

— Но нали затова хората се любят все на тъмно? — каза тя.

Вече бе получила и унищожила четири порции: краби, омар, салата и сладолед и сладкиш с боровинки. Беше стигнала до кафето и битер-шоколада и аз я наблюдавах. Емè не беше още хубавица, но беше на път да стане, започнала бе да носи дрехи твърде дамски за нея, затова изглеждаше малко непохватна и недодялана. Избрала беше отчайващо неподходящо червило, червеникавата ѝ коса беше силно опъната назад, стегната със синя панделка. Седях и се чудех кога ли ще удари часът, в който тя ще види себе си. Докато се хранехме, два пъти се напръска с шанел в аерозолна опаковка и може би този шанел беше една от многото несъзнателни поквари на духа, които накрая щяха да отведат Емè до трагичния ѝ край.

Но по онова време тя все още беше наполовина цвете, наполовина конче. Вече се готвех да платя сметката и да се запътя към нашата малка планина от железобетон на четиридесет и девета улица, когато тя се наклони към мен и каза:

— И знаеш ли какво направи Пип на другия ден — в неделя сутринта?

— Извини се за лошото си държане? — догадих се аз.

— Не, сериозно — продължи тя. — Чул ме да приказвам на Клокуърк, жребчето, изскочи навън и ми каза: „Почакай ме, ще дойда с теб.“

— Значи накрая все пак успя да го качиш на кон — казах аз, като ми се искаше час по-скоро да свършим този разговор и да се завърна в редакцията.

— Не. Казах му, че не го ща да идва с мен. В никакъв случай! И тогава му казах как Лестър и Джуди са били в същото легло, в което той е бил с Джуди.

— За бога, как си могла!

— Казах му. Така ѝ се пада на Джуди. И на Пип също.

Изгървах на пода парите, които държах в ръката си.

— А Пип какво направи? — запитах я аз, както се бях навел под масата да търся парите. — Не те ли наби?

— Само каза хладно — нали го знаеш как говори понякога: „Не трябваше да ми казваш това, Емè.“ „Защо пък не?“ — възразих му аз. — А той ми каза: „Най-напред, защото е много невъзпитано и после, защото можеше да оставиш на Джуди да ми го каже.“

Тогава аз му казах: „Да не си луд. Тя никога нямаше да ти каже.“ А той отговори: „Може би нямаше, но това е нейна работа, не твоя.“ Тогава аз много се разсърдих и се отдалечих в галоп.

— Ужас! — казах аз. — Дано да не каже на Джуди.

— Защо трябва да й казва?

— Не знам. Просто би могъл.

— И какво, да не би да трябва да се боя?

— Да, защото тя ще те направи на парченца, а после ще те смели на кайма.

— Не ти е симпатична, нали?

— Напротив. Но знам какво може да се очаква от нея.

— Пип няма да й каже.

— Защо си толкова сигурна?

— Защото той ми каза. Знаеш ли какво направи той, когато се върнах?

Вече се бях примирил със своеобразния начин на Емè да води разговор — насечен с безброй въпроси, — така че се отпуснах в креслото, за да я изслушам.

— Седна при мен в кухнята и докато закусвахме, ми разказа за живота си. Аз мислех, че от двамата му родители мисионер е бил баща му, което все ми се струваше някак странно за един Лавъл, но той ми обясни, че майка му била религиозният човек в семейството. Баща му скитал на дълъг и на шир и обходил цял Китай, а майка му покръствала идолопоклонниците. Каза ми, че майка му презирала китайците и правела всичко, за да ги убеди да престанат да бъдат китайци, а баща му ги обичал и изобщо не се опитвал да ги поучава. Нещо повече — дори казал на Пип да се поучи от тях, особено от схващането им, че почитта е божествена сила — много по-добра система от християнското послушание, казвал той. Представяш ли си? Майка му го накарала да учи китайски. Баща му и той научили езика като матерен, а майка му имала произношение като пишеща машина.

— Малко жестоко е така да говори за майка си — смънках аз.

— И аз същото му казах. Но той твърдеше, че, напротив — била чудесна жена във всяко отношение, с изключение на мисионерството, и в деня, в който напуснала Китай, за да заживее пак като американка, отново станала любяща майка и съпруга, а баща му започнал да крее, явно не му понасяло в Бруклин, и преди две години отпътувал за Китай сам, облякъл пак стария костюм от бял лен и умрял. И от какво мислиш умрял?

— Проказа. Нещо ужасно. Сърдечен удар?

— Не. Шарка.

— Как така?

— Не взел мерки. Отравяне на организма. Докато разберат какво става, и — хайде! Пип разправи, че докарали тялото му на борда на „Марипоса“ през Хаваи, после го кремирали в Бостън, качили се на една университетска осморка — нали ги знаеш харвардските състезателни лодки с осем гребци — и разпилели праха му по течението на река Чарлс.

— Звучи ми невероятно.

— И на мен. Но от Пип може да се очаква да постъпи тъкмо тъй.

Докато минавахме през Рокфелеровия център, заобикаляйки пързалката, запитах Емè:

— Знаеш ли какво е най-смайващото в цялата тази история, Емè?

— Знам. Но искам и ти да ми кажеш.

— То е, че Пип изобщо ти я е разказал. На Джуди никога не би я разказал, съмнявам се дали изобщо я е разказвал някому, така че трябва да се чувствуваш поласкана, и то немалко.

— Аз само седях и го слушах — каза тя и ме хвана за ръката. — Как мислиш, защо тъкмо мен е избрал, за да я разкаже?

— Кой знае? — отбих аз въпроса.

Но всъщност знаех. Пип бе видял онова, което и аз бях видял. И бе се доверил на една млада американка с ботуши, напоени с конска пот — едно момиче, което не си даваше сметка колко е чувствително, обикновено и честно. Човек, на когото можеш да се довериш. Преди да се разделим при стъклената врата на сградата, наречена „Тайм-Лайф билдинг“, тя стисна ръката ми и ме запита поривисто:

— Не би искал да съм такава, нали, Кит?

— Какво искаш да кажеш?

— Имам предвид... не би искал... нали?

Трябваше да оправя някоя непокорна къдрица или да погала стегнатото личице, може би да ѝ кажа нещо мило и ласкаво. Но не можех да си позволя това с Емè. Не можех и да се засмея.

— Не, Емè, не бих — отговорих аз.

— Така си и мислех — въздъхна тя. После се засмя. — Пък и бихме изглеждали ужасно смешни, нали?

Като махна тъжно с ръка, тя се отдалечи. Копринените ѝ чорапи бяха леко смъкнати, а задникът ѝ — все още твърде голям.

Изпратих я с поглед и оттогава насам често съм си мислил дали Емè немаше да бъде жива сега, ако тогава бях казал „да“ и бях откъснал най-внимателно това цвете така, че в любовта тя да намери радост и красота, а не болката и грубостта, които я съсипаха и сложиха тъжен край на живота ѝ.

---

[1] Един от братята Маркс — прочути холивудски комици — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Сега изборът на Джуди падна върху мен, а защо стана така, все още е загадка. Изглежда искаше да утвърди матриархата, който поставя жената над мъжа, като ѝ дава правото да избира всеки един от племето. Тъй или инак, за да избере един от нас, трябваше преди това всички да станем нейни. На следващия вторник усетих, че някой леко ме докосва по рамото — Джуди ме гледаше с меки зелени очи, които не бях забелязал дотогава.

— Емè те кани на езда в неделя — каза тя. — Искаш ли да дойдеш в събота след обед?

До този момент гледах на всички тях с чувство за превъзходство. Виждах се в ролята на човек, който се държи на разстояние от другите и ги наблюдава с добродушен цинизъм.

— Е? — Ръката ѝ нежно притисна рамото ми.

— Добре — съгласих се аз. Не можех да устоя на любопитството, интересно ми беше какво ще предприеме и по какъв начин ще го осъществи.

Освен това забавно ми беше да правя догадки как ще се държа аз самият, макар че най-интересното за мен продължаваха да бъдат Пип и Терада с техните проблеми: между тях назряваше открит конфликт по въпросите на войната. Тема на разговорите не бяха вече СССР или Китай, а самите САЩ и докъде ще ги отведе следваната от тях политика.

В първите дни на декември, две седмици преди Пърл Харбър, Рузвелт убеди Конгреса да гласува допълнение към закона за неутралитета, за да може да се въоръжат американските търговски кораби, снабдяващи Англия. Пип сложи на масата ми копието от информацията на АП и каза:

— Това не е кой знае какво, Кит, но, слава богу, то е стъпка по верния път.

Терада вдигна глава и изръмжа:

— Много държиш да ни вкараш в тази проклета война, нали?

— И още как — отвърна небрежно Пип.

Терада прие думите му сериозно. Каза му, че той, Пип, и Рузвелт вървят против историята. Натискът, упражнен от президента върху Конгреса, за да го застави да одобри поправката към закона, се равнявал на отказ от прокламацията за неутралитет от 1793 година и бил в разрез с традиционната политика, формулирана в прощалното обръщение на Вашингтон към нацията от 1796 година, в което той ясно и недвусмислено заявил, че американците не бива да се бъркат в чужди работи и всеки, който се намеси в международните дела, е глупак и ще остане измамен.

— Съвсем ясно ти е какво ще стане, когато президентът нареди да сложат оръдия на търговските кораби — продължи Терада.

— Точно така — съгласи се Пип.

— Някоя луда глава от американския флот ще даде изстрел срещу германска подводница и за двадесет и четири часа ще се окажем въвлечени във войната, а президентът явно това цели — каза мрачно Терада.

— Чиста глупост — възрази Пип.

— Пак ти повтарям, това е политика на намеса, при това лоша.

Терада настояваше на своето и двамата с присъщата си ерудиция се впуснаха в спор дали САЩ трябва да се намесват или не в международните дела, като Терада цитираше Вашингтон, Джеферсън и всички останали президенти, които са се изказвали в полза на неутралитета и необвързването, за да докаже основателността на изолационизма; Пип пък доказваше, че Вашингтон, Джеферсън и всички останали президенти са поемали външни ангажименти и са се намесвали във военни конфликти, по-специално Адамс, Грант Полк, Теди Рузвелт и Удро Уилсън.

Спорът беше много ожесточен, но половин час по-късно двамата шеговито ме подкачиха за уикенда, който щях да прекарам с Емè, а аз бях достатъчно разумен да не реагирам на закачките им. Във всеки случай тази игра скоро им омръзна и седнал пред бюрото си, се заех прилежно да описвам пробива на Ромел при Тобрук, когато Пип ми направи знак да изляза в коридора. Минахме край автомата за кока-кола, Пип се облегна на стената и каза:

— Снощи стана една неприятна история, Кит, нещо, което никога няма да предположиш.

— Сигурно няма — отвърнах аз, като мислех, че е нещо, свързано с Джуди.

— Късно снощи ме посетиха двама агенти от Федералното бюро за разследване — каза той.

Засмях се.

— Какво искаха от теб, Пип? Да положиш клетва за вяност на англичаните?

Но Пип беше сериозен.

— Не. Не се интересуваха от мен, а от Лестър. Много неприятна история — продължи той — и още не знам какво да мисля за нея.

— Искаш да кажеш, че се интересуват от нещо, което Лестър е извършил по-рано?

— Не знам. Но явно събират сведения за него.

— Много неприятно.

Пип удари с юмрук автомата за кока-кола, който често не връщаше рестото.

— Мразя тайните агенти — каза той. — И нашите, и чуждите.

— Не си единствен — каза аз. — Но какво искаха да узнаят?

— Настроенията на Лестър. Какво, по дяволите, значи настроения? Питаха кои са приятелите му и имам ли сведения — така се изразиха — дали той все още поддържа лични връзки в СССР.

— В СССР?

— Да. Дори ми припомниха, че той е живял там почти две години.

— Ами книгата му — нали като гръмовержец стоварва мълниите си върху големия експеримент?

— Оказаха се мислещи момчета, Кит — каза той. — Интересувало ги какво върши един човек, не за какъв се представя и какво пише. Така че с кого дружи и тъй нататък, и тъй нататък.

— Сигурно си споменал Санфърд, Банърман и другите от Кънектикът.

— Ами, пратих ги по дяволите. Отказах да шпионирам Лестър.

Мисля, че Пип искаше вече да прекъснем разговора, но аз настоях:

— Ти не довърши. Какво стана по-нататък?

— Държаха се общо взето възпитано, такива едни спретнати младежи, късо подстригани и с чисти ризи — не показаха, че са се

ядосали, а обясниха търпеливо, че не ставало въпрос да се шпионира Лестър, а ставало въпрос за националната сигурност.

— Но какво, за бога, могат да имат против него?

— Казах им, че Лестър се смята за най-лоялния американец, живял след Джордж Вашингтон, че нищо друго няма да измъкнат от мен и да вървят по дяволите.

— Браво на теб.

— Браво, но тези двама приятели — ей така, седят си и казват, че всеки американец се смятал за Джордж Вашингтон. И продължиха да разпитват. После ме питаха и за теб.

— За мен ли? Аз пък какво общо имам с това?

— Събирали сведения за Лестър, не за теб. Но искали да знаят дали си близък с него, дали му влияеш. Тогава кипнах и им казах, че Лестър не се поддава на английските ти хитрини, че него не можеш да убедиш. Но че аз се поддавам. Казах им, че според мен, САЩ още сега трябва да влязат във войната на страната на англичаните, така че сега и за мен ще се наложи да събират сведения. „Хайде, какво чакате!“ — подканих ги.

— Що ти е трябвало да говориш такива глупости? — казах аз.

Пип сви рамене.

— Не знам, всичко това е дивотия.

— Аз мисля, че не е. Но продължавай! Какво стана по-нататък? — настоявах аз, докато крачехме по коридора, за да избегнем любопитните момичета от справочния отдел — разните Труди, Джун, Абигейл и Мюриъл, които винаги имаха желание да поклюкарствуват заедно с нас или да пофлиртуват с Пип.

— Реших да им дам отговора, който искаха да получат, макар да съзнавах, че не трябва да постъпвам така. Казах им, че той мрази русите, че на всички редакционни обсъждания той не пада по-долу от конгресмена Дайз и никога не проявява симпатии към русите. Казах им, че Лестър е човек, който е в състояние да даде показания и срещу най-добрия си приятел, ако мисли, че той предава интересите на републиката. Хвърлих им още прах в очите, като развих доводите на оня приятел от Кънектикът, дето си пише статиите в хамбара — че Терада се отнася с недоверие дори към англичаните и никога не приема за чиста монета думите им. Че даже и към теб му е такова отношението. Обясних им също, че не съм срещал друг човек като

него, който така добре да се вмести в американските рамки и да внимава никога да не ги прекрачи.

— Ще разкажеш ли на Лестър? — запитах тихо Пип, когато стигнахме до вратата.

— За нищо на света! Той, бедният, само ще се разстрои — отвърна Пип, — но пей давам да разбере защо се интересуват от него.

Когато влязохме в стаята си, Лестър стоеше до прозореца и гледаше града тъй, както Джордж Вашингтон вероятно е гледал Деллауеър^[1], замислен ще успее ли или не. Този човек, пъхнал големите си ръце в джобовете, изглежда непрекъснато виждаше как съдбата му дава знаци. Затова, струва ми се, той се държеше малко настрана от всички нас. Изглежда и Пип бе помислил същото, защото внезапно, без всякакви предисловия, изплю камъчето.

— Лес, ние с Кит тъкмо се питахме какво ли ти е отношението към ФБР? — изтърси той, както сядахме на местата си, за да продължим започнатите статии за „Тайм“.

Терада като че се стресна; въпросът не му се поправи.

— Работа, която все някой трябва да върши — каза той и тозчас лицето му, та и ризата му плувнаха в пот. Той седна и заблъска пишещата машина, а ние с Пип се спогледахме учудено.

Като видя какво въздействие оказаха думите му върху Терада, Пип заговори за друго и не се върна повече на тази тема, а аз забравих целия разговор до осем и половина на другата сутрин, когато ми телефонираха от рецепцията на „Мъри хил“ и администраторът на хотела ми каза, че двама души ме търсят и ще се качат при мен. Четях „Джени Герхард“ от Драйзер — която Уъртгънбекър ми беше дал — над остатъците от закуската, поднесена ми на една от онези тъй удобни масички на колелца, с които си служат в американските хотели, и когато на вратата се почука, имах само време да положи разтворената книга на недочетената страница и да допия последната глътка кафе.

Двама млади мъже. Късо подстригани, с чисти ризи. Веднага ми стана ясно.

— Мистър Куейл? — каза единият, който държеше нещо в ръка.

— Да.

Показа ми със светкавично движение някаква карта. Само я зърнах и нищо повече.

— Извинете, че ви прекъсваме закуската — продължи той. — По нашите пресмятания трябваше вече да сте свършили. Нали?

— Да, точно навреме.

— Чудесно. Може ли да влезем?

Те вече бяха влезли, аз станах да ги посрещна и направих нещо много смешно — като смутена домакиня дръпнах завивките върху неоправеното легло.

— Не се безпокойте — каза вторият.

Иска ми се да ги опиша, но ми е трудно да кажа що за характери бяха. Струваше ми се само, че са получили такова обучение, при което характерите им са били очистени от всичко, което не се поддава на обучение.

Говореше само единият и когато другият го нарече по име — Блу, стори ми се, че дори този тъй дребен пропуск е за тях нарушение на дисциплината. Във всеки случай Блу беше целият в лунички, а това е очебиен белег. За другия си спомням само как се бе облегал удобно на креслото до прозореца, метнал крак върз крак и със скръстени ръце, сякаш за да може да държи цялата стая под обзора си, в случай че вратата се отвори и някой нахлуе при нас. Сега ми изглежда смешно, но тогава не беше.

— Доколкото знаем, вие не сте американски гражданин — обърна се към мен Блу, докато седнаше зад малкото дъбово бюро, поставено в стаята ми от администрацията на хотела. — Вие се намирате в Съединените щати на кратък квалификационен курс. Остават ви още шест седмици, така ли?

— Точно така.

— Къде ще отидете, когато напуснете Щатите?

— Не знам — казах аз сухо, за да им намекна, че това не е тяхна работа. Но истината е, че се чувствавах гузен, защото трябваше да крия нещо от тези хора.

Намирах се в САЩ по покана на Хенри Лус, но също, защото англичаните искаха да съм тук. Като се има предвид, че бях включен в наборните списъци и че се водеше война, аз не можех да отида в САЩ ей тъй, просто защото ми се е прищяло, дори като военен кореспондент. Трябваше да получа разрешение и когато се явих при заместник-директора на военното разузнаване (отговарящ за военните кореспонденти) и му казах, че са ме поканили в Ню Йорк за три

месеца, за да усвоя стила на работа на списание „Тайм“, така че после да им стана военен дописник, той ми отговори, че всичко това му било известно. Телеграфните съобщения му били докладвани и според него идеята била превъзходна.

— По-добре това място да се попълни от наш човек, отколкото от някой от противната страна.

И тъй, намирах се в Щатите, ако не по инициатива на английската страна, то поне с пълното нейно одобрение и макар това да не бе известно никому, Блу и другият биха имали основание, ако решеха да ме притиснат, за да научат дали нямам никакви допълнителни съображения за престоя си в САЩ. Но аз знаех, че те не са дошли за това, и Блу започна да задава въпросите си, уверен, че ще ме притисне до стената.

— Ще отидете ли в Русия, когато стажът ви тук свърши? — запита ме той.

— Не знам — отвърнах аз. — По-добре питайте Хенри Лус.

— Това не е толкова важно. Били ли сте в Русия, мистър Куейл?

— Не. Още не.

— Още не? Защо? Не искате ли да пращате дописки от фронта? Искам да кажа, че от професионална гледна точка такъв пост безспорно представлява интерес. Какво ще кажете?

— Да.

— Да на кой от двата въпроса, мистър Куейл?

— На който искате — казах аз.

— Изглеждате малко нервен. Какво има?

— Напротив. Чувствувам се чудесно — казах аз неспокойно.

Блу се засмя.

— Не сме дошли да ви плашим — каза той. — Само да ви помолим да ни помогнете, ако желаете. А сигурен съм, че сте готов да ни помогнете.

— За какво да ви помогна?

— Нищо особено. Знаем, че работите заедно с Филип Лавъл и Лестър Терада и си мислехме дали бихте ни казали нещо за тяхното приятелство, това е всичко.

— Какво да ви кажа за тяхното приятелство?

— Например колко близки са те. Дали са много интимни приятели?

Тогава бях млад, а и времената бяха още наивни, та не схванах намека му.

— Разбира се, че са добри приятели — казах аз. — Спорят много, но това не им пречи на приятелството.

— Но до каква степен са близки? Нормална ли е тяхната близост? Или според вас има нещо ненормално в нея?

Разбрах го накъде бие и реагирах — така поне ми се струва — по най-правилния начин. Изсмях им се в лицето.

— Тръгнали сте по невярна следа — казах аз, — ако това е, което ви тревожи.

— Не сме тръгнали по никакви следи, мистър Куейл — каза строго Блу. — Просто проверяваме някои възможности. Можете ли да ни кажете нещо за работата на Лестър Терада?

— Не знам нищо — казах отново с враждебен той.

— Но нали работите в една и съща стая, в един и същ отдел.

— Никога не чета това, което пише Лестър.

— Защо не го четете?

— Защото ми действа потискащо. Кара ме да мисля, че сме на път да загубим войната.

— Но той пише за руския фронт, не за английския.

— Войната е една.

— Били ли сте някога в Русия, мистър Куейл?

— Вече ми зададохте този въпрос.

— Забелязали ли сте руси или симпатизанти на русите да са посещавали Лестър Терада в редакцията?

— Не. Може ли да попитам нещо?

— Кажете.

— Защо задавате всички тези въпроси за Лестър и русите?

— Това е наша работа.

— В такъв случай мога само да кажа, че не съм виждал по-голям американец от Лестър. Кара ме да се срамувам, че не искам и аз да стана американец. Повече от това не съм в състояние да ви кажа за него, колкото и да ме питате. Затова предлагам да сложим край на този разговор, още повече че трябва да отивам на работа.

— За разлика от техническия персонал вие не сте задължен да си дупчите на картоната часа, в който пристигате в редакцията.

— Така е. Но трябва да свърша доста неща.

— Добре. — Блу стана от бюрото. — Проявихте готовност да ни помогнете и ние оценяваме това. Искате ли да ви отведем до редакцията с нашата кола?

Помислих да приема, но после отказах.

Блу се засмя.

— Както искате. Само едно нещо още. — Той се приближи до масичката с колелца и взе „Джени Герхард“ — Виждам, че четете американски писател, Теодор Драйзер.

— Да.

— Харесва ли ви?

— Несравним е — казах аз.

— Знаете ли, че е бил комунист?

— Така ли?

— Редовен член на Американската комунистическа партия — уведоми ме Блу.

— Искате да кажете, че не трябва да го чета ли? — запитах аз. Продължавах да играя играта, но същевременно въпросът ми беше искрен.

— Не казвам такова нещо — отвърна бързо Блу. — Предполагам, че това е част от работата ви.

Спътникът му тръгна напред, като челен патрул в случай на внезапно нападение откъм някоя от кафявите врати от двете страни на старомодния коридор. Блу си сложи шапката, като я държеше с три пръста (забравих да спомена шапките), и каза:

— Довиждане, мистър Куейл, благодаря за съдействието.

Затворих вратата, преди да ме е попитал още веднъж не искам ли да ме отведат с тяхната кола. Не, исках, защото знаех, че ще се чувствам като човек, на когото са сложили белезници и го водят към централната гара, за да го качат на влака за Чикаго. И макар че всичко това едва ли беше нещо повече от един малък зловец фарс за мен, помислих си какво ли би било, ако тези хора наистина тръгнат по следите ми. Какво ли му е на Терада, който има някои съмнителни от политическо гледище периоди в биографията си. Дори проповедническите му писания и изобщо цялата му сегашна линия се приемаха под съмнение. Горкият Лестър. И аз като Пип се чудех какво ли искат да открият Блу и спътникът му.

В съботните дни понякога работехме — само до обед, разбира се, — така че в редакцията имаше доста хора и изпитвах чувството, че всички ме гледат, докато крачех по коридорите към асансьора с Джуди подръка и с пътната чанта. Джуди познаваше почти всички от „Тайм“ и „Лайф“, които бяха на различни етажи, така че хората се взираха в нея, а не в мен. Но ми се струваше, че ѝ е приятно да ме поставя на изпитание.

Беше паркирала форда си в подземния гараж на един жилищен блок на Парк авеню и прекосихме квартала, без да разменим дума. Когато стигнахме до колата, Джуди ме запита не искам ли аз да карам. Поклатих глава и потеглихме в мълчание. Докато излизахме от Парк авеню, тя изруга отоплението на колата, че не е наред, но щом стъпихме на магистралата, тя натисна педала за газта, фордът се устреми напред и ние вече бяхме хора, които се насочват в определена посока с определена цел. В нашето съзнателно и продължително мълчание се съдържаше нещо, което напомняше за странен сексуален сговор. Мисля, че Джуди долавяше това и може би така го беше замислила. Но още не бях съвсем наясно какво очаква от мен. Щом пристигнахме във фермата и влязохме в къщата, тя ми поднесе много силен коктейл с думите:

— Никога не се напиваш, нали?

— Досега не съм — отговорих аз.

Това не беше съвсем вярно, защото при отстъплението от Солун така бях ожаднял, че изгълтах половин бутилка джин, като мислех, че е вода, която кой знае защо има вкус на петрол. Дотогава не бях слагал капка джин в устата си и резултатът беше, че ден и половина не можах да изтрезнея, докато германските танкове ни преследваха по равнините на Маратон. Но не броях този случай и гледах на него като на злополука.

— Не обичам пиански истории, но ми се иска да те напия — каза Джуди, — просто за да видя какво се крие зад недосегаемата ти английска поза.

— Нищо няма да откриеш — уверих я аз. — Не крия нищо.

— Всичко криеш. Ето защо те подозирам толкова.

— В какво ме подозираш? — постреснах се аз. Двамата агенти от ФБР изглежда ми бяха създали комплекс на тема какво търся аз в САЩ.

— Боиш се от леглото, нали? — продължи тя.

Засмях се.

— Боя се от теб.

— О, това ми е известно — каза тя небрежно, сякаш ставаше дума за нещо, което едва ли заслужава да се разисква, макар че истината беше друга — тогава изобщо не се боях от нея. — Но никога не говориш за секс, нали? — добави тя.

— Никога, избягвам това винаги, когато мога.

— Е, добре — сви вежди тя, — искам само да ти кажа, че според мен сексът цели две неща. Едното е да сближи онези, които искрено се обичат, другото е, ако им действа добре, да ги държи един до друг. Но сигурно ти не мислиш така, нали?

— Подкрепям го напълно.

Джуди разбърка коктейла си с клечицата така, че чашата завънтя. Беше се надвесила над мен предизвикателно и като че ли във всяка нейна дума звучеше заплаха.

— Наистина се различаваш от американците, нали? Човек не може да те сбърка за американец.

Полюляваше се на токовете си и ме предизвикваше да застана срещу нея лице в лице, като равностоен партньор. Но разбирах, че сега всяка стъпка към Джуди би ме свела до неравноправно положение и реших, че тъкмо така действа системата на американския матриархат. Много ми се искаше Емè да се появи и да ме извади от затруднението.

— Ще те напия, както трябва. За твое добро — продължи Джуди.
— Кога най-после ще си изпиеш коктейла?

— Никога не пия повече от две мартини — уверих я аз. — Не искам да съм махмурлия утре, когато с Емè ще се носим през оградите и живите плетове.

— О, Емè е дете — каза презрително Джуди. — И това е още една причина да те подозирам. — Страх те е от зрели жени, нали?

В този миг вече знаех какво се е случило с Пип и с Терада. Сигурно и двамата бяха станали жертва на тази игра, при която те карат да се почувствуваш смален, на това предизвикателство към твоята мъжественост, макар че Джуди сигурно беше действувала различно в двата случая.

— Не се боя от зрели жени — отвърнах аз и вдигнах чаша. — Казах ти, че ме е страх от теб, Джуди.

— Това ще разберем по-късно — каза тя.

Но в очите на Джуди следобедът не премина успешно, защото не ѝ се удаваше да ме вмести в схемите на своите планове. Сложи четири плочи с концерт от Брамс една върху друга на грамофонния автомат и когато плочата свършваше, следващата падаше върху нея със звук, напомнящ пистолетен изстрел. Стана ми непоносимо. Излязох навън и закрачих по чакълестия път. Зъзних без връхна дреха, но да слушам класическа музика бе едно от нещата, които не бях в състояние да върша в Ню Йорк. Можех да ходя на театър, на кино, да се храня в скъпи ресторанти или в студено време да плувам в морето при Литлхемптън, но когато гостувах някъде и слушах сериозна музика, се чувствавах като човек, който е изоставил страната си, когато тя воюва.

Но не исках да обясня това на Джуди. Продължих нагоре по пътя и преди още да се бях отдалечил от къщата, един плимут комби закова спирачките, плъзна се по чакъла и спря до мен. От него излезе Емè. Тя каза довиждане на шофьора и колата се отдалечи. Изравних се с Емè.

— Имаше такъв посърнал вид — каза тя, — че казах на Пит да ме свали. За войната ли, за какво се беше замислил?

— Нещо такова — отвърнах аз, а Емè ме хвана подръка и заподскача, за да ме увлече със себе си и да ме ободри.

— Ще се погрижа да ти мине — каза тя. — Вече цяла седмица те чакам. Ела в плевнята, умирам за нещо — ще видиш какво.

Последвах я в плевнята, превърнатата в конюшня. Тя запали осветлението и конете я поздравиха с пръхтене и тропот. Емè се насочи право към бокса на Минтджулеп и свали два чифта боксови ръкавици от окачалката за сбруята.

— Знаеш ли да се боксираш? — запита ме тя.

— Разбира се.

— Тогава слагай тези ръкавици и ще се бием.

Еме беше бойко момиче. Войнствеността отиваше и на възрастта, и на тялото ѝ.

— Да се бия с теб — учудих се аз. — Не го виждам.

Но тя сериозно си беше наумила да се боксираме и ми подхвърли единия чифт ръкавици.

— Я стига — поисках да я разубедея. — Няма да се боксирам с теб. В никакъв случай. Дори на шега.

— Защо не искаш?

— И един милион години да ме молиш, пак няма. Така че откажи се.

— Но искам да се науча да се боксирам; Необходимо ми е, Кит. Налага ми се. На тебе нищо няма да ти стане.

— На мене няма, но ти може да пострадаш. Пък и защо ти е да учиш бокс?

— Искам да се науча да свалям противника с един удар.

— Мен ли имаш предвид, Емè?

— Не. Не теб, глупчо. Други двама и искам да го направя, както трябва.

— Кой са те?

— Няма значение кой са.

— Не съм съгласен! — не отстъпвах аз.

— Добре тогава. Щом не искаш да се боксираш с мен, няма. Но поне ме научи как, Кит. Хайде! Сложи ръкавиците и само ми покажи. Специално за това съм ги заела.

Еме много настояваше и тъй като играта ми се стори безобидна, аз се съгласих.

— Добре. След като мисис Джек Лондон е могла, защо да не можеш и ти?

Помогнах на Емè да сложи ръкавиците, след това надянах едната ръкавица, стегнах я, а връзките на другата пристегнах със зъби.

— Наистина ли знаеш да се боксираш, Кит? — попита тя още веднъж, както стояхме един срещу друг с юмруци, които боксовите ни ръкавици правеха грамадни като самуни хляб.

— Бях шампион на училището — уверих я аз. — Но преди да сме започнали, аз все пак трябва да знам кого се готвиш да набиеш. И мъж ли е той или жена?

— Мъж, разбира се. Двама мъже. И двамата плачат за бой.

— Кой са те?

— Това е лична история, Кит, затова не настоявай да знаеш подробности. Във всеки случай свързано е с моето женско достойнство.

— Добре — престанах да настоявам аз, след което ѝ обясних, че в боя има едно елементарно правило. — Лявата ръка изпъната напред, за да държиш противника на разстояние, така че той да не може да те удари. После, падне ли ти на сгода, просто му нанасяш силен десен. Всички варианти в бокса се основават на този принцип.

Показах ѝ с ляв и десен нагледно, като внимавах ударите да не я достигнат. Но Емè настоя:

— Хайде! Удряй!

— О, не. Аз ще замахвам така, че да не те досегна. Но ти, ако искаш, можеш да опиташ срещу мен. Застани странично, рамото и ръката ей така, изнесени напред, за да не мога да те достигна, после изнасяш тялото напред и — десен право в мен.

Еме излезе много бързо. Докато да разбере какво става, нейният десен ме достигна и аз се олюлях назад.

— Ама че работа — учудих се аз. — Ти наистина си се настървила да се биеш.

— Ау, че е хубаво, Кит. Хайде пак.

Този път блокирах нейния десен и контрирах така, че си разменихме ролите — моята дясна ръкавица се оказа в лицето ѝ, макар че и сега се постарях да не я досегна.

— Фантастично! — възкликна Емè. — Покажи ми как го правиш това.

Това, в което я обучавах, беше примитивен стил от миналото столетие, самият аз не бях кой знае какъв майстор, но не бе трудно да науча Емè на елементарната комбинация ляв-десен. След това тя два пъти ме намери с десен и аз я научих как да държи лактите си, за да не си открива гарда, и как да не противостои на удара, а да го поема гъвкаво. Застанали един срещу друг на утъпканата земя покрай боксовете в конюшната, ние усвоявахме като ученици онова, което се преподава в гимнастическия салон, и тя беше ненаситна, искаше да продължаваме до безкрай. Във всеки случай имаше вроден усет и накрая, когато задъхано казах „стига толкова“, страните ми бяха ожулени и си бях ухапал езика. Под диафрагмата ме болеше от два джаба ниско под пояса. Но аз се бях постарал да не я ударя нито веднъж.

— Хайде пак, последно. Моля ти се, Кит.

Приготвих се за последната схватка и Емè се насочи към мен с класическия ляв прав, стъпка напред с левия крак, изнасяне на тялото и прибиране на десния. Заех гард, отстъпих назад и се блъснах в Джуди.

— О, небеса! Какво правите вие двамата? — смая се Джуди.

— О, я се махай, Джуди! — провикна се Емè. — Ще развалиш всичко.

Джуди се овладя, преглътна казаното и продължи:

— Боже мой, нямам думи. Никога през живота си не съм виждала такова нещо. Отвратително!

— Я млъквай, Джуди — каза Емè спокойно.

Тогава Джуди се обърна към мен:

— Не ти ли е известно, че ако една жена бъде ударена в гърдата, може да ѝ стане рак?

— Аз не я удрям — опитах се да ѝ обясня. — Тя ме удря.

— Защо?

— Не е твоя работа — каза Емè. — Това засяга само Кит и мен.

— Очевидно — каза Джуди и аз си дадох сметка, че тя съумя да стане господар на положението и бе на път да ме застави да ѝ се подчиня. Почувствувах се глупак. И тогава тя изведнъж изгуби превеса, който беше взела: — Щом това предпочиташ пред Брамс... — укори ме тя.

Всичко бе тъй прозрачно, че успях да си възвърна самообладанието. Казах ѝ, че причината са сигурно коктейлите, които ми бе поднесла.

— Искаш да кажеш двете мартини — промърмори презрително Джуди и се отдалечи.

Еме се засмя радостно и ми нанесе десен прав, без ни най-малко да го очаквам.

— Ти я би по точки — възхити се Емè. — Тя е в нокдаун!

— Не, не печеля по точки — казах аз, — тя е права! Не се увличай по мъжки спортове, защото наистина, представяш ли си какво ще стане, ако те ударя, където не трябва. Дори на шега недей.

— Не смятам да се шегувам.

— В такъв случай набухай с точилката този, на когото си се наканила.

— Не и не! Искам като мъж — лице в лице. Ей така, както ми показва раз-два!

— Тогава трябва да ми кажеш с кого искаш да се биеш. Хайде, Емè, иначе няма да е честно. Казвай!

— Най-напред едно момче, казва, се Джак, все гледа да ме издебне, за да започне да ме натиска. Опитва се да ме опипва навсякъде и това е отвратително. И си въобразява, че съм влюбена в него. Другият е Лестър Терада.

— Лестър?

— Да. Не мога да го понасям. Отвратителен ми е с това, как кара всеки да се притеснява, да не би да му причини болка. Как успява? И знаеш ли какво, Кит?

— Не знам. Кажи?

— Той не се държи като американец. Ти си много по американец от него.

Казах ѝ да не говори такива работи за Лестър и добавих какво е казала за мен Джуди — че никога не биха ме сбъркали за американец.

— Ето, виждаш ли! — каза тя. — Дори ти се опитваш да го закриляш. Как успява да постигне това? Как успява да накара всеки да го съжалява — ей това не мога да разбера. Отвратително е.

Замислих се и реших, че Емè безспорно е права. Лестър неизменно събуждаше майчински чувства към себе си.

— Но защо искаш да го напердашиш? Това не си ми обяснила.

— Няма какво да ти обяснявам. Просто искам да му покажа, че може да мами всеки, но не и мен. Хвърля ви прах в очите на всички, не мога да понасям това. Дори на десет места да го пратят кореспондент и все в чужбина да стои, пак не го ща в семейството. Мразя го, наистина, Кит.

— Ти си луда — казах само аз, но без да искам, се засмях и я оставих да се занимава с конете, да им сипва кърма, да рине тора от боксовете и да играе с бича си една игра, в която партньори ѝ бяха полските мишки — те се спускаха безстрашно от гредите на покрива по стените, заставаха на пода и не побягваха, докато тя не замахнеше с бича. Емè никога не ги улучваше и те незабавно се завръщаха, сякаш знаеха, че всичко е на игра.

Аз пък се върнах при Джуди, която приготвяше изискана вечеря в кухнята. Съобщих ѝ, че през другата седмица ще отпътувам за

Англия, ако намеря място в директния самолет за Лондон.

— Но стажът ти не е свършил още — учуди се тя. — Остава ти най-малко месец.

— Знам, но трябва да замина.

— Защо? Как реши така изведнъж?

— Не знам. Сигурно Брамс.

— Кой?

— Няма значение.

— Не мисля, че Хенри Лус ще бъде очарован от това.

— Той ще ми влезе в положението. Уърт ще му обясни.

— В такъв случай не ми остава много време, така ли? — каза тя по начин, който ме изненада. Имаше вид на човек, който се забавлява. Явно решила да бъде обаятелна, тя прекоси кухнята и се насочи към мен, сякаш искаше да навакса загубеното време. В този миг забелязах онова, което бе забелязал Пип — меките зелени очи, съвършената форма на носа и деликатно очертаната уста. Изостреното ѝ лице, погледнато от толкова близо, се смекчаваше и ставаше привлекателно. Разменихме само една лека целувка, но, кълна се, тя съдържаше обещанието, че ако поискам, ще получа и други неща.

Прекъсна ни Емè, която нахлу в кухнята, за да вземе кока-кола, и Джуди ѝ каза да си изчисти чернилката под ноктите и да смени джинсите с прилична рокля, ако иска да вечеря заедно с нас.

— Миришеш на коне — каза Джуди.

— По-добре на коне да мирише човек, отколкото на Лестър Терада — отговори Емè.

Джуди се извърна и силно я зашлеви.

За миг Емè застина неподвижна като статуя. Беше стаила дъх и си помислих, че ще отвърне на удара. Но не, по червените ѝ бузи се затъркаляха едри сълзи.

— Колкото щеш ме бий — избухна тя, — но някой ден аз ще го смажа. — И юмруците ѝ профучаха свирепо под носа на Джуди.

— Само да си го докоснала — викна Джуди, — конете ще бъдат продадени, така да знаеш, а тебе ще те експедираме при леля Ефи в Мейн.

— Конете не можеш да ги пипнеш. Те са мои.

— На никого не са. Те са на тръста, както и всичко останало тук, и това ти е известно.

— Повече са мои, отколкото твои.

— Опитай се да убедиш в това онези от настоятелството, когато ги видиш следващия път. Кажа ли конете да се махнат, ще ги махнат. Така че внимавай!

— Ще го смажа — изхлипа Емè, — а ако направиш нещо с конете, Джуди, тогава аз... аз ще направя нещо ужасно. Ще измисля нещо ужасно.

Джуди никак не се бе разстроила от караницата с Емè и запазваше спокойствие, докато Емè бе сломена и озлобена. Мътните й сълзи бяха като капки пот и като че ли извираха направо от червените бузи, а не от очите й, до такава степен я обливаха. Тя направи укорителна и гневна гримаса към мен и излезе.

— Смешна е — каза Джуди, — а и ти си смешен, дето я насърчаваш.

— Нищо няма да направи — успокоих я аз.

— Напротив, ще направи — възрази Джуди. — И аз също трябва да направя нещо. Защото както я кара, току-виж, че станала лесбийка.

— Това никога няма да го повярвам — заявих аз.

Думите на Джуди така ме ядосаха, че ми се искаше да й кажа, че Емè е много по-женствена и много по-привлекателна от нея. И още много други неща исках да кажа на Джуди, но така и не ги казах, защото да говориш неща, засягащи интимната същност на другия, означава той да ти отговори на същото равнище, а аз ревниво пазех свободата си и не исках да се заплитам в такива отношения.

— Тя не иска ти да се омъжиш за Лестър — казах на Джуди. — Затова е ядосана.

Джуди се засмя и напълни чашата ми от стъклената кана, която извади от хладилника.

— Защо да се омъжвам за човек като Лестър? — каза тя. — Ако ще избирам мъж от двадесет и деветия етаж, ще избира по-скоро Уърт или Пип, или дори теб. Лестър се нуждае от съпруга, която да му е като майка и предводител. Мога да бъда едното или другото, но не и двете.

— А защо ФБР се интересува толкова от него? — запитах аз.

— Значи и при теб са идвали.

— Да.

— Лестър ще получи длъжност във Вашингтон и те правят обикновеното в такива случаи проучване.

— Това ли е всичко?

— Защо? Ти какво си помисли?

— Не знам. Но той не е казал това на Пип.

По лицето на Джуди се изписа задоволство от тези думи.

— Не е ли казал?

— Не е.

— Нали знаеш какви им са особени отношенията. Когато е за нещо сериозно, стават много подозрителни един към друг. Като двама приятели, които тичат след една и съща жена.

— След теб ли, Джуди?

— Не ставай глупав. Ти знаеш какво ги вълнува най-много и двамата — темата Америка. Това е тяхната слабост, не могат да се откажат от нея. Тъкмо затова убеждавам Лестър, че мястото му е във Вашингтон.

— Но защо?

— Защото той прекалено благоговее пред Пип и пред всичко, което Пип възпява. Лестър трябва да се откъсне от него.

— Самият Лестър ли ти каза това?

Джуди сложи чиниите във фурната да се стоплят, после свали кокетната си мушамена престилчица.

— Не беше необходимо да ми казва. Знаеш ли какъв е техният проблем, Кит?

Тя ми даде знак да изляза от кухнята и ние се насочихме към дневната.

— Има ли наистина някакъв проблем помежду, им? — попитах аз.

— Знаеш какво искам да кажа. Те двамата нямат нищо общо, като изключим едно, което е беда. То е, което ги свързва.

Надявах се да чуя още нещо, но Джуди каза, че нейният миг на прозрение вече е отлетял и ме прати да си измия ръцете.

По-късно, след като седнах на масата за вечеря, Емè влезе съдържано, облякла тясна бледосиня рокля, която подчертаваше все още детската и пълнота и дооформяше младежката ѝ заобленост. Помислих си, че тя и Джуди са свикнали да се карат и след това бързо да се сдобряват, но видях, че сега Емè внимава какво говори, защото се бои

да не загуби конете. Тревожеше се и за мен, защото, когато привършихме вечерята и Джуди ни остави за миг-два, Емè ми прошепна:

— Ако трябва, ще стоя тук цяла нощ.

— Защо?

— Не искам да спиш с нея — каза Емè.

— Нямам намерение да спя с нея — успокоих я аз.

— Но тя има. Ще влизам в спалнята ти през половин час да проверявам.

— Чак толкова няма нужда — казах аз. — Кълна ти се, добродетелта ми не е в опасност.

— Ами, не е. Не я познаваш. Но ако ѝ се оставиш, повече няма да ти проговоря.

Джуди се върна при нас и усети, че сме си шепнали зад гърба ѝ, затова каза на Емè да отиде да види конете, били неспокойни.

— Забравила си да угасиш една лампа в яхъра — каза Джуди.

— Не съм.

— Забравила си. Иди и ще видиш.

Еме ни остави и отиде да провери, а Джуди седна до мен, разроши косата ми и нежно прекара връхчетата на пръстите си по врата ми.

— Е? — каза тя.

— Аз съм женен човек — отвърнах ѝ.

— Не знаех.

— Наистина, трябваше да ти кажа по-рано.

— О, защо? Къде е жена ти, впрочем?

— В Кайро. Тя е медицинска сестра в една от нашите военни болници.

— А що за човек е?

Джуди продължаваше да ме гали по врата.

— Католичка — отвърнах аз — и много държи на морала.

— А ти?

Ръката ѝ все още стоеше на врата ми.

— Не съм католик и не съм толкова морален — отвърнах аз и тя се засмя. — Но съм лоялен, а това, струва ми се, има значение.

Джуди свали ръката си.

— Колко смешно — засмя се тя и повтори: — Колко смешно, наистина!

Но не съм сигурен дали ѝ беше смешно изобщо. Джуди, струва ми се, никога не можа да ми прости, че оставих нещата да стигнат дотам; през тази нощ тя не влезе в стаята ми и аз не отидох в нейната. Емè два пъти се промъква в спалнята ми, скочи на леглото, като ме притисна с двете колена — хватка, усвоена от момичетата в пансиона, — втория път ми отметна завивката и накрая си отиде успокоена за мен, но едновременно с това бясна, защото вече беше сигурна, че Джуди ще избере Терада.

— Пип е слаб за нея каза тя. — На нея ѝ трябва някой, който да я бърхти като парен чук, не е ли така?

---

[1] След поредица от поражения във войната с Англия армията на Вашингтон отстъпва през Ню Джърси и през декември прекосява река Делауеър. Това е най-тежкият момент за неговата армия — от нея са останали само 3 хиляди души и те са готови да се разбягат.

Вашингтон предприема смел ход, който обръща поражението в победа: в бурната нощ на 25–26 декември прекосява отново река Делауеър, изненадва противника при Трентън и пленява хиляда души. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

Три дни преди да отплавам с един конвой от залива Деллауеър за Ливърпул, японците бомбардираха Пърл Харбър, Америка стана друга страна, а Пип и Терада — други хора. Или, което е по-вярно, хората си бяха същите, но развоят на събитията ги постави в нова обстановка.

Тогава се чудех как американците не схванаха още в първия миг, че сега вече напълно и безвъзвратно са в положение на война и че всичко в техния живот ще се промени. На двадесет и деветия етаж неделният ден протичаше както всяка друга неделя, в която се работи. Безлюдните нюйоркски улици под нас си бяха същите, същите бяха въздухът, атмосферата и животът в жилищните райони — обед, вечеря, коктейл, а в понеделника — отново обикновената работна въртележка. Никога до този миг не си бях давал сметка до каква степен американците не познават войната или по-скоро не я усещат (а нима имаше причина да не е така?). Бях в Лондон, когато се обяви, че сме във война и един час след като Чембърлейн ни съобщи това в своята реч, се долавяше, че градът е стаил дъх. На другия ден бях в Париж и това беше военновременен град, макар войната там да не беше още истинска.

Няма да разказвам личните си спомени за войната, а онова, което стана с Пип и Терада, така че важното в случая е какви промени настъпиха в тях през този неделен предобед. Пип може би единствен знаеше какво ни очаква. Странната му способност да долавя как стоят нещата му даваше възможност да прозре в далечните хоризонти на бъдещето: гигантските морски и въздушни битки в тихоокеанския театър, американската армия, която напредва в Европа, за да се срещне с русите в Берлин, и как накрая войната свършва с появата на необикновени нови оръжия. Никой друг не виждаше нещата тъй точно — аз оцених това едва по-късно, защото догадките на Пип тогава ми се струваха недействителни като съновидения. Известно ми беше, че войната не подлежи на гадания, че пророчеството може да бъде опасно

подвеждащо и никой не може да каже дали тя ще вземе един или друг обрат.

Странното в случая беше интересът на Пип към Европа и интересът на Терада към Япония. Би трябвало да е обратното, но Пип винаги бе имал цялостен поглед върху нещата, докато Терада си беше един чист и елементарен американец и в неговите очи, щом Япония се бе опитала да изнасили американската република, тя трябваше да бъде преследвана и унищожена. Германия и Италия бяха извън полезрението му; те не бяха обявили война на Съединените щати, така че не бяха предизвикали Лестървия гняв.

— Войната е една, дявол да я вземе — опитваше се да обясни Пип.

— Не ме интересува дали е една или не — възразяваше Терада. — Дори ако целият европейски континент се обезкърви, пак пет пари не давам. За нас главното е Япония. Това е млада, брутална държава, която иска да премери сили с нас. Стига да ѝ падне случай, тя ще ни помете от Тихия океан и дори ще стъпи на западните ни брегове, ако не отговорим с бърз и силен удар.

— Ти си истинско, мислещо на дребно американче. Такъв си по душа, Лес, и може би това означава, че си по-добър американец от мен — казваше Пип.

Терада не възрази. Понаду бузи и каза някак смутено:

— Другата седмица напускам „Тайм“ и започвам работа във Вашингтон, Пип. Ти имаш право да знаеш това.

— Гръм от ясно небе! — възкликна Пип. Той добави, че е възхитен, и, струва ми се, най-сетне въздъхна облекчено след опасенията, че Терада може да има неприятности с ФБР. — Значи затова са събирали сведения за теб.

Терада кимна. Видът му ми напомни как на времето аз, като дванадесетгодишно момче, съобщих на родителите си, че току-що съм станал първенец в училищните състезания по скокове във вода: горд, скромн, суетен и с невероятно пораснало самочувствие. Терада не можеше да не ми бъде симпатичен в този миг.

Истинското спречкване помежду им дойде по-късно, след едно редакционно съвещание в понеделник, на което аз не присъствах. Двамата влязоха в стаята странно смълчани, сякаш току-що бяха водили ожесточен спор и сега, в знак, че са скъсали, не си говореха

повече. Германия и Италия вече бяха обявили война на Съединените щати — една трудно обяснима постъпка, защото дори Рузвелт би си помислил, преди да обяви автоматично война на Европа. Така конфликтът между Пип и Терада се беше прехвърлил сега на друга основа: кои са истинските съюзници и кои — истинските врагове. От формално гледище Америка беше на страната на русите, човек не можеше да си затвори очите пред този факт. Терада настояваше, че това няма значение, и след продължителна пауза в разговора между двамата Пип не се стърпя и каза:

— Според теб, поведението ни спрямо русите трябва да бъде такова, като че те са ни по-опасен враг от Германия.

— Нямах представа колко си прав — прогърмя Терада. — Не обичам нацистите, Пип, но това не значи, че трябва да ставаме съюзници на русите.

— Съветите вероятно ще спечелят войната — каза Пип. — И тогава какво ще правиш?

Терада се засмя.

— Ако стане такова военно чудо, тогава ще му мисля.

Спорът им продължи в същия дух и — което бе неизбежно — стигна и до Китай. Терада не беше съгласен Съединените щати да оказват помощ на китайските партизани комунисти в Йенан.

— Тези твои червени приятели — и те заслужават да им помагаме толкова, колкото и русите. Ще използват помощта ни, за да постигнат собствените си цели — каза Терада.

За първи път го чувах да внася личен елемент в спора и да нарича китайските комунисти „приятели“ на Пип. Това беше толкова необичайно, че жегна Пип.

— Китайците в Йенан се бият с японците от десет години и не са си отдъхнали нито за миг — каза той, — докато американските морски пехотинци си изпробват силите върху китайките от публичните домове в Шанхай и ходят в клубовете на английските офицери, за да си правят смешки, като им имитират интонацията. Какво според теб трябва да направим, Лес? Да водим отделна война ли?

— Няма защо да помагаме на комунистите, Пип — каза Терада. — Признавам, това е гледище за един по-дълъг исторически период, но неговото време ще дойде и то е правилното за САЩ.

Пип се изправи.

— Значи една наша, отделна американска война, водим си я само ние, чиста работа! — процеди той презрително.

Но въпреки това скарване на другия ден те се придържаха към неутралния тон един спрямо друг. Организирах прощална вечер за мен в апартамента на Пип и ме попитаха кого искам да поканят. Казах им, че ми се ще да дойдат всички от двадесет и деветия етаж, защото всички са ми приятели. Помолих Пип да включи само един външен човек — Емè.

— Мъчно ми е, че се разделям с Емè — споделих с Пип. — След шест месеца, най-много година, Емè ще разцъфне като лятна роза.

— И ще забрави конете.

— Точно така — съгласих се с него.

Пип се позамисли и като че ли се натъжи.

— Жалко за Емè — каза той. — Наистина ли настояваш да присъствува и тя?

— Държа да има още някои, когато Джуди да контролира, освен теб и Лестър — подметнах аз.

— И Кит Куейл! — натърти той. — Хайде, Кит, признай си!

Знаех какво иска да каже и реших, че е най-добре да се направя на възмутен.

— Не съм се докосвал до Джуди, честна дума — уверих го аз.

— Звучи особено убедително.

— Питай Емè. Тя се погрижи за това.

Пип изведнъж стана сериозен.

— Наистина ли, Кит?

— Честна дума.

— Удивително — каза Пип. — Бях сигурен, че Джуди е намислила да те съблазни.

— За първи път чувам такова нещо — излъгах аз. — Освен това трябва да те предупредя, че Емè ще напердаши всеки, който има глупостта да се ожени за Джуди. Тренирах я лично.

Разказах на Пип за уроците по бокс и той се възхити.

— Сега вече разбирам англичанките — каза той. — Отглеждате ги тъй, както се отглеждат боксьори.

— Глупости.

— А Джуди какво каза?

— Заплаши Емè, че ще й спре издръжката и ще я остави без пукната пара.

— Не се съмнявам, че го е казала. Само че парата май не е нейна — каза Пип.

Пип отново се оказа прав, но това узнах едва по-късно. Парите са били на Емè, но капиталът бил поверен на настоятелство от юристи и представители на банки. Джуди имала само незначителен наследствен дял, но въпреки това успявала да влияе върху настоятелството така, че неговите членове гледали на нея като на най-близкия човек на Емè, неин най-добър и най-доверен съветник.

— Добре. Събирането е в твоя чест, така че ти решаващ — съгласи се Пип. — Ще поканим малката Емè и мяукащите мацета от двадесет и деветия етаж ще останат възхитени, защото ще могат после да подмятат на Джуди за ездитните увлечения на Емè.

Накрая ме попита какво е мнението на Лус за моето отпътуване:

— Държа се много добре. Уърт го подготви — обясних аз.

Бях обяснил на Лус, че нямам склонност към онзи вид писане, който е нужен на „Тайм“ и той, с някакво странно чувство на неловкост, ми бе казал да не се тревожа.

— Трябва да мислите главно за собственото си бъдеще, така че това е ваш проблем и ваша грешка. Жалко, че не можа да се получи подобър резултат — бяха думите му.

Имаше уговорка, че стажът може да се прекъсне по искане на всяка една от страните. Предложих да върна на редакцията получените заплати и да изплатя и самолетния билет. Но Лус каза и дума да не става. Увери ме, че редакцията ще ми изплати цялата сума, която би трябвало да получа до края на стажа, както и пътните до Лондон или докъдето и да било другаде, ако няма да се връщам в Англия. Това беше толкова великодушно, че взех да изпитвам угризения за целия случай, но след това Пип ме накара да мисля иначе.

— И им пикай на фасона! Масура е щедър, това е вярно, но не мисли, че си им длъжник. Това, което ти си им дал, напълно покрива разносните им.

Може би наистина беше така. Във всеки случай бях доволен, че се завръщам там, откъдето съм дошъл. Можех да се чувствавам у дома си само във военна обстановка, не бях ли на война — усещах се чужденец.

Събирането, което Пип устрои в моя чест, по нищо не се различаваше от много други нюйоркски вечери през 1941 година, до момента, в който Пип и Терада отново се скараха. Бяхме насядали двама по двама и на групи, едни пиеха шотландско, други американско уиски — бърбън, или прозрачни, изстудени коктейли мартини, приготвени от Джуди. Слушахме Хилдегард и един неизвестен изпълнител на кънтри музика, когото някой бе открил извън нашумелите грамофонни плочи — казваше се Бърл Айвс. Говорехме за войната, за изкуството да живееш, за дилетантството и за най-новото литературно увлечение на цял Ню Йорк — да се ахка от възторг или да се очерня Хемингуей, може ли така да се описва секс в спален чувал. „За кого бие камбаната“ току-що бе излязла, Робърт Джордан и малката испанка Мария, озовавайки се в един спален чувал, бяха вкарали земята в същия чувал, което бе двойно интелектуално предизвикателство за хората от нашите среди. Само Емè със своя мироглед, стегнат в пуритански корсет, не намираше нищо забавно в техническите доводи; тя ме дръпна за ръкава с думите:

— Това е толкова грубо и детинско. Никога ли не говорят за нещо друго?

— Какво например? — запитах аз.

— Е добре... Искам да кажа, все за това ли си говорят, все тези шеги за секса? Никога ли не спират?

— Спират. Когато работят.

— Но това е крайно досадно — просъска тя и ме остави.

След това навлече поизтритото си палто от боброва кожа и ни напусна. Стана ми мъчно за нея. На Емè й беше трудно да се приобщи където и да е; само в конюшните се чувствуваше добре. Сама не беше в състояние да анализира детинския си морал, който я караше така бурно да се възмуцава, беше толкова условен и същевременно истински, че за всеки, дори за самата Емè бе трудно да вярва в него. Секс, вулгарност и любов — това бяха три различни неща в живота на Емè и колко дълбоко щяха да я наранят и трите!

Почувствувах празнота, когато тя си тръгна. Тъкмо тогава Пип и Терада заговориха за тълкуването, което Хемингуей е дал на Испанската война.

За първи път чух, че някога Терада бил активен поддръжник на Испанската република. Сега Терада критикуваше Хемингуей за това,

че става сантиментален, когато описва интернационалната бригада, а Пип му припомни, че през 1937 година самият той, Терада, е бил един от ораторите на митинг във Филадельфия, където събирали средства за бригадата.

— Откъде имаш тези сведения? — запита Терада, изненадан, че някой, още повече Пип, би могъл да знае за проявите на един никому неизвестен симпатизант на републиканска Испания.

— Знаеш го тоя мръсник Джак Стопард, твоя приятел — той е бил там и онзи ден ми каза, че си спомнял как си се разгорещил на този митинг и си пял Интернационала колкото ти глас държи. Ще отречеш ли това, Лестър?

— Няма да отрека, разбира се. Но в ония дни бях съвсем млад и съм се увлякъл по тези интелектуални дрънканици, които толкова ти допадат.

— Не са дрънканици. Тези хора вярваха във всичко това.

— Но не и ти, Пип — отвърна Терада, — така, че не е честно да стоиш с чаша мартини срещу мен и да ги оправдаваш. Ти не си се ангажирал с това.

— Не съм, защото никога не се ангажирам — заяви Пип хладно.

Както можеше да се очаква, те се отплеснаха във вечния си спор за американската намеса или ненамеса. Терада започна да доказва, че ако Испанската република е била достатъчно силна и с дълбоки корени, нямало да се нуждае от външна помощ, нямало да се нуждае от американски доброволци дори и срещу армиите и авиацията на Германия и Италия.

— Това е съвсем несъстоятелна теза — възрази Пип. — Как според теб Вашингтон е превзел Йорктаун, което осигури на нашата република такива дълбоки корени? В действителност Вашингтон изобщо не е завоювал Йорктаун. Завоюват му го французите — това е било предрешено, когато Грас разбива английската флота в залива Чесапийк и когато френската армия влиза в Глостър, което принуждава Корнуолис да капитулира. Външна помощ, Лестър! Без нея нямаше да имаме република.

— Боже мили!

— Ха, ха — засмя се Пип победоносно, — знаех, че ще те поставя натясно.

— Не си ме поставил натясно, ами това не го побира умът ми — каза Терада. — Да лишиш Вашингтон от победата му при Йорктаун — това може да направи само човек, който е или луд, или опасен.

— Не съм луд — възрази Пип, — от което излиза, че съм опасен.

Отдалечих се, защото знаех, че спорът им край няма. Взех лед от хладилника и го отнесох при Джуди, която беше при другите от компанията: Хърси, Уайт, Сам Солт, Уъртънбекър и Фил Калхун.

— Сигурно няма да се видим повече — обърна се към мен Джуди; докато спускаше ледените кубчета като котвички в голямата стъклена кана. — Заминаваш във вторник, нали?

— Да, вероятно няма да се видим повече — съгласих се аз.

— Как мислиш, ще дойдеш ли пак в Америка?

— Защо не.

— Като те гледам, не ми се вярва. Дори на йота не се промени, за да се приспособиш към Америка, така ли е?

— Това не е вярно — възроптах аз.

Джуди сви рамене.

— Във всеки случай, струва ми се, че Пип е прав, като каза, че тук си губиш времето.

— И аз тъй мисля.

— Никога няма да разбере англичаните. Знаеш ли, Пип понякога ми прилича на англичанин.

— Не му го казвай — засмях се аз.

— Говоря сериозно. Нямам предвид, че прилича на човек от Бостън, или по-скоро, че има маниери на човек от Нова Англия, а друго.

— Нещо предреволюционно — подсказах аз.

— Какво искаш да кажеш?

— Американец от времето на континенталния конгрес^[1].

— Не, не. Той е по-скоро като онези американци, които през 1914 година облекли английска униформа и хукнали да помагат на англичаните, защото решили, че техният американски дълг им повелява това. Пип е малко такъв. Има странни представи за американския дълг.

Нямаше как да не се съглася с картинното сравнение на Джуди — Пип приличаше на момче, държеше се момчешки и не бе трудно да си го представя на война с английска униформа. Младежкото му

американско лице с тънки черти, поведението му — всичко това би подчертало по-скоро приликите, отколкото разликите; докато го гледах, застанал в другия край на стаята, изпитвах към него симпатия и виждах колко много общо има между нас. Сега се беше сдобрил с Терада и двамата се смееха за нещо.

— Неразделни са и неразделни ще си останат — каза Джуди и в думите ѝ прозвучаха едновременно цинизъм и ревност.

— Такова е истинското приятелство — додадох аз.

Ето как мина предвоенното ни разделяне. На другия ден Терада замина за Вашингтон. Аз изкарах още два дни на двадесет и деветия етаж, а Пип сякаш не можеше да си намери място беше неспокоен и сякаш останал без корени. Веднъж Джуди подаде глава през вратата и ми каза, че Пип блуждаел из коридорите и бил като загубен без другата половина на Америка, така че защо да не го отведе долу в бара при пързалката да гледаме как кънкьорките се кълчат и си показват тлъстите бедра и дебели глезени.

— Добра идея — съгласих се аз и намерих Пип, седнал в стаята на Мириам или Джоун или Констанс — не я помня коя беше — да чете телексите на АП от Манила, където се очакваше японците всеки миг да нахлуят в Лусон^[2].

— Не знам какъв дявол търся тук, Кит — каза той с информацията на АП в ръка, която току-що беше откъснал от телетипа. — Би трябвало сега да шетам из предградията на Манила заедно с Макартър — ще го хванат по бели гащи.

Знаех, че от Пърл Харбър насам някой си Теди Джонсън от Държавния департамент все търси Пип по телефона. Но Пип ми обясни, че отклонил всички покани на старите си приятели от годините, прекарани в Китай, да отиде на държавна служба.

— Не съм човек за държавна служба — обясняваше той. — Вашингтон не е за мен работа.

Но случи се така, че стана работа за него. На гара Пенсилвания, където бе дошъл да ме изпрати заедно с Емè и Джуди, той ми каза, че президентът наредил да го повикат.

— Фантастичен шанс — казах аз. — Трябва да си поласкан.

— Да — подкрепи ме Джуди. — Двамата с Лестър пак ще бъдете двете допълващи се половини на Америка — едната в Белия дом, другата в...

Къде наистина? Знаехме, че Лестър Терада е във Вашингтон, но не знаехме къде точно работи.

— Ами ти? — прошепнах в ухото на Джуди, за да я подразня, докато се готвех да се кача на влака. — Кой от двамата ще бъде?

— Времето ще покаже — отвърна тя.

Но Джуди вече бе направила избора си. Прегърнахме се с Емè. Обичах я като сестра. Тя си поплака и заподсмърча като дете, което се разделя с някого от семейството. Стоеше малко настрана, докато Джуди с жест на собственица улови ръката на Пип и я размаха вместо него.

Както ги гледах двамата, изведнъж ми стана мъчно за Терада. Обзе ме странно, едва ли не майчинско съчувствие — виждах го победен и изместен. Вместо да постъпи като мъж и да се опита да я задържи, той ѝ бе позволил да прояви женската си хитрина, да подложи на проверка неговата мъжественост и след това да го отхвърли, като не издържал изпита. Беше загубил, защото първият му успех с Джуди така го бе смаял, че не знаеше какво да направи по-нататък. А за Пип бе толкова лесно да стои сега там с Джуди, която го бе хванала под ръка.

Кондукторът леко ме потупа по рамото и ми каза да не се надвесвам от прозореца — влакът потегляше.

— Винаги, когато някой пътник пострада, защото не си е прибрал главата, губим по една седмична заплата — обясни ми той.

---

[1] През революционния период представители на американските колонии се събират на конгрес през 1774 г., за да изразят недоволството си от британската колониална политика, а вторият конгрес, състоял се по-късно, създава континенталната армия, прокламира независимостта и известно време е върховен орган на законодателната власт. — Б.пр. ↑

[2] Главният от Филипинските острови — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

Така на времето опознах Пип и Терада и когато отпътувах, имах усещането, че напускам Америка на Пип, а не Америка на Терада.

Няколко месеца след нюйоркския си стаж получих от Пип телеграма, че двамата с Джуди са се оженили. Телеграфирах им, че очаквам с нетърпение появата на ново поколение емиграционни лавълчета от градски тип, не дължащи нищо на Джаксън-Джеферсоновата традиция, макар и да знаех, че Джуди ни най-малко не споделя трансмиграционните теории на Пип. Тя беше горда с англосаксонския си произход и с готовност приемаше дълга си на американска гражданка.

Не след дълго научих от Сам Солт, че Пип и Терада са вече в центъра на вашингтонските политически среди и участвуват във формулирането на правителствената линия към Китай и СССР. Сам добави, че двамата са толкова близки и толкова несъвместими, колкото и преди, което още веднъж ме учуди. Щом участвуват непосредствено във взимането на политически решения, как е възможно да избягнат открит разрыв или най-малкото остро разногласие?

По-късно, един ден, когато лежах в една яма от бомба на един планински склон в Тунис и чаках да спре артилерийския огън (за да минава времето, си мислех какво ли не), съзнах, че те двамата никога няма да се разделят, докато Америка не ги раздели. С други думи, спорът им ще приключи, когато САЩ накрая изберат по кой път да вървят, кои епизоди на миналото да приемат за своя история.

Това стана чак след седем-осем години. Междувременно поддържах връзка с Пип, а след войната, когато отидох да живея за кратко време в Кеймбридж, щат Масачузетс (ровех се в Уейднървата библиотека в Харвард), Пип и Джуди често ми идваха на гости от Вашингтон заедно с хубавото си бебче, което аз наричах градско чедо.

— Как го кръстихте? — запитах Пип първия път, когато ме посетиха.

— Лестър... — отвърна Пип с тон, сякаш се извиняваше.

Ясно ми беше, че това хрумване е било не негово, а на Джуди.

Сигурно не бих узнал нещо повече, ако не се беше появила и Емè. Беше омъжена за летец от марината — същото момче, което някога бе искала да набие, защото все я опипвал. След военната служба постъпил в икономическия факултет на Харвард и когато Емè ме намери чрез Пип, заведе ме в едно малко заведение, наречено „Мидения бар“, на една пряка от Харвардския площад, и ми разказа какво се е случило с нейната невинност.

— След като ти си отиде — каза тя, — аз започнах да мисля иначе. Искан да кажа, умирах от желание Джуди да се омъжи за Лестър, защото самата аз исках Пип. След няколко уикенда, които прекарахме заедно във фермата, странно се увлякох по него, Кит. Искаше ми се лудо да се влюби в мен, защото разбирах колко си приличаме — нали сме и двамата едни такива трицилиндрови. Опитах всичко, което можах, но нали съм си дебела и недодялана, пък и косата ми ужасна, просто не знаех какво да му кажа. Толкова глупава бях!

Погледнах Емè, седнала срещу мен в малкото пластмасово сепаре, и се запитах дали Пип е осъзнал какво би могъл да има. Емè пак беше малко пълничка, но бе станала една много женствена, открита и привлекателна млада дама, доста по-шлифована и самоуверена от по-рано, чиито безнадеждно консервативни дрехи не скриваха една телесна привлекателност, в която нямаше нищо дразнещо. Опитваше се да изглежда матрона, преди да ѝ е дошло времето; стана ми мъчно за Емè, защото разбрах, че нещо някъде куца.

— Този бокс, дявол да го вземе, провали всичко, Кит — каза тя, като се вглеждаше внимателно в мен, за да се увери, че я разбирам и ѝ съчувствувам. — Нали си спомняш, че исках да бия един?

— Да — казах аз. — Лестър.

— Не, не. Нали ти казах, че за Лестър реших друго. Искан да се ожени за Джуди. Ама защо не ме слушаш? Другото момче.

— Другото момче никога не съм го виждал — припомних ѝ аз.

— Знам, че не си, но ще го видиш. Както и да е. Когато пак започна да ми досажда, аз заставах с лявото рамо напред, както ти ме научи, и му нанесох един страшен десен.

Засмях се, но не можех да си представя как тази млада дама, това довчерашно пълничко момиче със скъпа и поизмачкана по края пола би могла да направи такова нещо.

— Сигурно и той те е ударил.

Еме не се засмя на шегата ми.

— Точно това направи. Искам да кажа... стана истински бой. Побеснях и се втурнах с главата напред да му вляза под гарда и да му сплескам физиономията. Но в яда си забравих да се пазя и той ме удари два пъти, силно. Разправя, че го направил, за да ме спре. Тогава паднах, той застана над мен и аз плонжирах в краката му да го съборя. Ужасно беше, Кит, никога няма да го забравя. Хълцах и плачех и като го съборих, той падна, върху мен и всичко тръгна наопаки.

Не бях виждал Емè от четири години, седяхме в „Мидения бар“, който беше пълен със студенти, бяха ни поднесли чорба от стриди и соленки и аз разбирах, че Емè отдавна е искала да сподели с мен тайната си. В края на краищата аз бях единственият човек, който наистина знаеше как бе започнало всичко в онази плевня в Кънектикът.

— Какво искаш да кажеш с това „всичко тръгна наопаки“? — запитах я аз.

— Че всичко свърши със секс — каза тя. — Беше ужасно.

Вече знаех нещо важно за новата Емè — че трябва да бъда много внимателен с нея, затова казах:

— Едва ли е било толкова лошо. Искам да кажа, ти се омъжи за това момче, нали? Нали за него става дума?

— Да, но не исках. Поне отначало. Всичко, което се случи в този ден, ми беше противно, Кит. Нямам думи да ти кажа как се чувствавах. Такъв абсурд, като животни. Беше... о, какво ли да ти разправам. Толкова отвратително — аз мокра и кървяща. Не че забременях. Но Джак извърши мръсотия с мен, това е всичко.

Бедната Емè, към нея е трябвало да се подходи много внимателно, тъй както се докосва цвете, без да се накърнят онези условности на любовта, секса и брака, в които тя твърдо вярваше. Тогава и двете страни са щели да излязат обогатени от това изживяване. Но Емè говореше за насилие и онова, което ме учуди, е, че тя продължаваше да се смята за изнасилена.

— Но тогава защо се омъжи за него? — попитах я аз.

— Как да ти кажа... — въздъхна тя и тази въздишка беше по-красноречива от всякакви думи.

— Предполагам, че Джак ме обичаше. Отначало, не. Едва след като това се случи. Може би го е направил, без да мисли. Повечето

американци правят това като него и се отнасят към това по същия начин, Кит. Не мислех, че то е такова, но сигурно такова трябва да бъде. Дори приказките им. После той се попромения. Започна да се държи като човек, когото съм наранила, а аз имах чувството, че му дължа нещо. Не е ли смешно? Излезе, че аз съм кривата, затова започнах да правя каквото той поиска. Искам да кажа, да ходим тук-там и да се държим като глупаци, а после, когато постъпи във флота, не можех да го изоставя, нали?

Боже мой, помислих си, още една условност, заради която Емè си е съсипала живота.

— Затова, когато се върна — ранявах я го два пъти, — не ми позволих да ме докосне, докато не се оженихме. И може да ми се смееш, Кит, но нямах желание за нищо, нищо не исках. Честна дума, не исках. Нито Джак, нито секс, нито нищо. Така или иначе, оженихме се и може да съм си мислила, че бракът ще промени нещата, но не ги промени. — Емè се владееше, но в същото време плачеше, макар че отстрани човек не би забелязал това. — Наистина бракът не промени нещата. Поне моят брак.

Не знаех какво да й кажа, затова се наведох над масата към Емè, поех възпъльничката й ръка и я задържах за миг.

— Ш-ш-ш-т... — Само това можах да кажа.

— Знаем, знаем. Но нищо. — Тя не изтри сълзите от очите си. Глътна лъжица чорба, подсмърчайки като дете, както едно време. — Но ако не се беше случило така, ако бях имала повече време, може би щях да успея да накарам Пип да ми обърне внимание, защото след като ти си отиде, те с Джуди започнаха да не се погаждат. Знаеш ли, че след твоето заминаване Лестър се върна — те още не се бяха оженили тогава — и се опита да смае Джуди?

— Не мога да си представя — учудих се аз.

— Честна дума. Някой във Вашингтон сигурно му беше дал съвет къде може да се облече добре и един петък вечерта се появи, с нов костюм и една от онези веещи се вратовръзки, дето ги носят сенаторите от Джорджия. Просто ужасно. И с шапка. Честна дума! Приличаше на Ал Капоне.

— Не може да бъде!

— Наистина.

— Пип беше ли там?

— Беше, разбира се. И което си е истина — стоях будна до малките часове, за да наблюдавам вратата на спалнята на Джуди, та да видя с кого ще спи. А пък вече така бях лапнала по Пип, че само да се беше появил, щях да му ударя един. Честна дума — щях. Но нищо не се случи, а на другия ден те се сдърпаха и не можеш да си представиш за кого — за Фенимор Купър. Лестър и Джуди се съюзиха срещу Пип, затова аз взех страната на Пип, макар че, право да ти кажа, вече забравих за какво точно спорихме. Имаше нещо, че Купър се правел на аристократ — на патрун^[1] — защото не обичал Андрю Джаксън. Спомням си само, че Пип каза, че никой емигрант няма право да чете Купър, и аз бях съгласна с него, защото той е американец, а хора като Терада нямат право да претендират, че имат нещо общо с Фенимор Купър, нито дори да знаят кой е той.

— Нещо объркваш, Емè — казах аз внимателно.

— Може би обърквам. И тогава не ми беше по-ясно. Но направих всичко възможно спорът им да продължи колкото може повече, защото Джуди започна да се дразни от Пип, който беше чудесен. Прекрасно беше. Само че Терада не бе на висота. Дори за Джуди. Нищо не постигна, макар да имаше шапка, и това беше тъжно за мен, Кит, защото ако той представляваше нещо, поне нещичко, сигурна съм, че Джуди щеше да се омъжи за него, вместо за Пип, макар че тя е такъв сноб. Ама Лестър е един шпатав...

Отначало не я разбрах, но после се сетих, че шпатът е болест по конете. Емè правеше намек, с който не можех да се съглася. Лестър не беше шпатав, не беше сакат кон, напротив, в него имаше много жизненост, първична сила, която винаги е била по-привлекателна за жените от изтънчеността и чара на Пип. Ако Емè бе сляпа за физическата привлекателност на Терада, това се дължеше само на инстинктивното ѝ отвращение към мъжкия магнетизъм, в който тя винаги виждаше нещо животинско.

Тя ми обясни, че Терада отново си опитал късмета, втория път във Вашингтон. Джуди била една седмица при леля си Фелис, в нейната къща, в Шеви Чейс — някакво вашингтонско предградие, както тя обясни — и Лестър буквално се самопоканил.

— Още ми е чудно как събра толкова нахалство — каза тя. — Леля Фелис едва го понасяше, но нали я знаеш каква е деликатна и той си въобразяваше, че ѝ е много симпатичен.

— А Пип какво правеше през това време?

— Нищо, и тъкмо поради това Джуди се стремеше, към него и го спечели. Джуди е ужасен сноб, Кит, така, че съдбата на Пип беше решена. Нямахме накъде да бяга. Тя отиде във Вашингтон, за да го хване, и го хвана. Съвсем просто, както виждаш. Но не мисля, че Пип беше особено щастлив от това. Просто отстъпи, по същия начин, както аз отстъпих пред Джак. Затова ти казвам, че си приличаме. Липсва ни нещо и на двамата. Но те не са щастливи, Кит, както и аз не съм. Да ти кажа ли — открий, че никой не е щастлив, такъв е животът. Не познавам нито един щастлив човек и мисля, че Пип като мен гледа просто да я кара някак.

Еме може и да е била права, но аз останах с други впечатления, когато се видяхме с Пип в Кеймбридж: щастлив баща, който боготвореше синчето си и винаги отстъпваше, щом възникваше разногласие между жена му и него. Отстъпваше едва ли не с желание и трябва да кажа, че Джуди използваше максимално това. Спомням си едно от първите им посещения у нас, когато тя каза на жена ми Айлин, че съм английски хитрец и когато съм бил на стаж в редакцията на „Тайм“, съм криел от всички, че съм женен. Пип, с коктейл в ръка — защото и аз вече се бях научил да приготвям мартини, — се опита да ме защити, но Джуди го прекъсна:

— Недей да лъжеш. И ти ходеше с него и бог ви знае какво сте вършили двамата и какви тайни похождения сте имали.

— С Кит ходехме на Стейтън айлънд, ако това според теб е похождение — възрази Пип.

— Знам много повече, отколкото си мислиш. Ами детинските ви флиртове с Емè? Колко приятно ви беше да я ухажвате и двамата; след като ти си замина, той наистина прекали, Кит.

— Хайде, стига, Джуди — опита се да я прекъсне Пип.

— Емè ли е тази, която Кит е учил да се боксира? — полюбопитствува Айлин. Тя не познаваше Емè, но аз ѝ бях разказал.

— Тъкмо тя, мила. Какви ли не щуротии вършеха в плевнята при конете.

— Всичко знам — каза Айлин. — Отвратително, нали?

Айлин се забавляваше с Джуди и затова я насърчаваше. Всъщност тя беше тъй възискателна към мен, както и Джуди към Пип, но Айлин имаше непоклатими католически устои и за нея предаността

беше нещо свято. Държеше всеотдайно на семейството, поставяше го над всичко останало, така че каквото и да кажеше Джуди за мен, то нямаше значение за нея — по-важно бе какво ще кажа аз. Тя се надвеси над мен, докато си наливах нов коктейл — бяхме в нашия апартамент на Линиън стрийт, — и ми прошепна:

— Зла е, нали?

Знаех, че ако реши, Айлин няма да се поколебае да каже открито какво мисли, затова ѝ отвърнах шепнешком, повтаряйки съвета на Пип:

— Хайде, стига. Какво значение има?

Струва ми се, че такава беше отношението на Пип към почти всичко, което Джуди казваше.

От Емè научих още нещо. Когато Джуди отишла при Пип във Вашингтон, след като се оженили, живеели близо до леля ѝ Фелис в един стар жилищен блок. Той бил собственост на леля Фелис и в един от по-горните апартаменти живеел Лестър Терада.

— Джуди особено държеше Лестър винаги да е край тях. Винаги искаше и двамата да са нейни и във Вашингтон почти успя.

Трябва да добавя, че една от причините Пип и Джуди да отидат в Кеймбридж от Вашингтон беше да видят Лестър Терада, който четеше цикъл лекции в Харвард — съкратен следдипломен курс за американската политика от войната насам. Лестър, изглежда, щеше да се заеме с постоянна лекторска работа в университета; струва ми се, че и Пип се насочваше, по същия път. Не знам каква беше причината Терада да се ориентира към университета, може би имаше някакви комплекси, дължащи се на произхода му; но позициите на Пип се бяха влошили след смъртта на Рузвелт, изглежда не намираше общ език с президента Труман и се оглеждаше за ново поле за изява. И двамата изживяваха мъчителния момент между войната и мира, единствената разлика беше, че Пип се бе самоизолирал във вашингтонската си бърлога, докато Терада си беше войнстващ политик в пълния смисъл на думата и крачеше след знамето на Трумановата администрация под звуците на Янки дудл.

Естествено срещях се и с Лестър и разговарях с него; виждахме се в Кеймбридж, Масачузетс, и от кратките ни разговори би трябвало да се досетя какъв обрат ще вземат нещата, но не бях дотам далновиден. Тогава за мен това бяха по-скоро дни на приятно

разнообразие. В края на краищата всички бяхме млади и отскоро женени — Айлин и аз, Пип и Джуди, Емè и нейният флотски пилот Джак. Войната беше свършила, животът неочаквано ни обещавахе нови възможности, бъдещето изглеждаше като път, който строиш — паве по паве, ден след ден — път, който все ще те изведе някъде. И Айлин като мен се наслаждаваше на тези дни на отмора и приятно разнообразие.

Но Айлин беше твърде предпазлива и подозрителна, за да се сближи с Джуди или с Терада. Тя се разбираше добре с Емè и с Пип, аз пък се разбирах с всички тях, дори с Джак, съпруга на Емè, който, където и да го поставиш, стоеше като чуждо тяло и би изглеждал на мястото си само в офицерски стол. Косата му още не беше израсла, момчешките му очи непрекъснато шареха и той никога не попадеше съвсем в тон с нас. Отвореше ли уста да каже нещо, почти неизменно започваше с думите: „Чуйте, ей момчета!“ Сигурно момчетата му липсваха и той искаше пак да е при тях. Симпатичен ми беше с това, че той самият не съзнаваше тази липса; но обърнеше ли се към Емè, държеше се странно, някак си настрани, като че ли бракът не засяга особено личността му и не трябва да се смесва с общоприетото поведение на един флотски офицер.

Без да съзнаваме това, бяхме си създали нещо като наша среда в кеймбриджкото общество и в нея аз започнах да долавям първите признаци за приближаващото раздвоение на Америка, разцеплението, което щеше да изправи Пип и Лестър един срещу друг като хора от два противоположни лагера. Вече беше ясно, че такива като Лестър ще поемат юздите на управлението, а вироглавите като Пип ще бъдат изместени. Но не можехме да предвидим колко дълбоко ще бъде това разцепление и колко брутално ще се справят с изместените. Струва ми се, че Пип знаеше какво идва, но играта му беше да се държи предизвикателно и да не се съобразява с преобладаващите в момента настроения. И накрая това го провали.

---

[1] Собственик на имение в Ню Йорк и Ню Джърси, на когото някогашното холандско правителство е давало права, сходни на онези, които европейските дворове са давали на феодалите в късното Средновековие. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСМА

От друга страна, Лестър беше един от типичните представители на „американския век“ и първият признак за конфликта между двамата, който аз забелязах, се прояви не толкова при спор, колкото като различно отношение към една обстановка, съдържаща в себе си зародиша на гоненията, които бяха наречени „лов на вещици“, и няколко години по-късно доведоха професор Ф. О. Матисън до самоубийство.

Познавах Матисън бегло. Той беше известен професор по английски език и литература в Харвард, а аз — един младеж, за когото никой нищо не знаеше. Но Пип и Терада се познаваха добре с него и за мен инцидентът започна в деня, когато работех в едната от двете прашни стаички, в които професор Тиъдор Спенсър се занимаваше поотделно с всеки един от своите студенти. Стаичките, почти срещу главния вход на Харвард, бяха на първия етаж над едно шивашко ателие. Тед Спенсър ми беше разрешил да използвам кабинета му и аз седях и зяпах през прозореца, когато чух един студент в съседната стаичка да пита Спенсър със загрижен глас: „Как мислите, професоре, вярно ли е, че Ф. О. Матисън е комунист? Искам да кажа, вярно ли е, че всяко нещо тълкувал по марксистки? И правилно ли е или не всичко това, което той казва за Драйзер? Просто трябва да знам как стоят нещата, преди да се запиша за неговите лекции.“

Замислих се за миг какво ли ще отговори Тед Спенсър: Той беше специалист по Елизабетината епоха, но също така приятел на всички поети и писатели, независимо от политическите им убеждения. Току-що се беше завърнал от Флорида, където бе изпратен от Министерството на правосъдието, за да се произнесе дали е човек с нормална психика Езра Паунд, който бе задържан и върнат в Америка като предател, след като бе прекарал военните години в Италия и бе участвувал в предаванията на италианското радио. „Езра е толкова нормален, колкото си е бил винаги — бе ми казал Спенсър, — а за Езра това не е малко, защото никога не е претендирал да е напълно

нормален в каквото и да било отношение. Така че, ако защитата се позове на невменяемост като смекчаващо вината обстоятелство, аз ще я подкрепя.“ Това бяха думите му за Езра Паунд, който бе обвинен, че е фашист, затова исках да чуя какво ще каже той за Ф. О. Матисън, когото обвинявах, че е марксист — следователно комунист, който може да окаже опасно влияние.

— Няма смисъл да искате от мен да давам оценка за друг професор — чух да обяснява с равен глас Спенсър. — Мога да ви напътствувам само по моя предмет. Така че не ми задавайте такива въпроси.

— Знам, но мислех си, че ще можете да ми подскажете...

— Нито подсказвам, нито коментирам, нито съветвам. Сам ще решите дали да се запишете за лекциите на професор Матисън или не.

Този разговор не ме учуди, защото тогава Харвард беше пълен с богати младежи, които още не се бяха оформили напълно като зрели хора, макар че добре се бяха оформили като войници. Барчетата, където студентите пиеха кафе, бяха пълни с такива и всички те припряно задаваха наивни въпроси за живота, защото знаеха, че ги чака конкуренция и несигурно бъдеще, и се бояха да не изберат погрешен път за умственото си развитие. Но интелектуалната насоченост на едно истински академично заведение е друго нещо и онези, който бяха загрижени за нея, смятаха защитата на Матисън за нещо по-важно от зависещата от толкова други фактори бъдеща кариера на стотиците жадни за успех младежи. За онези от нас, които познаваха Матисън, мисълта, че този кротък и деликатен човек, истински учен и преподавател по призвание, би могъл да оказва опасно влияние, беше не само невярна, но жестока и нелепа. И все пак това се носеше във въздуха. Макар че то трудно можеше да се определи и да се предаде с думи, Матисън знаеше, че се превръща в прицелна точка. Студентите — също. А естествено знаеха го и Пип и Терада.

Може би това щеше да си остане само повод за един от обикновените им спорове, ако Пип не бе направил нещо като малка демонстрация. В края на седмицата Пип и Джуди бяха дошли в Бостън, за да се видят с един издател, който бе предложил на Пип да напише книга за политиката на САЩ спрямо Китай. Но мисля, че малко небрежното присъствие на Пип продължаваше да се чувствава и

сред харвардските интелектуални избраници. Във всеки случай той, както обикновено, отседна при един от професорите от катедрата по ориенталистика на Линиън стрийт, на няколко къщи от нас. Не знам какво правеше Лестър в Кеймбридж този път. Той винаги идваше и си отиваше с важен вид и — както ми се струваше — малко загадъчно, сякаш имаше някакви полутайни връзки с Харвардския университет, за които не трябва да се дават обяснения; той беше обратният случай на Пип, който пък винаги имаше да върши нещо толкова просто и естествено, за което сякаш не си струваше да се говори.

Айлин беше приготвила една от разкошните си вечери — казвам разкошни, защото след военновременните години в Европа, където снабдяването ставаше с дажби, трудно можехме да устоим на смайващото американско изобилие от всякакви храни. Тя готвеше с желание, Пип и Терада пък ядяха с желание — сядаха на двата срещуположни края на масата, сякаш се готвеха да я унищожат. Това радваше домакинята и всички ние, преяли, бяхме във весело настроение, макар навън времето да беше лошо; разрази се гръмотевична буря и ние се втурнахме да погледнем през прозореца, когато едно огнено кълбо отскочи от училището насреща.

Разговорът стигна и до Ф. О. Матисън, както и до други неща, свързани с Харвард: университетски клюки, университетски съперничества и интриги, за които се говореше всеки ден. Пип каза, че неговият издател знаел, че Матисън цял живот се е занимавал с Драйзер, и предложил на Матисън да се откаже от предишния си издател и да даде на него да отпечата студията за Драйзер, когато я завърши.

— Лудост е, ако са намислили да правят такова нещо — каза Лестър.

— Защо? — запита Пип.

— Защото Мати така се е повлиял от Драйзер, че е станал негово копие — той дори не го отрича, — и това не може да не се промъкне в книгата и да дискредитира самия Мати.

— А защо трябва да го дискредитира, ако мога да знам? — учуди се Пип.

— Драйзер е бил комунист — каза Терада.

— И какво от това?

— Мати преподава на студенти, Пип. Не може да бъде така безотговорен.

— Защо? Не е ли добър преподавател?

— Не е там въпросът — каза Терада.

— О-хо! Я гледай ти — възкликна Пип. — И къде е въпросът тогава?

— Мати изпада под влиянието на политическите си възгледи. Отива твърде далеч. Той трябва да стои настрана от политиката.

— Стоенето настрана от политиката също означава да вземеш страна. Оставяш нещата в старото им положение.

— Но става дума за основен принцип — прогърмя Терада. — При това академичен принцип.

— Какъв академичен принцип?

— Преподавателят е ангажиран с преподаване и не може да се ангажира прекомерно с друго — промърмори Терада с вид на човек, който е много сериозен, много загрижен и много безпокоен. — Има си граници.

— Това е най-ужасното нещо, което чувам след делото Скоупс за еволюционната теория — каза Пип. — Какви граници? Кой ще ги определи? Това противоречи и на най-древните мисловни традиции. И на американските университетски традиции.

— О, не ставай глупав, Пип — каза Джуди. — Лестър е прав. Мати трябва да внимава. Той само това иска да каже.

— Настъплението срещу Мати едва ли почива само на такива съображения — каза Пип ледено.

Дотук спорът си остана академичен, образно казано. Прекарахме приятна вечер и Айлин се държа много мило с Джуди, а Джуди, колкото и да се опитваше, не успя да се счепка с Айлин. Въпреки своята уязвимост, Айлин ставаше като бронирана при всеки опит да я засегнат. Няколко дни по-късно, съвсем случайно, Пип, Терада и аз се срещнахме на обед в харвардския клуб. Аз обядвах с Тед Спенсър, а Пип и Терада бяха седнали отделно и ядяха конско печено, което си бяха поръчали не защото го обичаха, а защото така им бе хрумнало. Те се присъединиха към нас и след като поклюкарствувахме за академичните капацитети, ентусиазирани привърженици на нюдийл^[1], които се бяха втурнали във Вашингтон да помагат на Рузвелт, но сега

един по един се връщаха отново в колежа и университетите, Пип каза:

— Я вижте, ей там е седнал Мати и обядва сам. Да отида да го доведа, а?

Това не беше толкова въпрос; Пип по-скоро споделяше намерението си. Какво беше учудването ми, когато Терада се облегна на стола си и каза:

— На твое място не бих направил това.

Пип също се учуди.

— Надявам се, това не означава онова, което си мисля, че означава — каза той на Терада.

— Означава просто, че не искам да седя на една маса с него.

— Искаш да кажеш, че не искаш да те видят да говориш с него, защото още си на правителствена служба — каза Пип.

— Добре де, още съм на правителствена служба и не искам да ме видят, че говоря с него. И тебе не трябва да те виждат.

— Стига глупости — отвърна Пип, отмести стола си и си взе чинията. — Щом не можем да го поканим при нас, аз отивам при него.

Бях дошъл със Спенсър, затова изчаках да видя какво ще направи той. Тед не отвори уста. Не участвуваше в спора и изглежда не се смяташе задължен да реагира. Лестър, Спенсър и аз довършихме обедата си в доста унило настроение и когато стана време да си вървим, Лестър излезе, без да каже нищо на Пип или на Матисън. Спенсър поздрави Мати и размени няколко думи с него, а аз седнах при тях да изпия още една чаша кафе.

Не знам дали Матисън разбра какво става. Той беше много тих човек и учтиво слушаше Пип, който обясняваше защо семейството на Ана Болейн е било много важно за Англия от времето на Тюдорите.

— Това е най-подценяваното влияние през господството на Хенри — твърдеше Пип. — Искали са цялостна неконформистка реформа на църквата и държавата и ако Ана бе останала на престола по-дълго, английската реформация щеше да стигне много по-далеч и тъкмо затова Хенри ѝ е отрязал главата. Не е искал реформацията да отиде толкова далече.

— По онова време не е било възможно тя да стигне много по-далеч, отколкото е стигнала — каза Матисън. — В края на краищата

трябвало е да изтекат още сто години, докато се прояви някакво народно недоволство в Англия.

— Защото не е имало кой да го насочва и ръководи — каза Пип. — А фамилията Болейн тайно го е оглавявала, давала му е тъкмо онова, от което то се е нуждаело.

Продължиха да говорят, докато кафето им изстина, и когато Пип и аз се разделихме с Матисън и прекосихме площада, газейки синкавия сняг, Пип каза малко озлобено:

— Да се чудиш защо толкова се боят от Мати тия копелета. Той дори не е марксист, макар че и това не би трябвало да има значение. Мати милее само за добрата стара американска традиция на критичния социален роман и ако заради това вземат да се заяждат с него, Кит, един бог знае докъде ще се стигне. Някой ден ще започнат да ни хвърлят в затвора, защото четем Джек Лондон или дори Марк Твен.

— Не е станало толкова лошо — опитах се да го ободря аз. — Поне засега не.

— Не бъди толкова сигурен — каза Пип мрачно. — Колкото повече се въртя във Вашингтон, толкова повече се плаша. Мислех, че в университетите е по-добре, но като че ли и тук става същото и това е още по-страшно.

— О, Ареопагът винаги е бил застрашен — вдигнах рамене аз.

— Нали... — каза Пип. — От Лестър.

И все пак двамата не бяха още истински засегнати от това, което ставаше. През ноември и декември често виждах Джуди, Пип и Терада; обаждаха се всеки път, когато идвах в Кеймбридж, а веднъж ние отидохме във Вашингтон и отседнахме в хотел (собственост на леля Фелис), недалеч от жилищната сграда, в която те всички живееха. Тъй като още нямахме деца, ние с Айлин все се въртахме около малкия Лестър, който беше странно бебе — мълчаливо и сдържано и по нищо не приличаше на Пип, освен може би по бавно мигащите очички.

— Като порасне, ще заприлича на Лестър — каза Айлин. — Такъв един тържествен.

Айлин ги преценяваше доста трезво и искаше да ме убеди, че те тримата са по-скоро съперници, отколкото приятели.

— Глупости — възразявах аз, — това, че изглеждат странна тройка, е само привидно (нямах предвид някакви странности в

наклонностите) и то е, защото по средата е Джуди, а Пип и Терада продължават да се държат тъй, сякаш нея я няма.

— Дълбоко грешиш. Джуди е тази, която ги сплотява. Тя е колата, а те — конете.

— Недей да ги съдиш толкова сурово. Приятели са ми, в края на краищата.

— Тогава не се отнасяй така сантиментално към тях — отвърна Айлин. — Пип е съвсем наясно какво става, но изглежда не може да направи нищо, за да го предотврати.

— Какво искаш да кажеш... че знае какво става?

— Знае, че е впрегнат кон — каза Айлин.

— Не се държи като кон.

— Напротив, държи се. Върви, накъдето Джуди иска. Той е мил, Кит, но е малко слаб.

— А Лестър?

— И той.

— В такъв случай те са два слаби коня, които вървят в различни посоки — упорствувах аз.

— Е, Пип понякога прави опит да тръгне по собствения си път. Но тя го вкарва в коловоза. Емè ми каза, че Пип е съвсем друг, когато е сам, но никога не съм го виждала без Джуди или Лестър, така, че не мога да кажа. Може би е права.

Дадох си сметка, че никога не бях виждал Пип сам повече от пет минути. Разказах на Айлин какво се бе случило в Харвардския клуб, но на нея то не направи такова силно впечатление, каквото бе направило на мен. Истината е, че започнах да гледам на тримата с недоверчивите зелени очи на Айлин и започна да ми става мъчно за Пип. Само понякога, твърде рядко, той се впускаше в очарователното си абстрактно мислене и проявяваше инстинктивния си усет към обстановката.

— Виж какви му са тъжни очите — казваше Айлин.

Те наистина бяха тъжни, или може би Пип вече не ги вдигаше. Беше се вгълбил в себе си. Сигурно за него е било въпрос на самодисциплина да се придържа към установените условности. Не беше трудно да си представи човек как този Пип, с тесните си връзки и панталони като кюнци, както беше тогавашната мода, седи в някоя вашингтонска канцелария, забил глава в документите пред себе си,

пише доклади, обядва с колегите си от правителствения апарат и като истински държавен служител се въздържа да вземе страна публично. Но от време на време показваше, че за него всичко това е чиста комедия.

— Драги Кит! — каза ми той спокойно, когато двамата вървахме по Линийн стрийт на петдесет крачки след Айлин, Джуди и Лестър. — На теб това ти е лошото, че си прекалено сдържан. Няма какво толкова да се церемониш с Лестър, когато той започне да говори в рели-некипели.

Докато вечеряхме, Лестър ни бе обяснил как САЩ, освен че трябвало да оставят войските си в Европа, трябвало да ги държат там още петдесет години не само като щит срещу комунизма, но и за да дадели на мекушавите западноевропейци морални устои, каквито те самите не притежавали.

— Очаквах ти да му възразиш — отвърнах на Пип. — В края на краищата ти си в правителствените среди, така че ти си осведоменият.

— Не бъди толкова циничен — възрази Пип с частица от старата си хапливост. — Трябваше само да припомниш на Лестър, че на времето нямаше по-убеден от него привърженик на схващането, че Съединените щати не бива да се намесват в Европа. И изобщо, където и да било.

— Защо ти не му припомни? — запитах го аз.

— Вече на никого нищо не припомням.

— А защо?

— Семейното щастие, Кит, понякога зависи от слабата памет.

Това беше единственият път, когато той открито намекна за брака си, и аз не му зададох повече въпроси, защото не исках да разваля собственото си мнение за себе си, че съм човек, който не си навира носа в чужди работи. Освен това знаех, че ако иска да сподели нещо повече, няма да чака да го разпитвам.

Държеше се така и що се отнася до работата му във Вашингтон. Не продумваше за нея никога, с изключение на един път, и то когато веднъж се намерихме най-сетне двамата сами в „Мидения бар“. Съобщи ми, че след Коледа заминава за Китай и това вероятно ще бъде последната му командировка като официален правителствен представител.

Когато го запитах защо, той каза:

— Защото вече не знам каква ми е работата в правителството. Не може да правиш политика само въз основа на голи факти, Кит. В наши дни това е невъзможно. Политиката на САЩ към Китай сега е в тлъстите ръчички на лобито^[2] на Чан Кайши в Конгреса и не след дълго ще мине в ръцете на Комисията за разследване на антиамериканска дейност при Камарата на представителите. За човек, който наистина знае какво става в Китай, вече няма място.

— А какво става в Китай, Пип? — запитах го аз. — Ти никога не говориш за това.

— Комунистите напредват. Какво друго?

— Не се ли предполага, че ще се опитате да ги спрете?

— Нищо не може да ги спре — засмя се Пип. — Китай ще се сгромоляса като организъм, който вече се е разложил вътрешно. Петстотин години на корупция и мизерия ще бъдат погребани — това ще стане всеки миг — и ако Съединените щати имаха малко ум, щяхме да приемем това, вместо да слушаме тези плиткоумни мръсници в Конгреса и правителството, които са готови да подкрепят всеки, колкото и да е продажен, стига да мрази червените. Това е късогледа политика, Кит, и тя ще ни докара някоя много мръсна война някъде. Непременно ще докара. Искам да се махна, преди това да е станало.

— Наистина ли напускаш?

— Да. Но не казвай на Джуди. С нея не съм споделил още.

— А Лестър? Той знае ли?

Пип като че ли се поколеба. Забави крачка, разпери широко ръце и ги отметна назад, сякаш за да поеме въздух с пълни гърди или да се стопли. Беше зиморничав както повечето слаби хора.

— Напоследък с Лестър избягваме въпроса, кой какво прави и какво смята да прави — каза той.

— Твърде неприятно положение.

Пип ме задържа, защото почти бяхме настигнали другите.

— Почакай, Кит. Искам да ти кажа нещо.

Поспряхме се на тротоара. После той ме улови под ръка и двамата закрачихме отново, за да не излезе, че се наговаряме или си шушукаме нещо тайно.

— Не искам да докарам приятелството ни с Лестър до безизходица — каза той сериозно. — Затова не ме разпитвай много.

— Добре — съгласих се аз и се извиних за прекомерното любопитство.

— Не ме разбра правилно — каза той. — Настават такива дни, че за нищо не искам да споря, особено за неща, които се отнасят до мен. Поне с Лестър не искам. Няма да мине много време и хора като мен ще могат да разчитат единствено на приятелите си, така че не искам да правя нещата още по-трудни за Лестър.

— Разбирам — казах аз.

— Може би разбираш, може би не. Но при това положение не мога да променя нещата... — Вече бяхме твърде близо до другите и той млъкна.

Но същата вечер, докато се връщахме с Айлин, която ме бе хванала подръка, аз си мислех отново за това странно приятелство — колко много Пип разчиташе на него и до каква степен зависеше от него. Загадката продължаваше, защото Пип винаги се бе държал тъй, сякаш е задължен на Лестър Терада и се налага да проявява към него голяма толерантност и разбиране. Но каква беше тази загадка?

Същата вечер ми хрумна, че никога няма да узная. В едно отношение бях сигурен, че съм налучкал нещата: Пип искаше Терада и подобните нему граждани на великата република да знаят какво имат зад гърба си и какво представляват. Че не са бледи копия на английските колониални революционери от преди двеста години, а народ с нова, своя собствена съдба, на която тоя народ слага начало, освободен от спомена за фермерите от пущинака и за безкрайната, непрекъснато избутвана на запад граница.

„Добре — казах си аз. — Всичко това е ясно. Но какво ще стане сега, когато Пип изпада в наистина критично положение? С каква цел иска той да запази това приятелство? Наистина ли е убеден, че то е толкова ценно?“

Не можех да си отговоря. Освен това бях забравил едно — че и мен ме брояха за приятел. Емè ми припомни, когато я видях, че Пип държи и на мен — нещо, което впрочем знаех, макар да не мислех никога за него.

— Ти не си американец, Кит — каза тя, — затова Пип се надява да нямаш неприятности. Искам да кажа, той мисли, че не след дълго всичките му близки приятели ще бъдат обвинени в нещо страшно. Струва ми се, че е полудял. Че преувеличава. Но онзи ден ми каза, че

ти си един от малцината, които го разбират, и не се разтреперваш, когато трябва да се погледнат нещата лице в лице, каквито и да са те. Защо трябва да си отиваш, той се нуждае от някой като теб. Защо не останеш тук и не станеш американски гражданин?

Обядвахме с Емè в „Мидения бар“ и току-що й бях казал, че след три седмици ще трябва да отпътувам за Англия.

— Нямам повече работа тук отвърнах аз. — Нямам какво да правя и нямам причини да стана американски гражданин.

— Но защо? Какво толкова, ако станеш американски гражданин?

— Нищо. Само че аз съм англичанин, Емè. Това е всичко.

— Добре, но на мен ми се иска да останеш.

— Защо се страхуваш толкова? — попитах я аз. — Пип е добре.

— Знам. Но нещо ми говори, че ще има нужда от всички, които са му приятели — от всички до един.

Казах й, че всичко това е известно и на мен. Но няма нищо страшно — Джуди ще има грижата за него. Казах го нарочно, защото знаех какво мисли Емè за Джуди.

Но Емè не се хвана на въдицата:

— Как можеш да ядеш тази помия? — възропта тя и отмести купата с рибена чорба.

Казах й, че никога не съм ял по-вкусна рибена чорба.

— Да, но аз и без това започнах да пълнея, откакто престанах да яздя. И това заведение на нищо не прилича, Кит. Защо идваш тук? А колкото за Джуди, за Пип и за мен и за всички останали, много добре знаеш, че всичко тръгна накриво и никой вече няма да се оправи. Така че недей да ми разправяш за Джуди и Пип. Мразя Джуди, както тя ме мрази, и бог да му е на помощ на Пип, ако ще трябва един ден да разчита на нея.

Разкаях се, че я бях подразнил; споменът от нашата раздяла остана завинаги засенчен от тази глупава моя провокация, която си бях позволил, защото бях забравил в какво положение се намира самата Емè, и мислех само за Пип и Джуди и техните проблеми.

---

[1] След голямата криза от 1929 — 1933 г. започва подем на работническото движение в САЩ. Към 1932 г. банкрутът на вътрешната политика на президента Хувър е толкова очевиден, че срещу него са принудени да се обединят влиятелни буржоазни кръгове.

Опозицията се обединява около лидера на демократите Ф. Д. Рузвелт, който обещава „нов курс“ — ню дейл: чрез поредица от реформи да се осигури интензивно развитие на държавно-монополистичния капитализъм, да се преодолее хаосът в икономиката и да стане тя управляема. Същевременно чрез отстъпки пред работниците и фермерите да се смекчат класовите конфликти. Във външната политика новият курс се характеризира най-вече с установяването на дипломатически отношения със Съветския съюз през ноември 1933 г. — Б.пр. ↑

[2] Хора, които по различен начин въздействуват върху конгресмените да вземат или одобряват решения в полза на определени политически интереси или делови групи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА

Пип не беше по писмата. И аз не обичам да пиша. Така че писмата ни обикновено се свеждаха до кратки шеговити бележки, съдържащи някои общи сведения за работата и семейството, заедно с някое и друго кисело заключение за състоянието на света — изобщо от тях трудно можеше да се съди на какъв хал сме ние двамата. Въпреки това знаех какво става с Пип, защото знаех какво става с Америка. Четях го всеки ден във вестниците.

Пип ми писа, че след пътуването си до Китай напуснал Вашингтон и сега главната му цел била да завърши книгата си за китайската политика на САЩ. Преместил се в бяла къщичка в Бруклин, Масачузетс, и почти редовно изнасял лекции по китайския въпрос и тихоокеанската политика в различни университети: Дармътския, Чикагския, Южнокалифорнийския, Колумбийския, Принстънския, Харвардския, Йейлския — неговата стара алма-матер — и други. Така продължи около година. После ми писа, че от всеки пет университета, четири не го искали повече за лектор, а три настоявали да подпише декларация, че не е комунист и не подкрепя комунизма в Китай.

Пип отказал. „Какво не съм — това мога да твърдя със сигурност и знам много добре, че не съм комунист — писа ми той. — Но започнат ли да искат от теб да се закълнеш какво си и какво не си, това значи край.“ Отказал да подпише. В послепис добавяше, че по тази причина се спречкали с Лестър, който не само подписвал такива декларации, но и разправял, че те са необходимо изискване за всеки, който е на държавна служба или се занимава с обществена работа.

Дори при това положение Пип търсеше начин да оправдае Лестър. „Той все още е на отговорна държавна работа, така че няма особен избор — пишеше Пип. — Но не разбира, че тези самобичувания и клетви за лоялност противоречат на всички онези конституционни положения, на които самият той толкова много държи. Когато му доказвам, че вярва в конституцията само когато му изнася, а

после тръгва срещу нея, готов е да експлодира. Убеден е, че се водят по свирката на комунистите. И тогава вече се отчайвам, Кит. Ти сигурно четеш какво става тук, но каквото и да си чел, трябва да знаеш, че положението е много по-лошо, отколкото си мислиш.“

Това, което четях, бяха всекидневните военни кореспонденции от Корея, информацията от Ню Йорк и Вашингтон — как са погнали комунистите, за да ги прогонят от всичките им убежища и скрити кътчета на националния живот. Два месеца по-късно Пип ми изпрати едно кратко и унило писъмце, че той и Оуън Латимър (друг специалист по тихоокеанската политика) станали прицелна точка на различни конгресни комисии и подкомисии. „Но дори бойскаутите биват обвинявани в комунизъм — пишеше той, — така че на никого няма да се размине. Комисиите на Макарти и Макарън са жадни за американска кръв, преследват (и хвърлят в затвора, ако могат) актьори, писатели, преподаватели, журналисти, духовници, който и да е от някогашните хора на Рузвелт, стига да могат да му лепнат етикет. Истерията става американски начин на живот, Кит“.

Отговорих му, че подобни симптоми има и при нас, в Европа, но все пак не са толкова остри, та по-добре да дойде в Англия, да си стяга багажа и да идва; ако се наложи, ще живеят при нас с Айлин, все ще ги устроим някак.

Не получих отговор от Пип и се досетих, че лошото вече е сполетяло и него. Дори прочетох в „Таймс“, че Филип Лавъл, бивш политически съветник по китайските въпроси в правителството на Рузвелт, е бил разобличен като комунистически агент от Лестър Терада, също съветник в Рузвелтовия политически щаб. От информацията на „Таймс“ не можеше да се разбере много нещо; в нея се казваше само, че давайки показания по друг въпрос пред една от сенатските подкомисии, Лестър Терада посочил Лавъл като един от хората, които са формулирали политическата линия и са повлияли на Рузвелт да поеме курс в изгода на китайския комунизъм и в разрез с интересите на Съединените щати.

— Не мога да повярвам! — казах на Айлин, оглупял от учудване, след като го прочетох на глас, докато закусвахме. — Просто не мога да повярвам.

— Тогава си или наивник, или глупак — отсече Айлин. — Мен само ме учудва, че това не стана по-рано.

— И все пак...

Знаех в какво тежко положение е Пип сега, затова му писах отново и му повторих предложението си да дойде в Англия, а месец по-късно получих от него отговор, в който той описваше какво се бе случило.

„Безпредметно е да се опитвам да ти пиша ясно и смислено за станалото, защото самият аз не съм в състояние да разсъждавам трезво в момента, и ще мине известно време, докато си възвърна тази способност. Така че не очаквай да научиш много от мен. Сега съм в стаята си в хотела на леля Фелис във Вашингтон и се опитвам да си дам сметка какво става с мен и накъде са тръгнали нещата тук. Питаш се как Лестър можа да го направи, нали? Ще ти кажа, Кит. Глупакът му с глупак сам се хвана в капана, така че за него вече нямаше друг изход, освен да ме предаде.“

— Ето го пак — обърнах се аз към Айлин. — Извинения за Лестър. — И продължих по-нататък. Той пишеше:

„Знаеш какво беше положението, преди да заминеш. Споровете между хора като Лестър и мен вече не бяха разисквания, в които опонентите търсят верния отговор; те вече не бяха спорове, а разграничаване на позициите. На това във Вашингтон му казват «деклариране на намерения», за теб то може нищо да не означава, но смисълът му е, че вземаш страна. И все пак не вярвах, че ще го направи, Кит. Бяха го притиснали много зле — беше им в ръцете, защото знаеха, че на младини е ходил в СССР. Освен това по някое време Лестър е бил комунист. Така че за комисиите беше играчка да му метнат примката на врата, още повече че той все още беше политически съветник в правителствения апарат. И тъй той можеше да избира само между две неща: или да докаже, че е лоялен, като ме разобличи, когато са започнали да го разпитват за мен, или самият той да се изправи на стената за разстрел.“

Резултатът беше очевиден.

„Знаеш ли какво каза Лестър, когато прочете книгата ми, Кит? Че съм тръгнал срещу отечеството си, Кит, защото книгата ми била чиста комунистическа пропаганда и някой трябвало да ме вкара в пътя.

Тогаваше се скарахме по-остро от всеки друг път и можеш да си представиш в какво състояние бяхме и двамата, когато той започна да дава показания пред сенатската подкомисия. И въпреки това не

очаквах, че ще назове мен, Кит, макар да му задавах преки въпроси, свързани с мен, и двама професионални доносници да ме бяха вече посочили на комисията Макарън. Но това копеле Лестър да вземе да заяви, че от личен опит досега знае какви са моите настроения! Сега ще го призоват отново и ще гледат да изтръгнат от него много повече. Което означава, че или трябва да се откаже от дадените вече срещу мен показания, или да даде още, за да докаже пълната ми вина. Няма какво да ти обяснявам, Кит — сам се досещаш какво може да се очаква от Лестър, когато е притиснат до стената. Веднъж отворил уста, той тепърва ще има да пее.“

Последва дълго мълчание от страна на Пип. Съзнавах, че има големи неприятности и затова не отговаря на писмата ми. Но следях вестниците: веднъж посочил Пип, Терада започна да сипе обвинение след обвинение. Заседанията продължаваха и ден след ден той си спомняше на какви позиции е заставал Пип в техните безкрайни спорове. Описваше и най-дребни инциденти, показателни за антиамериканските гледища на Пип. Петгодишното приятелство се превръщаше в петгодишен обвинителен материал; това, което очерни Пип най-много, бе „презрението му“ към основоположниците на конституцията и към Джаксъновите „митове“.

Пип не само бе обрисуван като поддръжник на китайския комунизъм; след едномесечни показания Терада успя да го представи като човек до такава степен свързан с подривните философии в най-широк смисъл и толкова заразен от опасни политически възгледи, че той, Терада, накрая се смяташе длъжен да заяви, че годините на тяхното приятелство всъщност са били години, в които той непрекъснато е трябвало да се противопоставя на въздействието, което тези опасни идеи биха предизвикали, ако не е имало кой да ги оборва.

Терада оспорвал идеите на Филип Лавъл, докато накрая разбрал, че е безнадеждно. Затова сега поставя проблема пред сенатската комисия, като се надява, че тя ще направи онова, което той, Терада, не е успял да направи. Последното си изявление Терада завършваше с думите, че той дава показания пред уважаемата комисия не само за доброто на Америка, но и за доброто на Филип Лавъл и други като него, които имат нужда да им се покаже защо позициите им са не само опасни и погрешни, но и в самата си същност антиамерикански и подривни.

Разбира се, питах се как ли Пип приема това и вероятно никога нямаше да мога да си отговоря, ако Емè не се бе появила в Лондон през един хубав пролетен ден. Идваше на триседмично пътешествие из Европа със съпруга си Джак — решили да използват неговата отпускателна през великденските празници; Джак отишъл да види чичо си в Германия, а Емè решила да дойде в Лондон, защото била англосаксонка, но много повече „англо“, отколкото „саксонка“, както се изрази тя.

Еме изчака да останем сами в нашия лондонски апартамент (Айлин правеше нещо в кухнята) и започна да ми разказва за себе си, докато стигна и до Пип.

— Не ме питай, Кит — отвърна тя, когато се заинтересувах как е тя. — Аз съм си перманентна бедствена зона, която никога няма да се оправя.

Когато, изненадан от метафората ѝ, я запитах защо, тя отвърна:

— Безкрайно съжалявам сега, че не си останах при конете. В един кон може да има човещина, а някои хора, каквото и да правят, все са си животни. Нямам предвид това, че са готови да действуват със зъби и нокти. Друго имам предвид. Мразя секса. Не мога да се примиря с това, че мъжете и жените са така устроени. Но както и да е, стига съм те занимавала със себе си. За Пип ми е грижата.

Пип бил изоставен почти от всички, обясни тя.

— Джуди е на страната на Лестър. Настоява Пип да отстъпи и да подпише всичките там клетвени декларации за лоялност, дето непрекъснато му ги бутат под носа. Но Пип казва, че е лоялен и без да подписва каквото и да било, и аз му вярвам, Кит. Никога няма да повярвам, че Пип е подривен елемент, каквото и да разправят Лестър Терада и тези конгресмени пияници. Не знам какво става във Вашингтон, но каквото и да е, аз съм на страната на Пип, макар че сега никой не е на негова страна. Включително Джуди.

— Какво става между тях? — попитах аз. — Искам да кажа, между него и Джуди.

— Непрекъснато се карат. Последния път тя искаше да покани Терада да си поговорели с Пип. Но Пип каза, че ако Терада влезе в стаята, той ще излезе. Не желаел да се среща с този мръсник никога повече. Пип е като мен. Кажете ли нещо, връщане назад няма. От това си пати. И затова никога няма да остави Джуди. Никога.

Когато я запитах как Пип преживява всичко това — той, с душевността на потомък на лавъловци, — тя отговори:

— Как искаш да го преживява? Отначало пазеше самообладание, но колкото по-лошо става, толкова повече го хващат дяволите. Сега чака отново да го призват, за да каже публично какво мисли за Лестър Терада, а и за сенатската комисия.

По-късно казах на Айлин какво съм научил от Емè.

— Пип излезе глупак, трябваше да се ожени за Емè — каза Айлин. — Емè никога не би го изоставила в труден миг, макар и да не разбира много добре какво всъщност става наоколо.

— Чудя се дали е така — казах аз.

— Кое дали е така?

— Дали Емè не разбира какво става. Тя може да не разбира от политика, но има определено отношение към Вашингтон. Казва, че всичко, което става там, е отвратително.

Тя сравняваше Вашингтон с публичен дом.

— Честна дума! Като ги гледам всички тези сенатори и конгресмени, до един имат вид на хора, които ходят при проститутки. На лицата им е изписано. Сякаш се готвят да влязат в публичен дом или тъкмо излизат от него.

— Откъде знаеш как изглеждат мъжете, които влизат или излизат от такива места? — попитах аз.

— Жена съм и знам. Ужасни са. И всичко, което вършат, е ужасно. Не вярвам ни думичка от това, което говорят. Предпочитам да вярвам на Пип, каквото и да говори той, макар че понякога говори глупости. Но добре, че поне ти не остана, Кит. Какви ли изглеждаме в очите на другите.

Отидохме да изпратим Емè на летище Хийтроу, когато Джак пристигна от Германия, за да я вземе на път за САЩ. Джак се държеше приятно, шегуваше се и докато чакахме да им претеглят багажа, каза на Айлин:

— Истинска малка мамичка, а? — и посочи Емè, сякаш тя беше на две преки от нас.

— Много е мила — съгласи се Айлин и като се вгледах в Емè, разбрах, че и двамата са прави.

Еме беше стегнала формите си така, както изискваше тогавашната мода. Носеше синя шапчица с бяла воалетка, беше с

мрежести ръкавици и макар че дрехите ѝ явно бяха скъпи, приличаше на домакиня от провинциално градче, която се е нагласила за събрание на кварталния женски клуб. След като ни прегърна, забелязах, че от очите ѝ се бяха стекли две сълзи и бяха прокарали идеално прави бразди върху нейния грим; казах си, че каквото и да направи със себе си, Емè не би могла да прикрие невинната си красота, която с течение на годините изглеждаше още по-невинна.

— Загубила е малко килограми — казах аз, докато те минаваха през митническия контрол, за да се скрият от погледа ни.

— Загубила е и още нещо — каза Айлин.

— Какво?

— Не знам, Кит. Нещо, което е свързано с това да бъдеш жена.

Знаех какво е то. Само че тя не беше го загубила — Емè продължаваше да бъде весело изнасилвана от човека, който бе типичен американец в нейните очи; подозирах, че тя вече започва да изпитва трайните последици от поведението, наречено „стискай зъби и се усмихвай!“ Тъкмо това беше доловила със своя женски усет Айлин зад смешните дрехи и абсурдната шапка на Емè, но не го бе разбрала.

На другия ден, след като Емè замина, получих дългоочакваната вест от Пип, но не писмо, а екземпляр от книгата му „Бъдещето на китайско-американските отношения“ и потънах в нея с надеждата, че ще намеря ключ към неговия проблем.

Книгата се оказа само едно обективно проучване на онова, което ставаше в Китай. Пип застъпваше тезата, която винаги бе застъпвал — че Китай се управлява от четири-пет могъщи банкерски фамилии, че традиционната продажност, експлоатация и феодален произвол са се просмукали през всички слоеве на обществото и при това положение градските маси и милионите гладуващи селяни нямат друг избор, освен да подкрепят комунистите революционери. Както Едгар Сноу^[1] и други американци Пип излагаше това като факт, а не като отношение. Бъдещето на Китай, пишеше той, е очевидно и неизбежно комунистическо и Съединените щати ще трябва да намерят някаква основа за контакти, ако искат и занапред да поддържат някакви връзки с континентален Китай.

Дори в онези години подобно тълкование не беше толкова необикновено; необикновеното беше в заключителната глава, където той предсказваше какво ще стане в бъдеще. В онези години

предсказанието му изглеждаше просто смешно. Пип твърдеше, че независимо от временните цели на американската политика, погледнато в перспектива, САЩ неизбежно ще потърсят съюз с комунистически Китай срещу СССР. Освен това самите китайски комунисти ще потърсят съюз с американците, защото техният дребнобуржоазен, селски и тяснонационалистически комунизъм (това са думите на Пип) се различава от руския и неизбежно ще влезе в стълкновение с общоприетия западен или съветски марксизъм. Тъкмо това ще сближи капиталистическа Америка и комунистически Китай и колкото и да е жалко (той лично предпочиташе съюз със СССР), то е неизбежно. Комисията се занимава с този въпрос на едно от по-късните си заседания. Запитан специално за това застъпено в книгата становище, Пип даде отговор, който никак не очарова присъстващите:

— Това не е нещо, което аз препоръчвам — каза той. — Просто, казвам какво ще стане. И вие, сенаторе, ако тогава сте още жив, сигурно пръв ще приветствувате такава една политика.

Наистина двадесет години по-късно този сенатор стана един от първите привърженици на новата политика към Китай, но на онова заседание на следствената комисия той загуби самообладание и се нахвърли върху Пип с думите, че ще го обвини в незачитане на Конгреса, ако продължи да прави намеци, че членове на заседаващата комисия в бъдеще биха могли да проявяват симпатии към комунистите.

— Вие сте този, който сте извикан тук да отговаряте за своята лоялност — каза сенаторът, — не членовете на комисията.

— Все пак... — това бе всичко, което Пип успя да изкрещи в отговор.

Всъщност комисията не само използва книгата на Пип като доказателствен материал за прокомунистически симпатии, но и отхвърли всичко, което Пип каза в своя защита, с разобличаващи Пип откъси от стенографския запис на показанията, които Терада беше дал за тяхното приятелство. В допълнение двама професионални доносници, промъкнали се на времето в Комунистическата партия, се явиха да свидетелствуват пред комисията, че на партийни събрания се говорело за Филип Лавъл като за „прогресивен човек, който оказва полезно влияние“ в Белия дом; също, че когато книгата му излязла, в книжарниците на партията започнали да я разпространяват като

документ, написан от човек, „стоящ близо до нас“ — изобщо повтори се всичко онова, което доносници вече бяха казали за книгите на Оуън Латимър^[2].

След още две седмици разследване в Конгреса бе ясно, че през петте си години в Белия дом Пип е оказвал върху американската политика влияние, което е било подривно, антиамериканско и прокомунистическо; въпреки че адвокатите на Пип поискаха Терада да отговори на допълнителни въпроси, въпреки че се размениха някои остри реплики и се поставиха неудобни въпроси, когато Комисията накрая привърши своето разследване, имаше всички основания да се очаква, че Министерството на правосъдието ще изпрати призовка на Пип да се яви пред Федералния съд, за да отговаря по обвинение, съставено от прокурора на Републиката.

Може да се каже, че Пип вече беше официално заклеймен като предател.

---

[1] Американски журналист, заминал на 22 години (през 1927 г.) в Китай, станал известен специалист по далекоизточните въпроси, военен кореспондент, автор на статии и книги. — Б.пр. ↑

[2] Американски политолог, род. 1900 г., автор на много трудове за Далечния Изток, съветник на Чан Кайши по препоръка на Рузвелт, през 1943 — 1944 г. — заместник-директор на тихоокеанското военно информационно бюро. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

През следващите месеци делото на Пип бавно започна да се заплита в лабиринтите на юрисдикцията — адвокатите му се позоваваха на прецеденти и на конституцията, за да не допуснат то да бъде внесено във Федералния съд. Макар че Пип никога не ми пишеше повече от няколко реда, с които да ме уведоми какво става, разбрах какъв ход са взели нещата. Той се беше озлобил. Но без следа от самосъжаление или паника, макар да му бяха съсипали живота. Отвсякъде му отказваха работа. Беше порицан от различните църкви, вестници, от сдруженията на ветераните и от политиците. Книгата му беше инкриминирана в почти всички обществени библиотеки в САЩ, пред една книжарница в Милуоки бяха устроили публичното ѝ изгаряне.

В Бостън двама души се бяха нахвърлили да го бият, а собственикът на къщата, в която живееше под наем в Бруклин, беше издействувал от местната прокуратура забрана да влиза в дома, въпреки че наемодателският договор си оставаше законно валиден.

Никога не споменавах Терада, Джуди или сина си, но в послеписа към едно писмо беше споменал Емè с предишното си добро чувство: „Те живеят в Ню Йорк и тя, струва ми се, иска отново да се отдаде на старото си влечение към конете. Носи брич и си отрязва косата.“

— Казах ли ти? — забеляза Айлин, когато ѝ го прочетох.

— Вярно. Дано ѝ се отрази добре — съгласих се аз.

Но това изглежда не бе дало очакваните резултати, защото една неделна сутрин, докато Джак играел скуош в някакъв местен тенис клуб, Емè се бе самоубила.

„Не остави никаква обяснителна бележка, поне Джак не намерил нищо — пишеше Пип. — Джак разправя, че се скарали, но това не било нещо различно от обикновените им разправии. Преди да си разреже китките в банята — продължаваше Пип, — Емè взела един чук и изпотрошила всички чинии в апартамента им в Ню Йорк.

Изнесла ги всички на пода в дневната и ги трошила една по една. Нищо друго. Само чиниите. Което може би крие някакво обяснение, стига да можем да го разберем, Кит, както и глупавите й коне.“

Това бе всичко, ако не се смятат няколко многозначителни думи в края: „Не ме питай за подробности, защото няма да узнаеш нищо повече. По този въпрос не говоря.“

По-нататък Пип добавяше няколко реда за себе си. Казваше, че продължава да действа чрез адвокатите си, за да не бъде подведен под отговорност, и щял да заведе дело за клевета и обида срещу Лестър Терада в един вашингтонски съд. „На заседанията на комисията не ми дадоха възможност да го подхвана — пишеше той, — затова ще се отнеса до гражданската колегия на съда. Всички ми казват, че нямам никакви изгледи да спечеля делото, но поне ще разоблича този мръсник като лицемер, лъжец и платен доносник. (В края на краищата той направи капитал от всичко това, нали?)“

Това, което Пип споменаваше за Емè в писмото си, беше толкова лаконично, че тогава ми се стори безчувствено. Смъртта на Емè така ме разстрои и смая, че известно време бях убеден, че я преживявам по-тежко, отколкото Пип. По-късно Пип поправи това мое впечатление, но тогава всичко ми изглеждаше по-друго. Айлин си поплака. „Бедната Емè, бедното момиче!“ — промълви тя, а аз станах и започнах да се разхождам и да се питам защо... защо все пак тя е извършила това, докато Айлин се раздражни:

— Е добре де, добре! Защо го е направила?

Нямах желание да се проявявам с находчиви отговори, но струваше ми се, че знам причината. Постъпих може би нетактично, като отговорих прекалено грубо:

— Изнасилили са я веднъж повече, отколкото е могла да понесе.

— Глупости! — отсече Айлин. — Това не обяснява защо се е самоубила. — Като по-практична, Айлин съзна пропуснатата възможност: — Ех, ако Пип беше отишъл при Емè и беше оставил Джуди.

На мен самия винаги ми се бе искало това да стане и пропуснатият спасителен изход стана още по-ясен като проиграна възможност, когато след няколко месеца прочетох в „Тайм“, че Джуди е оставила Пип.

Джуди обявила решението си на събрание на организацията „Дъщери на американската революция“; то се състояло във Вашингтон и тя станала да говори на трибуната. И тя като Лестър започнала да разправя как напразно се опитвала да промени начина на мислене на Пип, да го отклони от подривните и опасни идеи и да го вкара в пътя на нормалното и приемливо американско отношение към нещата. Казала, че го оставя не само за доброто на Америка, но и за доброто на сина си и неговото бъдеще като американец. Какво бъдеще може да има малкият Лестър, щом баща му отказва да подпише декларация, че е лоялен американец и че се отказва от прокомунистическите си симпатии.

— Надявам се, че ще я застреля — каза Айлин.

— По-вероятно е някой да застреля Пип.

— Тогава той трябва да напусне Америка — каза Айлин. — Поне за известно време.

— Няма да го пуснат.

— Би могъл да се измъкне някак си.

— Каква полза? Дори да дойде тук, съмнявам се дали британските власти ще му позволят да остане.

— Все пак защо не му пишеш и не му предложиш? — подсети ме Айлин.

Предложих му, но и на това писмо не ми отговори. Той изобщо престана да пише и от този момент нататък аз се осведомявах за него от печата. Не чух нищо за делото, което искаше да заведе против Терада; много по-късно узнах, че не е могъл да намери адвокат, който да пледира за него в съда, отказал му дори онзи негов защитник, който не бе го изоставил нито за миг, когато трябваше да се попречи делото му да бъде внесено във Федералния съд. Името на Пип започна да се среща все по-рядко и по-рядко в американския печат; на преден план излязоха други, по-сензационни дела. Алджър Хис, далеч по-сериозен случай, вече бе подведен под отговорност въз основа на показанията, дадени от Уиткър Чеймбърс, който също беше работил в „Тайм“, ожесточена борба се водеше около Оуън Латимър. Все повече и повече изпадах в неведение за Пип.

Междувременно ние с Айлин се преместихме в Париж, където вече имаше десетина американски емигранти — жертви на макартизма, повечето от тях холивудски сценаристи, продуценти и

актьори и неколцина други, между които и известният американски фотограф Пол Странд. Никой от тях не познаваше Пип лично — за мен той сякаш потъна в блатото на американския макартизъм.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

А Европа вече беше затънала в студената война не по-малко от Америка, така че американските емигранти в Париж бяха в почти толкова трудно положение, колкото и ако си бяха у дома. Проблемът не ме засягаше, но холивудските ми приятели в Париж, за да преживеят, трябваше да се сплотят в нелегална групичка. Никой от тях нямаше валиден паспорт и макар французите да ги толерираха и да им даваха право за временно пребиваване наречено *droit de sejour*, те не бяха заслонени от гонения — намереха ли някаква работа, трябваше да я вършат скришом, не само за да избягнат неприятности с френските власти, но и за да не ги открият американците, които ги бяха вписали в черните списъци и продължаваха да ги преследват.

В такава обстановка се озова Пип, когато пристигна в Париж.

По това време аз живеех на улица „Монж“ и прекарвах предобедите си в писане в едно кафене, което се казваше „Солей д’ор“ и се намираше точно срещу моста Сен Мишел при Ил-де-ла-сите. Посещаваше се главно от адвокати — те се отбиваха от съдебната палата зад близкия ъгъл — но там имаше и телексна машина под куполообразен стъклен похлупак — човек би казал реликва от времето на Зола, макар че в ония години не е имало телекси. Във всеки случай вътре беше спокойно, слънчево, аз се усамотявах и си гледах работата пред чаша кафе и вермут, така че когато Пип се появи изневиделица, не само се изненадах, но ми се стори, че двамата разиграваме сцена от френски филм.

— Как ме намери? — запитах го, след като се поздравихме, кой знае защо, сдържано.

— Някой ми беше казал, че си в Париж, и ми даде адреса ти, отбих се до вас и Айлин ми обясни, че ще те намеря тук.

— Но откога си тук? В Европа, искам да кажа?

— Пристигнах преди седмица.

— Боже мой, откъде?

— Канада.

— Искаш да кажеш, че ей така — просто те пуснаха от САЩ?

— Не съвсем.

На тези първи мои въпроси Пип отговаряше като че ли с нежелание. Но след това се поотпусна. Разказа как отишъл в Детройт, където границата с Канада е много оживена, и как минал по Уиндзорския мост и се озовал на канадска територия, без никой да го забележи. Паспортът му бил още валиден. От Главната прокуратура му изпратили съобщение да го върне, но той отказал.

— Само че след месец срокът му изтича; знаех, че няма да ми го продължат, и реших, че е по-добре да се махам, докато все още имам възможност.

Близо пет години не бях виждал Пип, беше изтекла близо година, откакто бях получил последното му писмо и имаше значителна разлика между онзи Пип, когото познавах, и този, когото виждах сега. Беше заприличал на плашило. Лицето му се беше съсухрило и състарило, а очите му, които преди гледаха открито и игриво, сега бяха замрежени от неадресирана към нещо конкретно злъчна подозрителност на човек, който гледа света със съзнанието, че на нищо вече няма вяра.

Седнахме край една от мраморните масички, запитах го къде живее и той отвърна, че наел стая зад Художествената академия.

Пет на четири — обясни той, — отдолу грохотът на метрото, а отгоре тече от тоалетните.

Засмях се, но Пип дори не се усмихна и аз разбрах, че щастливецът Пип го няма вече. Първите няколко минути ми бяха достатъчни, за да разбера това.

— Да знаеш някой добър френски адвокат, който не взема скъпо, а? — запита ме той, след като му поръчах кафе.

— Не. Защо?

— Разправят, че трябвало да си намеря някой да ми уреди *permis de sejour*, защото ми изтича паспортът.

— Сигурен ли си? — отвърнах аз и му разказах как другите забегнали американци са измислили една система да се оправят с френските власти, която изглежда резултатна.

— Защо не поговориш с тях? — посъветвах го аз.

Той отпи от кафето си.

— Предпочитам да стоя настрана от американците — каза той.
— Между тях сигурно има някой мръсник, който донася направо на

ФБР.

— Тук — изключено! — уверих го аз.

Този път той се засмя, но не от сърце, както едно време: — смехът му беше като суха кашлица.

— Ти си все старият Кит — каза той. — Верен приятел.

— Че как иначе — опитах се да бъда весел аз.

— Не ми обръщай внимание — каза той. — Още стоя малко като на тръни, но ще се оправя.

— Добре изглеждаш — казах аз.

— Нито изглеждам, нито се чувствавам добре. Чувствам се затънал до ушите в мръсотия.

Осведоми се за Айлин и ми честити новородения ми син Дик, когото Айлин бе успяла да му покаже с майчина гордост.

— Предполагам, че се готвиш да ме питаш за Джуди — каза той.

Признах, че искам да го питам, но се колебая.

— Джуди се омъжва за Терада другия месец — каза ми той.

— Знаех, че те е напуснала, но не знаех, че се е стигнало дотам.

— Получи развод по най-бързата процедура — ще остане рекорд по бързина в щат Ню Йорк. Беше истински празник за нея и за съдията: взеха ми всичко, включително и сина.

— Но как? Какво направиха с момчето?

— В присъствието на петима-шестима журналисти в съдебната зала съдията трябваше да се представи като лоялен гражданин и ми каза, че всякакво мое присъствие би попречило на момчето да израсне като добър американец. Така че изобщо ми забраниха да го виждам — Джуди му е избрала за баща Терада.

— Джуди е като Венецианския търговец, не пропуска възможността да отнесе парче месо — казах аз.

— Не очаквах, че ще иска толкова много — каза Пип със стиснати устни. — За детето не очаквах. Но ти от едно време не я обичаш, така че сигурно си очаквал от нея най-лошото.

— Нито я обичам, нито я мразя — възразих аз. — Винаги съм мислил, че не е момиче за теб, това е всичко.

— Винаги си ме смятал за слаб и глупав, нали?

— Не. Само за човек, който греша, Пип. Трябваше да се ожениш за Емè.

— Престани — прекъсна ме той спокойно.

— Извинявай. Казвам ти това, което мисля.

Наблюдавах Пип, преценявах как трябва да се отнасям с него и реших, че суровата безцеремонност е за предпочитане пред съчувствието; самият той не искаше да го съжаляват. Но макар и да понасяше стрелите на приятелската откровеност, не желаше да говори за Емè, нито за Джуди.

— С тази част от живота си приключих веднъж завинаги и колкото по-скоро я забравя, толкова по-добре.

— Щом е така, добре. Няма вече да говоря за тях — съгласих се аз. — Но какво възнамеряваш да правиш в Париж?

— Още не знам. Останали са ми малко пари, за които Джуди не знаеше, имам една добра леля в Блоа. Но ще трябва да си намеря работа, ако мога. Да знаеш някаква работа?

— Не съм най-подходящият човек, който може да ти помогне. Не познавам много французи, искам да кажа, от тези среди.

— Нямам предвид французи, Кит. Не знам достатъчно добре френски. Искам да кажа друга работа, работа при... Ех, дявол да го вземе, и аз не знам къде. Едно време имах безброй приятели в Европа, все ще се намери нещо.

Излязохме от „Солей д’ор“ и тръгнахме по моста. Той се спря по средата, облегна се на парапета и се вгледа в Нотр Дам, отвъд кея.

— Знаеш ли, Кит, може би бях тринадесетгодишен, когато майка ми четеше „Парижката света Богородица“; лежах болен от жълтеница и тя ми четеше на глас. И всеки път, когато погледна тая каменна грамада, се чудя колко ли време ще трябва да мине, докато я заобичам.

— Има ли значение? — казах аз. — Непременно ли трябва да я обичаш?

— Не знам. Но в нея има нещо толкова потискащо френско, че все си казвам — в Париж ще се почувствувам сносно чак когато съм в състояние да вляза в тая проклета черква, без да се чувствувам безнадеждно потиснат.

— Стига, Пип, това усещане няма да продължи вечно — опитах се да го успокоя аз.

— Може би няма. Във всеки случай — каза той протичко, — сигурен съм в едно: сега знам, че никога няма да поискам да видя Америка отново.

— И това се изживява — казах аз грубо, продължавайки да се държа безцеремонно с него.

— Не мисля — отвърна той. В гласа му почти нямаше съжаление или униние и това ме порази тогава. — Моята Америка я няма, тя е мъртва, Кит. Или по-точно, постепенно умира, защото ѝ прилагат онова изкуствено осеменяване с простотия, което на времето мислех, че ще я спаси. На какъв крив път съм бил!

Още не знаех как да тълкувам това спокойно отричане на пъстрата гмеж и благородната република. Пип го казваше толкова спокойно, че не можех да го отмина като разбираемо огорчение; реших да изчакам, за да видя дали той няма да се промени след няколко седмици в Париж, където ще се почувствува на сигурно място, като човек с убежище.

Продължихме пътя си, поканих го в къщи на обед, но той отказа, защото Айлин не била предупредена.

— Ще дойда някоя вечер, но ти уговори предварително деня с Айлин — каза той.

Той пак си беше възпитан и деликатен, както едно време; записах си адреса и телефонния му номер, после го изпратих с очи — гледах го как крачи с клюмнала глава по булевард „Сен Мишел“. Направиха ми впечатление дрехите му. Пип винаги бе носил скъпи, добре ушити костюми. Носеше ги малко небрежно; поомачкани, те отиваха още по-добре на стройната му фигура. И сега беше с хубав костюм, но той не му прилягаше, а висеше на него; Пип още повече бе заприличал на жилав обитател на Нова Англия, някой от онези хора, които едно време са заселили най-негостоприемната част на атлантическото крайбрежие и изсечените им лица са носели печата на ветровете и морската стихия. Докато го гледах как се отдалечава, щях да си кажа наум „бедният Пип!“ Но се спрях. Той съвсем не приличаше на сразен човек.

Доиде на вечеря подир два дни и след неизбежното ахкане край нашето синче Дик, което му каза, че имал торба с кокали на коленете си, той ни показа последната снимка на малкия Лестър. От fotografiaята гледаше важно и понамусено момченце. Пип каза на Айлин, че на излизане от съдебната зала след развода Джуди великодушно му предложила всяка година да му изпраща снимка на малкия Лестър, направена на рождения му ден.

— За да съм можел да го следя как расте.

— Не можа ли да я ритнеш в пищялката — каза Айлин.

— Хайде... хайде... — отвърна Пип сухо.

— Останах с впечатление, че скъсваш напълно с досегашния си живот — намесих се аз.

— Така ли казах?

— Да.

— Значи съм казал глупост. — Той погледна унило снимката на сина си, после внезапно я скъса, преди да сме успели да го спрем. — Прав си, Кит. Скъсал съм с миналото.

Но иначе беше в добро настроение и вечерята му се услади. Изпи три аперитива, преди да седнем на масата, после четири-пет чаши вино с вечерята, така че когато се настанихме в малката ни дневна и Айлин поднесе кафето, той вече се беше отпуснал и езикът му се бе развързал. Описа ни как са протекли някои от заседанията на следствената сенатска комисия, разказа ни каква борба е трябвало да води след това, за да не го награби Федералният съд. Но трябваше да го оставя десетина-петнадесет минути сам с Айлин, защото беше мой ред да убедя Дик, че е време да си ляга, а той нещо не беше добре — после излезе шарка. Когато се върнах при тях, долових, че Пип е разказал на Айлин нещо, което не би казал на мен, но не можех да разбера дали то е било за Джуди или за Емè. Излезе, че е било за Емè.

Затова пък с готовност ми разказа нещо друго — коригираните си схващания за съдбата на САЩ. Знаех, че той винаги е бил надарен с политическо прозрение, и го запитах какво според него ще стане със САЩ, ако продължи започналата сеч срещу всяко несъгласие с политическата правоверност.

— Не знам вече какво да очаквам — каза той. — Но знам за какво да съжалявам.

— За много нещо може да се съжалява. Въпросът е как да си обясним онова, което става.

— Това е стерилна обстановка — каза той, — така че всъщност нищо не става.

— А на мен ми се струва, че страната е в кипеж — възразих аз.

— Че е в кипеж, в кипеж е, но това е само защото се връща към морализаторската липса на веротърпимост, към жестокостта, присъща на средновековното селско общество — неща, които нямат абсолютно никаква историческа връзка с Америка. Никаква, като изключим

невежеството и предразсъдъците, които тази сган е донесла със себе си, и примитивните митове за великата република, с които се е нагълтала. Това са драконовите зъби, Кит. Тези хора са се научили да четат и пишат, да се сдушват в нетолерантни към другите групички; мислят се за велики радетели на свободата, а всъщност са идеологически тор за бурените, които избуяват върху останките от първоначалната република.

— Как е възможно — възкликнах аз. — Говориш така, сякаш си изоставил онези, за които винаги си казвал, че са истинското американско тесто. Благородната измет, запъплила по Атлантическия бряг.

— Не вярвам в тях, не вярвам дори в себе си. Ето, това е!

— Тогава излиза, че Терада е прав — смаях се аз. — Оставяш всичко на такива като него.

— Разбира се — потвърди той. — Терада е идеалният пример за това, за което ти говоря. Та нали винаги се опитвах да убедя него и онези като него, че биха могли да бъдат нещо друго, ако разберат най-напред какво са. Но бях толкова глупав, Кит, така заслепен от глупавата си вяра в човешкото стадо. Що се отнася до мен, Америка е престанала да бъде Америка след голямата вълна от заселници, след пристигането на тази сбирщина, закопняла да диша свободно. Те са измислили митовете, Кит, или по-точно митовете са били измислени за тях.

— Не мога да повярвам. Говориш като озлобен човек.

— Не съм! — раздразни се той. — Паднаха ми наочниците, това е всичко. Единствената Америка, която все още зачитам, е горе-долу тази на първоначалните тринадесет колонии и може би от първите тридесет години след войната за независимост.

— Човекът със синята кръв — продължих да упорствувам аз. — Ставаш реакционер.

— Ставам такъв американец, какъвто съм бил роден да бъда — каза той малко язвително. — И ако щеш вярвай, дори съм горд с това, а другото да върви по дяволите.

Аперитивите и виното, изпито след това, отчасти обясняваха думите на Пип, но аз разбихах, че това не са празни думи. Сега говореше рязко, сурово, тъй както мислеше.

— Съжалявам, че си се променил, защото някога преди години ти ме беше убедил в правотата си. Да си призная, винаги съм гледал на Америка тъй, както ти ме научи.

— И аз — присъедини се към мен Айлин.

— Тогава не се оставяйте да ви разубеждавам — каза Пип. — Не сте американци, така че мръсниците не могат да ви хванат натясно, както хванаха мен.

Наклони се, целуна Айлин и каза, че е време да си върви.

Когато си тръгна, вървеше малко неустойчиво, но имаше вид на човек, който е доволен от това, че ни е постреснал. И защо не? Струва ми се, че беше развеселен от нещо, когато си тръгваше тази вечер, макар развеселен да не е точната дума. Но над нещо се надсмиваше.

— Страшно е убедителен — каза Айлин, когато той си тръгна, и двамата започнахме да мием чиниите.

— Чудно защо американците така се пристрастяват на тема Америка — казах аз. — От портокаловия сок ли е, от що ли?

— Той ми разказа за Емè.

— Нима?

— Ти знаеш ли, че Джуди наредила да направят аутопсия? Била уверена, че Емè е вземала опиати, иначе как така ще си среже вените и ще изпочупи чиниите?

— Не го вярвам.

— О, следи от опиати не намерили. Но била бременна.

— Искаш да кажеш, че за това се е самоубила?

— Никой не знае. Според Пип мъжът й Джак казал, че ако е била бременна, това не се дължало на него. Освен това оставила бележка, Пип и Джуди я намерили и страшно се сдърпали. Това била единствената бележка, която тя оставила, и била за Пип — пишела му колко съжалява, че ще извърши това, което е решила да извърши, но какво да прави, като е толкова зле устроен светът.

— И защо това е трябвало да стане причина за разпра между Пип и Джуди?

— О, защото Джуди била сигурна, че тя е забременяла от Пип.

— И това не мога да повярвам.

— Никой не те кара да вярваш — каза Айлин. — Но Пип сподели с мен, че съжалява, че не е било така. Сигурен е, че тя не е знаела, че е бременна, ако е знаела, в никакъв случай нямало да се убие. Емè

винаги си беше нравствена, каза той, и щеше да си носи кръста, но нямаше да лиши от живот едно неродено дете. Уверен е, че е искала да убие само себе си. И изключва това да е от угризения или чувство за вина, или нещо такова. Според него, просто е искала да сложи край на живота си, като виждала, че животът ѝ е объркан и ще си остане такъв. Като практично момиче, взима практично решение. Той мисли, че това с чиниите означава някакъв бунт срещу ежедневието, но тъжното, Кит, е, че Пип съзнава колко различни биха могли да бъдат нещата, ако той се бе досетил какво е ставало с нея.

— Какво ли е искал да каже с това?

— Не знам, но точно така каза.

Оставих една голяма чиния, която подсушавах, и ми мина през ума, че отсега нататък погледна ли чиния, все ще се сещам за Емè.

— Ако Джак не е бил бащата, нито Пип — казах аз, — на какво ли ново насилие се е подложила. Сигурно е било много отчаяно, бедното момиче.

Поплакахме си за Емè и нямаше какво повече да кажем. Започнахме да правим догадки за Пип. Какво ли е имал предвид, като е казал, че съжالياва, че той не е бил бащата? Случайни думи, или Пип накрая се е надявал на нещо такова с Емè? От друга страна, той сигурно е бил толкова погълнат от собствените си грижи, че едва ли е очаквал от нея нещо повече от това, тя да продължи да се отнася с него като със стар приятел. Дали сега съжالياваше, че по негова вина приятелството не е прераснало в нещо повече? Дали мислено не прекрояваше живота си и не си представяше как би протекъл той с Емè?

В едно бяхме сигурни. Да беше Емè, Пип нямаше сега да бъде този самотник, който крачи с олюляваща се походка като стар сив вълк по парижките булеварди, не се доверява никому, отрича се от прекрасните идеи, в които някога бе вярвал, и не знае нито накъде отива, нито как да прецени живота си.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

Скоро след пристигането на Пип напуснахме Париж и се завърнахме в Лондон, така че не можехме да знаем какво става с него ден след ден. Но предполагам, че през следващите две години Пип просто е гледал да оцелее. Представям си какво му е било. Пари имаше колкото за няколко месеца; успя да получи *permis de séjour* едва след дълга и заплетена разправия с французите, и то след като чака цели шест месеца, което означава, че пет месеца е живял във Франция нелегално.

Хората с влияние и власт не бяха склонни да улеснят този отритнат човек от другия бряг на океана и макар Пип и другите емигранти да имаха предани приятели сред французите, най-много, което тези хора можеха да направят, беше да протестира, когато техните съотечественици — французите, държащи в ръцете си действителната власт — правеха живота на емигрантите съвсем непоносим. Но във Франция те все пак бяха по-добре, отколкото биха били в Англия, където гледаха с още по-лошо око на американските бежанци.

Спомените ми от Пип през втората, третата и началото на четвъртата година се свеждат до кратките ни срещи, когато минавахме през Париж, и до времето, когато веднъж отседнахме в „Ексан-Прованс“ и той прекара една седмица при нас, като трепереше във вилата, която бяхме наели, и проклинаше пронизващо свежия провансалски вятър, който брулеше кестените от вейките и ни караше зиморничаво да се свиваме, Пип беше твърде слаб, за да прекара зимата в Прованс, отказа се и се върна в топлата си, влажна парижка стая.

Отначало никъде не се чувствувахме на мястото си. Гледаше да остане незабелязан, защото надушеше ли някой журналист, че Филип Лавъл сега живее в Париж без паспорт, вестниците щяха да гръмнат. Не можеше да си намери работа в истинския смисъл на думата — бегълците от Холивуд работеха в сянка второстепенни европейски или

евтини американски филми, които се снимаха в Европа, но черна работа за журналисти нямаше.

По едно време той преживяваше от уроци по английски, които преподаваше на двете момчета на някакъв френски дипломат, с когото се знаеше от Вашингтон — приятелски жест, който му осигури хляба и същевременно го потискаше и деморализираше.

После си намери работа да вади изрезки от американски и английски вестници: това беше специализирана агенция — абонатът иска да му се правят изрезки на дадена тема, — която плащаше на парче, с други думи, на изрезка. Каза ми, че рядко бил попадал на работа, която така да разширява кръгозора: един ден изрязваш дипломатическите новини, после правиш изрезки за някой скандал, а на другия ден — за голямата политика. Това му послужи като трамплин за друга работа — започна да пише скандални клюки за европейските филмови звезди; подписваше се с измислено име и ги пращаше на холивудско списание, предназначено за филмовите поклонници. Това бе една от първите му журналистически работи в сянка.

Но не трая дълго, защото в холивудското списание откриха кой стои зад името Уилям С. Смайли и заместник главният редактор му написа съчувствено писмо, в което му обясняваше, че не могат повече да му отпечатват дописките, защото Луела Парсънс и нейните приятели са достатъчно влиятелни, за да спрат списанието, ако открият, че под псевдонима Уилям С. Смайли то помества кореспонденции от Филип Лавъл.

Първата година вероятно бе най-тежката, Пип съвсем се сбръчка и състари. Аристокрация, бедност, емигрантство — на Пип не му понасяха подобни смесици. Оглеждаше се с невярващ поглед, като човек, който се озърта наоколо си, защото не иска да се вглежда в себе си, и в края на тази първа година той се запозна с една францужойка на име Моник Драйфус.

Моник беше набитичко, енергично момиче, интелигентна и безцеремонна, с нещо котешко в движенията си. Здрава и способна — умствено и физически — да се справи с всеки, който би се доближил към Пип с лоши намерения. Моник му бе подкрепа в тежките мигове, когато му се приискваше да се сниши и просто да изчезне. Той пиеше малко повече, отколкото трябва, понякога доста повече, но Моник го

предупреди, че няма намерение да търпи този глупав американски навик, човек като е отчаян да се напива.

— Видял си го по филмите — казваше тя. — Глупава, детинска измислица. Вие американците си въобразявате, че без това не може.

Пип възразяваше, че няма да остави да се говори така за Америка; веднъж ѝ каза, че френските бистра са пълни с французи, оскотели от пиянство и отчаяние.

— Затова недейте да ни вините, че ние сме го измислили — завърши той.

— Но въпросът е в това, как го вършите — не се предаваше Моник. — За вас напиването е както за някои църквата. Ако искаш да останеш при мен, ще се напиваш само когато си щастлив, не когато си нещастен. Така да знаеш!

Моник кудкудякаше, грижеше се за него като квачка за пиленцето си, а Пип с готовност се подчиняваше на галската ѝ логика и очарователния ѝ акцент. Той продължи да попийва, но мисля, че през тази втора негова година в Париж спасението си дължеше тъкмо на алкохола, който удавяше най-тежките моменти на изпитание, и на Моник, която се грижеше за него, когато той сам не бе в състояние да стори това.

Може би Моник му въздействуваше така силно, защото се отнасяше с презрение към онова, което ставаше в Америка, и се нахвърляше върху Пип, задето толкова се измъчва докъде ще стигне Америка. Трябва да се радва, твърдеше тя, защото трагедията, която е преживял, само доказва колко ялово е американското поведение. Докато се бранеше от нападките ѝ, Пип често биваше принуден да брани и страната си и това му се отразяваше добре.

— Щом си дошъл да живееш в Европа, трябва да престанеш да мислиш за Джордж Вашингтон и Абрахам Линкълн (тя казваше Абрахам, за разлика от всички нас, които казвахме Ейб) — заяви тя един ден, когато им бяхме на гости в нейното апартаментче досами Маре.

— Но аз никога не мисля за тях — възрази Пип.

— В такъв случай, каквото и да става с теб, то не бива да те безпокои. Ти си от едната страна на барикадата, а ония мръсници във Вашингтон — от другата. Политика. А вие американците само едно

мислите — кой на какво е предан и кой на какво не е предан — все това, и все за Джордж Вашингтон и Абрахам Линкълн. Детинщина.

— Дотам ни стига историята, повече нямаме, Моник — възрази Пип. — Така че трябва да се съобразяваме с начина, по който тя осмисля живота ни. Та няма французите не са същите — всеки се мисли за олицетворение на Революцията.

Те продължиха да спорят, а ние продължихме да ги слушаме, защото виждахме как Пип се оживява. Мисля, че Моник знаеше много добре какво прави. Тя беше възхитително нормална, макар че детството ѝ в никакъв случай не бе протекло нормално. Истинските ѝ родители били отвлечени от нацистите през окупацията и изчезнали безследно. Моник израснала във френско буржоазно семейство от рода Сен Жак; хората, които бяха я отгледали, я обичаха — както и тя тях, — но не одобряваха Пип. Бяха на мнение, че с човек като него тя пилее френския си талант, френското си бъдеще и френското си достойнство. Но Моник с нейния темперамент — тя беше готова да настръхне като котка и да покаже остриите си нокти — имаше нужда от нещо, с което да се пребори, нещо опасно и не измислено. Тежката участ на Пип съвсем не беше измислена, ала на Моник ѝ трябваше нещо по-голямо и тя с възторг посрещаше възможността да се опълчи срещу целите Съединени щати; Айлин казваше, че това е така, защото тя сигурно не е забравила колко беззащитни са били жертвите на бруталната машина на нацистката власт. Тя беше настроена войнствено и срещу всяка друга проява на деспотизма, който не само смазва жертвата си, но я прави и безпомощна.

Иначе беше съвсем обикновено момиче. Бе завършила фармация, слагаше бялата си престилка и работеше зад витрините на аптеката на авеню „Генерал Леклерк“, собственост на втория ѝ баща. В аптеката Моник работеше с професионална вещина и проявяваше към всички еднаква, съдържана учтивост, дори към Пип, както открих един ден, когато отидохме, за да я вземем за обед. Нямахме да се учудя, ако, както седеше зад стъклото, се бе обърнала към Пип с Monsieur, и го бе запитала с какво би могла да му послужи. Не ѝ беше приятно да я търсим в аптеката и побърза да ни изгони час по-скоро.

По едно време си мислех, че в Моник Пип е намерил пак жена със силен характер, която обича да се налага и ще направи с него онова, което Джуди бе направила — ще го кастрира. Но започнеха ли

да спорят — а това се случваше често, — виждах, че този път Пип си е намерил равностоен и честен партньор.

Така през първите две години той имаше на кого да се облегне и едва през третата и четвъртата започна да попада на по-добра работа, макар че и нея трябваше да върши в сянка и анонимно. Мисля, че нещата потръгнаха с един агенционен кореспондент на име Хюз. Беше канадец и пишеше за една от онези американски агенции в Париж, които снабдяват абонатите си само с очерци, а не с новини. Опитен журналист, той се познаваше с Пип от Вашингтон и го уважаваше заради изключителната му способност да дава точни преценки. По това време французите тъкмо започваха да се натъкват на сериозна местна съпротива във Виетнам и Хюз поръча на Пип да напише една статия, съдържаща прогноза как ще се развият нещата. Под псевдонима Жорж Гренвил Пип предсказа сериозни трудности за французите и евентуално поражение при ескалацията на войната с виетнамските партизани.

„Французите не могат да спечелят — пишеше Пип, — а и никоой друг не може сериозно да се надява, че ще сломи виетнамците. В историята си те осем пъти са посрещали ударите на чуждестранни завоеватели и осем пъти са ги отблъсквали или побеждавали; всъщност те почти петстотин години воюват с нашественици или завоеватели. Като се имат предвид тяхното въоръжение, особеностите на терена и волята на нацията, може да се предскаже, че французите няма да успеят да нанесат поражение на виетнамските партизани, защото те се стопяват, сливат се с местността и изчезват всеки път, когато френската армия се опита да ги срещне в открит бой.“

Това бе твърде смело предсказание на времето и то не се хареса на французите. Но Хюз не се отказа от своя анонимен сътрудник и възложи на Пип още политически анализи не само по азиатските въпроси, но и за френската политика, за която Пип вече беше достатъчно осведомен. Странното в тази негова анонимна журналистическа работа беше, че сега той пишеше много по-добре, отколкото на времето. В статиите му имаше някакъв журналистически живец, който винаги му бе липсвал по-рано. Всъщност това бе разликата между предишния мек Пип и сегашния, който сечеше като бръснач: това беше един „следмакартистки“ Пип.

Не знам защо Моник и Пип не се ожениха, но причината вероятно беше статусът на Пип или по-скоро неговата липса. Той беше без паспорт и не съществуваше в очите на френския закон, макар да притежаваше *permis de sejour*. В ония дни американските бежанци знаеха, че дългата ръка на някоя от вашингтонските комисии винаги може да ги достигне, безцеремонно да ги измъкне от тяхното временно убежище и да ги изправи пред Федералния съд. Струва ми се, че Моник беше тази, която не искаше да се оженият, защото ако това се случеше, тя щеше да остане сама. Не искаше да става — дори косвено — жертва на тези американски мръсници — *salauds*, както им казваше тя.

Така те заживяха като семейство, главно в апартаментчето на Моник, от време на време отиваха в Дордон или Бретан, но никога на Ривиерата, която в очите на Моник беше място без история и без характер поради многото чужденци. Тя познаваше много добре Бретан и на място — *sur place* — даваше на Пип дълги уроци по историята на Вандея и действията на шуаните през 1793 година. Имаше малко рено, в което се возих два-три пъти, и всеки път се заклевах, че повече няма да вляза в колата им. И двамата бяха много лоши шофьори и непрекъснато се караха за пътя, за правилника на движението и кой как сбъркал при ляв или десен завой, при обръщане, спиране и какво ли не още. Истината е, че Пип под ръководството на Моник заприличваше на французин, и аз разбирах, че дори ако обстановката в Америка се промени и Пип някак получи паспорт и се завърне в Щатите, Моник няма да отиде с него. Тя никога не би напуснала Франция задълго. Пип беше този, който ще трябва да се приспособи, а и щяха да минат още дълги години, докато той напълно си възвърне старата самоличност — дотогава щеше да живее в сянка или в полусянка.

И въпреки това Пип сега беше личност повече от всякога и когато с Айлин си говорехме за тях, аз все настоявах, че Моник е права. Нека Пип забрави какво е бил по-рано, да забрави Америка, да преодолее окончателно трудностите, произтичащи от това, че фактически е безотечественик и кажи-речи без работа. Да потъне в мисли за всичко, което е загубил, би значило да се обрече на безволие, а макар и без никакви особени перспективи, сега Пип имаше пред себе си цел и воля за живот. Моник се бе погрижила за това.

Това ще рече, че когато ги поканихме през лятото да прекарат един месец при нас във вилата, която бяхме наели в Кап Фера, ние канехме една улегнала двойка. В известен смисъл това гостуване беше постижение за Пип — той бе успял да преодолее упоритата неприязън на Моник към Ривиерата, да я вкара в колата и да я докара в къщичката ни в Сен Жан на брега на залива Фера.

Може би съм създал впечатление, че връзката между Пип и Моник е била низ от сблъсъци. Истината е, че те бяха ведри и щастливи и когато слязоха на закуска след първото им пренощуване при нас, двамата се радваха на най-добро настроение. Беше типичен провансалски ден. Юни още не бе изтекъл, въздухът не трепваше, от лазурното небе слънцето галеше приятно, без да жари, и всички предусещахме, че ни чакат безгрижни дни. Нямаше къде да бързаме, да се блъскаме, откъснали се бяхме от всекидневието. Там, долу, където склонът свършваше, се синееше морето — един час, прекаран на масата за закуска в градината, с крака полузарити в сухия едър пясък, не беше час пропилян, а прибавен към нашия капитал от време. Божествено.

— Какво правите по цял ден тук? — обърна се Пип към мен, като се отпусна назад в стола и изложи лицето си на утринното слънце.

— Работим — казах аз. — Поне до обед.

— Къде? Как?

— Навсякъде — отвърнах аз. — На брега, в градината, където и да е на припек.

— Трябва ти шапка — каза Моник на Пип и заслони очи с ръце.

— Никога през живота си не съм носил шапка — възпротиви се той.

— Не си, но сега трябва да носиш. Не е хубаво слънцето да ти пече така на главата. Ще ти стане нещо.

— Купи си бяла панама — посъветва го Айлин. — Ще ти отива.

— Ще заприличам на тютюнотърговец — каза Пип.

— Няма — уверих го аз. — По-скоро ще приличаш на човек от британското министерство на колониите, който съветва губернатора на Сиера Леоне да не допуска туземците да се тълпят по улиците.

— Отказах се да давам съвети на губернатори — каза Пип. — Впрочем и на издатели.

Два дни преди те да пристигнат, бяхме прочели в парижкото издание на „Ню Йорк хералд трибюн“, че издателят на Пип е получил призовка от сенатската подкомисия и макар да се изреждаха още десетина книги, най-тежкото му провинение било, че е издал книгата на Пип и е поддържал връзки с автора, който в качеството си на „специален съветник“ му бил повлиял с подривните си идеи. Отдавна не бяха споменавали името на Пип на заседанията на комисията, но дори и сега това име беше достатъчно, за да бъде заклеен човекът, издавал неговите книги.

— Чудя се дали ще му дойде някога краят — промърмори Айлин, както се бяхме отпуснали всички на припек.

— На кое?

— На цялата тази макартистка дивотия.

— Само след като преживеем още една война — каза Пип.

— Наистина ли мислиш, че ще има друга война?

— Рано или късно ще подпалим някоя война в Азия.

— Не мога да си представя, че след Корея американците отново ще воюват — казах аз.

— Това само доказва колко малко познаваш Съединените щати. Те не само ще се бият отново, но ще се бият настървено и убедени, че правдата е на тяхна страна. И, което е още по-лошо, ще използват всичките си оръжия.

— Не ми се вярва — възразих аз. — САЩ никога няма да си послужат отново с атомното оръжие. Твърде много съображения има против него.

— Ако им се наложи, ще го използват — настоя Пип. — Цяло едно поколение от патриоти ще трябва да бъде смляно от мелницата на войната, за да открие кому е служил неговият патриотизъм.

— Кой е този, който ще смели това поколение?

— Не знам — каза Пип. — Във всеки случай това ще бъдат дребни хорица с дръпнати очи.

— Няма да споря, защото неведнъж си излизал прав, но я кажи кога ще стане това? — поисках да узная аз.

— Как мога да ти кажа? Може би след десет, двадесет, дори след тридесет години. Америка действа в зависимост от травмите си, Кит. Само че когато следващия път затънем в Азия, ще бъде такъв кошмар, че нацията ще изпадне в криза. След което може би ще има най-после

едно поколение, което няма да се бои нито от митовете, нито от култовете, което може би дори ще забрави селските предразсъдъци и ще разбере кое е важно и кое не е.

Затаих дъх. Като че ли старата вяра на Пип започваше да се връща, макар че сега не гладуващите милиони щяха да прозрат кое е важно и кое не, а едно поколение, имунизирано срещу митове и култове. Това беше крачка в старата посока.

— Не вярвам нито дума от това — каза Моник. — Каквото и да правят, американците си знаят само едно — Вашингтон и Линкълн.

— Все едно дали вярваш или не вярваш — каза Пип. — Един ден сами ще видим какво ще стане. Който дочака, ще види.

— Ти това ли правиш сега, чакаш? — запитах го аз.

— Май че да — каза той и предложи на Моник да стават. — Стига сме дъвкали лотосовия цвят на просветлението.

— Къде ще ходите?

— Не знам. До Корниш или може би в Ница. Моник никога не е ходила в Ница. А може и в Монако. Ще ми се да отида в стария морски музей на принца — не съм го виждал, откакто бях дванадесетгодишно момче. Вие двамата можете да бъдете спокойни — ще се оправим сами.

— А ще се върнете ли за обед? — осведоми се Айлин.

— Не. Ще се върнем след залез-слънце, за вечеря. Нямайте грижа за нас.

Те потеглиха с малкото рено и до вечерта не ги видяхме. През следващите четири-пет дни потегляха така всеки предобед. Ето как веднъж, когато бяха отишли в Ница, Дора Делорм дойде с колата си и ни съобщи, че Лестър Терада е отседнал при нея, на пет минути път от нас, във вилата ѝ сред пиниите на отсрещния бряг на залива над Вилфранш.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Когато Дора Делорм предложи да срещнем Пип и Терада, аз си наумих, че трябва да пазя Пип, и щом тя си тръгна, пак изпитах чувството, че има нещо гнило в тази идея.

— Няма да се отрази добре на Пип — споделих с Айлин. — Може би е за предпочитане да си направим оглушки.

— Не — възпротиви се Айлин. — Дора е права. Пип трябва сам да реши. Не можеш да откажеш от негово име — представи си, че той иска.

— Но защо трябва да им разваляме почивката? Виж колко добре се чувствуват сега двамата с Моник — щастливи и откъснати от всичко.

— Не са се откъснали, Кит.

— Не мога да се отърся от подозрението, че тук се крие някаква задна мисъл.

— Какво например?

— Знам ли? Но Терада едва ли ще си направи труда да мине целия този път само за да каже „здравей“ на Пип.

— Е, и?

— Зад това стои Джуди. Намислила е нещо.

— Ти я познаваш по-добре от мен.

— Това няма да помогне.

Все още се колебаех, когато Пип и Моник се завърнаха от Ница. Бяха прекарвали чудесно — носеха току-що купените евтини бамбукови пръчки, готово завързано влакно с въдици и плавки и морски червеи, грижливо завити в пакетчета от мокър вестник. Дватамата се шегуваха и се смееха при мисълта за твърде съмнителното удоволствие, което ги очакваше: да седнат същата вечер на кея на Вилфранш и да уловят достатъчно poissons de soupe за една soupe de poissons, тъй като Айлин беше голяма майсторка на рибената чорба.

Беше много весела вечеря; децата ни (сега те бяха две) се държаха добре и нямаше никакви предвестници за безпокойство.

Всичко беше тъй хубаво и приятно, че никак не ми се щеше да го развалям.

„Я си премълчи — внушаваше ми гласът на благоразумието. — Не им разваляй настроението.“

Но съзнавах, че те двамата имат потребности, по-съществени от радостите на риболова, затова отведох Моник настрана и ѝ казах какво е предложила Дора Делорм. Ваканционното настроение на Моник мигом помръкна. Отначало не каза нищо, после изведнъж избухна:

— Защо питаш мен? Питай него.

— Смятах, че и с теб трябва да се съобразявам — беше неубедителният ми отговор.

— Никой не се съобразява с мен.

Това бе един от нейните редки мигове на самосъжаление. Беше дала на Пип толкова много, а в замяна получаваше само частица от това, което беше той — дори сега. По-силно от всякога почувствувах, че нещо липсва на сегашния Пип, може би частица от него бе останала при стария му брак.

— Добре — каза Моник решително, след като си помисли. — Да върви, ако иска.

— Сигурна ли си?

— Разбира се, че съм сигурна. Само че нека отидем първо за риба — после му кажи.

— Как мислиш, дали ще се съгласи да се срещне с Терада? — запитах я аз.

Моник вдигна рамене тъй, както правят това французойките.

— Откъде мога да знам — отвърна тя раздражено.

Но тя знаеше и бях сигурен, че тя дори е за такава среща, защото момиче като нея би поискало тъкмо това: Пип да застане лице срещу лице с Терада и Джуди, за да свърши с тях завинаги; за да могат тя и Пип от този миг нататък да започнат да градят една пълноценна връзка.

— Добре — съгласих се аз. — Ще му кажа чак когато се върнете довечера.

Моник се отдалечи с нещастен вид и аз изругах Терада — не толкова за онова, което бе сторил на Пип, колкото за това, което можеше да му стори отсега нататък.

В полунощ Пип и Моник се завърнаха от риболова, напълнили една от кофичките за пясък на малкия ми син с rouguiers blaviers et rascasses и когато другите си легнаха, двамата с Пип седнахме в кухнята пред бутилка тъмна бира „Гинес“, която той беше донесъл от Париж. Още беше весел. Казваше, че средиземноморските риби са като средиземноморските рибари:

— Къси, тъмни и вонят на йод. Не си ли забелязал — продължи той — как природата създава афинитет между животно и човек в примитивните общества? Погледни ескимоса и тюлените, индианеца и бизона, австралиеца и кенгуруто.

Оставих го да си довърши мисълта и тогава му съобщих новината, че Терада, Джуди и неговият син, вече почти тринадесетгодишен, са пристигнали при Дора Делорм специално, за да го видят.

Дъхът на Пип не секна, той не направи никакъв драматичен жест. Хвърли дълъг, тъжен поглед на празната бутилка „Гинес“ и каза съвсем спокойно:

— Знаех, че рано или късно този ден ще дойде.

— Не е задължително да идва — казах аз. — Не си длъжен да ги видиш.

Той не ме чу.

— Как мислиш, защо иска да ме види?

— Един бог знае — казах аз.

— Мислиш ли, че иска да се отрече от показанията си и да ми помогне отново да заема мястото си в обществото? — пошегува се цинично Пип.

Но ми се струва, че хранеше тайна надежда за това. Що се отнася до Джуди, никой не можеше да каже какво се ражда сега в развихреното въображение на Пип.

— Добре, Кит — каза той рязко. — Може би ще бъде интересно. — След това той се качи в спалнята, но след пет минути пак слезе — аз тъкмо заключвах гаража — и каза: — Само че при едно условие.

Знаех, че току-що е разговарял с Моник.

— Какво е то? — запитах го аз.

— Ще бъдете и вие двамата с Айлин, също и Моник.

— За какво сме ти?

Пип сви рамене.

— Предпочитам така. Това е всичко.

Но аз се досещах, че именно Моник бе поискала всичко, което се каже и се случи между тях двамата, да стане пред колкото е възможно повече свидетели. Моник бе готова да се сражава, но и тя като мен беше неспокойна и подозрителна.

Айлин също — когато ѝ казах, че Пип се е съгласил да се срещне с Терада.

— Ако са си наумили нещо мръсно, Дора Делорм трябва да знае, че ще ѝ отровя живота. Така ще я подреда, че тя сама ще си изиграе страшен номер и ще я изхвърлят от Франция.

Така стояха нещата, когато на другия ден се обадих на Дора по телефона и се уговорихме в петък да отидем при нея на вечеря, като я предупредих, че ако Терада иска да каже нещо, трябва да го каже пред всички нас.

— Лестър няма да иска така — каза Дора. — Нито Джуди.

— Или така, или никак — категорично казах аз.

— Добре, добре — съгласи се тя. — Щом е петъчен ден, ще взема един хубав голям юр (морски костур) и ще го приготвя с моя прочут гъбен сос.

Този път бях сравнително спокоен, защото смятах, че нашата страна ще бъде господар на положението. Но бях си направил сметката без Джуди.

В петък сутринта, когато закусвахме заедно под сянката на големия лавър, чух колата на Дора да спира пред пътната врата и после отново да потегля. Появи се Джуди със сина си, вкопчил се за ръката ѝ, и решително закрачи към нас по чакълестата алея. Моник я виждаше за първи път, но мигновено разбра коя е тя. Сигурно сме представлявали доста мрачна картина, очаквайки я да се приближи.

Джуди също се бе променила. И тя като Пип изглеждаше смалена. Заприличала бе едва ли не на мишка. Но докато крачеше по алеята, забила поглед в земята, имаше вид на човек, който знае какво иска и как да го постигне. Сигурно е трябвало да събере целия си кураж, макар че в последния миг той едва не ѝ изневери.

— Здравей, Кит — обърна се тя нервно към мен, сякаш и сега, както някога, аз бях този, който трябваше да понесе напрежението на срещата.

— Здравей, Джуди — отвърнах ѝ аз.

Обърнах очи към Пип, който не знаеше какво да направи, нито накъде да погледне.

— Здравей, Пип — обърна се тя към него.

Последва неловкият момент, в който трябваше да решат дали да се целунат хладно по страните, дали да си подадат ръка или да не направят нито едното, нито другото. Не направиха нищо.

— Кажи здравей на баща си — подкани Джуди сина и се опита да се освободи от него, но той здраво се бе вкопчил в ръката ѝ.

Това беше толкова смешно и тъжно, особено след като момчето проявяваше явно нежелание, че аз се опитах да замажа неудобното положение, като представих Моник Драйфус. Всички се засуетихме, за да сложим допълнителни столове, а Айлин предложи кафе.

— Не обичам френско кафе — каза Джуди, — но ще пийна една глътка.

Защо беше дошла тя тук? Всички мълчаливо си задавахме този въпрос. Стана ми мъчно за Пип, който се опитваше да задава учтиви въпроси — здрава ли е, добре ли е — и в същото време да се справя с една непосилна задача: присъствието на сина си. Момчето просто се бе впило в майка си и накрая тя му каза ядосано (макар че по-късно му се извини):

— Пусни ме най-после, Лестър. Седни си на стола.

Дадох си сметка, че е време да ги оставим сами.

Айлин вече се беше оттеглила в кухнята под някакъв претекст. Но Моник, твърдо решена да остане, не помръдваше, а щом аз понечих да стана, Пип изведнъж изпадна в паника:

— Не си отивай, Кит!

— Искях да поговорим за малко на четири очи, Пип — каза му Джуди.

— Не! — каза Пип напрегнато. — Малко е неудобно.

— Но...

Моник бе тази, която не издържа. Тя скочи и почти тичешком се насочи към къщата. Когато станах да я последвам, Пип каза:

— Отидеш ли си, Кит, просто ставам и тръгвам с теб.

— Добре, добре — каза унило Джуди. — Не е толкова важно. Искях само да ти съобщя, Пип, че Лес има да ти каже нещо важно и просто исках да те помоля да... да бъдеш великодушен.

— Великодушен?

Стори ми се, че дочух как се скъсаха няколко струни в нервната система на Пип.

— Относно какво да проявя великодушие?

— Опитай се да го разбереш — каза Джуди. — Само това искам от теб.

Пип се засмя болезнено.

— Можеш да вървиш по дяволите — каза той спокойно.

Джуди стисна устни.

— Тогава поне да се срещнеш с него насаме — замоли тя. — Без другите.

Пип поклати глава.

— Не мога да поема такъв риск — каза той.

— Но защо? Нищо няма да стане.

— Знам ли?

— Давам ти дума, няма.

Видях, че Пип се стегна още повече.

— Може ли това да се смята за достатъчна гаранция?

За миг Джуди притегли сина към себе си.

— Добре — каза тя. — Но Лестър не е дошъл тук, за да ти създава неприятности, Пип. Моля ти се, недей да си мислиш така.

— В такъв случай няма защо да ме вижда насаме — отсече Пип.

— Но...

— С него ще се срещнем в присъствието на моите приятели, Джуди, или изобщо няма да се срещнем. Това е най-голямата отстъпка, която мога да направя, така че излишно е да се препираме. Това е достатъчно великодушно от моя страна.

— Мисля, че си неразумен — процеди тя, забравила за миг, че трябва да прикрива своето озлобление и някогашна властност. — Това е най-малкото, което можеш да направиш, не е кой знае какво.

— Не ме учи как да постъпвам — каза Пип, — защото с най-голямо удоволствие ще пратя всичко по дяволите, така че затваряй си устата, Джуди, и си мери думите.

Джуди извади кърпичката си и изтри уста с крайчеца ѝ, като натискаше силно. Съвзе се и добави:

— Извинявай, Пип. Нямах намерение да те уча как да постъпваш. Искях само да направя това, което е най-добро за двамата ви.

— Ти прави каквото е най-добро за Лестър, а аз ще правя каквото е най-добро за мен — каза Пип.

— Добре, добре. Сега няма да настоявам. Не искаш ли да поговориш с малкия Лестър?

— Какво очакваш да му кажа? — почти изръмжа Пип, но видях, че сега старият му блуждаещ поглед се завръща. Пип все още беше много уязвим особено по отношение на сина си.

Момчето продължаваше да стои вкопчено в майка си, със сведена глава и изпълнено с ненавист към тази разпрания, отказваше да погледне към баща си и изобщо да вземе участие в това, което се разиграваше.

Джуди изрази огорчението си със свиване на рамене, после Моник се завърна и не оставаше нищо друго, освен да върнем Джуди във вилата на Дора.

— Ще можеш ли да ме откараш обратно? — обърна се тя към Пип.

Моник се надигна от стола и каза:

— Не, не може.

— Моля...

— Той няма френско разрешително за шофиране, а неговият permis de sejour е почти безполезен, защото няма валиден паспорт — каза Моник, явно доволна, че ѝ се е представил сгоден случай да припомни това. — Какво ще стане, ако го спре полицията?

Джуди прехапа безкръвната си долна устна и аз предложих да ги откарам с реното. Докато пътувахме с колата, Джуди, ме разпита за Моник.

— Коя е тя?

— Една францужойка на име Моник.

— Не ме срязвай така, Кит. Попитах те съвсем човешки.

— Съжалявам — казах аз. — Но съм абсолютно сигурен, че Дора Делорм вече ти е разказала всичко.

— Дора ми разказа само малкото, което е успяла да научи. Женени ли са? Ако не са, решили ли са да се женят?

— Тях питай — отвърнах аз.

— Можеш да ми кажеш поне откога живеят заедно.

— Доколкото знам, познават се от две-три години — отвърнах аз.

— И повече нищо няма да изтръгнеш от мен, Джуди.

— Тя изглежда има твърд характер.

— Много. И е предана на Пип.

— Забелязах го — каза Джуди.

Владееше се напълно и, разговаряше мило, сякаш си бе наумила, че и аз трябва да бъда спечелен. Само че и аз като Пип бях изградил срещу нея стена, почти толкова непробиваема, колкото и неговата, ако не смятаме, че ми беше мъчно за момчето, което седеше отзад в реното и слушаше внимателно всяка наша дума, с което ме притесняваше. Исках да го щадя. Но трябваше да бъда пределно ясен с Джуди.

— Какво си намислила? — запитах я, след като превалихме билото и започнахме да се спускаме към Вилфранш.

— Просто нищо, така че недей да бъдеш груб — отвърна Джуди.

— Зад всичко това се крие нещо, Джуди — настоях аз, — и трябва да знам дали то няма да навреди на Пип.

— Нямах право да говориш така — ядоса се тя.

— Тогава с каква цел искаш да срещнеш отново Пип и Лестър?

— Това засяга мен, Пип и Лестър. Не теб. Ти не се меси.

— Ще се меси и никой не може да ми попречи — ядосах се на свой ред.

Тя пак прехапа устни — буквално, сякаш за да пресече острите думи, които бяха на езика ѝ. След като удържа тази малка победа над себе си, добави:

— Моля те, недей да ми пречиш, Кит. И на мен не ми е приятно да се занимавам с това, но трябва. Така че, моля те, не ми пречи.

— Не ти преча — уверих я аз. — Само не искам Пип да има отново неприятности.

Стигнахме до пътната врата на Дора. Не пожелах да вляза в алеята, защото не ми се искаше да срещам Терада. Срещнех ли го, трябваше да решавам как да го поздравя и дали изобщо да го поздравя.

Джуди остана в колата и аз изчаках, защото разбрах, че се готви да каже нещо:

— Пип се е променил, нали — каза тя с огорчение, сякаш Пип някак не бе оправдал изключителните надежди, които тя е възлагала на него. — Колко жалко.

Засмях се и отворих на момчето задната врата. Оставих ги пред вилата на Дора и се отдалечих с колата, без да кажа ни дума повече.

Не си спомням как запълнихме останалата част от този ден. Спомням си само, че изпитахме облекчение, когато стана седем и половина и най-сетне се запътихме към реното, паркирано на улицата, всеки от нас сложил най-хубавата си маска на непроницаемост. Но когато отворих вратата на малката кола, Пип се дръпна.

— Съжалявам, Кит — каза той. — Май, че няма да мога.

— Няма да дойдеш, така ли? — казах аз.

— Не. Да вървят по дяволите.

Долових характерния мирис на аперитива пастис, а очите на Пип не бяха съвсем фокусирани върху това, което гледаше, с други думи — върху мен.

Моник го дръпна за лакътя.

— Не трябва да пиеш — каза тя. — Хайде, идвай. Обеща на Дора, че ще отидеш.

— Добре де, сега пък ѝ отобещавам.

— Защо? Защо не дойдеш и с това да се свърши веднъж завинаги.

— Другояче ли започна да мислиш сега? — отвърна ѝ заядливо Пип и мирисът на пастис стана още по-силен. — Вчера казваше да не ходя. Какви са тия френски номера? *Jamais, jamais, jamais* — само това повтаряше.

— Да, но днес ти казвам да отидеш, за да разбереш какво са намислили.

— Знам какво са намислили — каза Пип. — Искат да разгледат развалините от миналото Лавълово величие — засмя се Пип. — Но няма да им доставя това удоволствие.

— Ти си пиан — ядоса се Моник.

— Може би Лестър иска да падне на колене и да те помоли за прошка — намесих се аз.

Пип удари покрива на колата.

— Чудесна идея, Кит. Кажу му да дойде и да ме моли тук. Аз няма да отида там.

— Но поне ела, за да разбереш за какво е — обърна го на молба Моник.

— Защо трябва да говоря с този мръсник? Защо трябва да влизам в една стая с него?

— Сигурен ли си, че не искаш, Пип? — обърнах се аз към него, когато Айлин влезе в колата.

От сигурен по-сигурен — каза Пип. — Слизам в селото и ще си вечерям на спокойствие.

— Добре — казах аз. — Но кажи ми какво да обясня на Дора?

— Никакви обяснения. Ще ѝ кажеш, че съм си променил решението. Няма какво повече да ѝ обясняваш.

— Както кажеш.

— Възмутен си, нали? — каза Пип, когато натиснах стартера.

— Не! Но се питам дали щеше да стане така, ако не беше тази бутилка пастис.

Истината е, че ми беше мъчно за Пип. Знаех, че алкохолът е изиграл роля за решението му, но знаех също какво му бяха сторили Джуди и Терада и виждах, че той трябваше да мобилизира всичките си сили, за да запази необходимото съотношение между достойнство, чест, отвращение, яд, самосъжаление и отмъстителност. Включих на скорост, а той остана на уличката, в ръце с котката, която живееше във вилата; беше я взел, защото тя се бе изтегнала до предното стъкло.

Пристигнахме навъсени и смълчани. Джуди и Терада седяха на терасата и очакваха Пип. Като видяха, че не е с нас, спогледаха се разтревожено и въпросително.

— Къде е Пип? — подвикна към нас Дора, когато се запътихме по алеята.

— Промени си решението — казах аз.

— Ах, мизерник такъв! — изрече Дора тъй спокойно, сякаш почти бе очаквала това.

Запазих непроницаем израз на лицето си, но вътрешно се засмях, когато застанахме един срещу друг с Терада и спестихме хладното ръкуване. Дора, която очевидно бе подготвила сценария така, че тяхната среща да протече на терасата, сложи пълната си ръка на рамото на Терада и каза тежко:

— Няма нищо, Лестър. Време много.

Недоумявах. Терада беше наедриял, туловището му бе станало неугледно и тромаво. Сбръчкано месесто лице, едри подпухнали ръце, измачкана риза. Вид и поведение на преуспяващ политик, което ме смая — бях имал глупостта да си мисля, че ще му е неудобно да погледне в очи човека, който е близък приятел на неговата жертва.

Изобщо не се трогна, беше сляп за такива неща, издигнал бе около себе си непроницаема бариера.

— Помня ви... — каза той след малко, но все едно че го каза на стената.

— Надявам се — успях само да кажа в отговор.

Всичко в тази къща бе декор за Дора, всеки стол носеше нейния отпечатък, но сега тя имаше съперник в лицето на Терада. Той като че ли не забелязваше хората. Гледаше ги с невиждащи очи, не им говореше, а правеше изказвания, адресирани към пространството, сякаш някъде в далечината очакват да чуят какво ще каже. Туловището му, сгънато под собствената си тежест, изпълваше голямото кресло; той започна да говори дълбокомислено за европейската политика, де Гол, Германия, средиземноморския флот на САЩ. Всичко виждаше превратно.

Но това не бе всичко.

Поглеждах Моник и Джуди, защото те си хвърляха погледи, и разбрах, че рано или късно една от двете ще ухапе другата. Джуди бе първа.

— Предполагам, вие сте убедили Пип да не идва — обърна се тя към Моник.

Моник държеше чаша вермут — нещо необичайно за нея, защото тя не обичаше да пие нито преди, нито след вечеря. Тя престана да поклаща чашата си, ледените кубчета спряха да звънкат и за миг ме осени налудничавата мисъл, че ще лисне питието си в лицето на Джуди. Изненадах се, когато я чух да отговаря съвсем спокойно:

— Защо ще направя такова глупаво нещо?

— Защото сигурно си мислите, че трябва да го предпазвате от нас.

— Пип може да се пази сам — каза Моник. — Няма нужда аз да му казвам какво може и какво не може да прави. С мен той не е такъв човек.

— Тогава защо не дойде?

— Не иска да ви вижда — отвърна Моник язвително и едновременно с това достатъчно мило, за да покаже на тези американци, че няма да им достави удоволствието да я извадят от равновесие. Но не се владееше до такава степен, че в гласа ѝ да не се прокрадват нотки на презрение.

Тогава ме изненада Джуди.

— Моля ви, не бихте ли могли да му поговорите — обърна се тя към Моник. — Не може ли да го убедите да поговори поне с Лестър?

Не знам дали Джуди се владееше така добре, защото искаше да се покаже благовъзпитана, или защото искаше услуга, но на Моник това не се хареса и тя отвърна раздражено:

— Защо ме карате мен? Вече се опитах да го убедя да дойде тук. Не искам той да се крие от вас, нито от мастития ви съпруг. Ако имате нещо да уреждате между вас — уреждайте си го, това знам аз. Но не ме карайте да правя нещо повече. Той е мъж, ще реши сам...

— Не се тревожи, Джуди. Имаме много време — каза отново Дора, а аз реших, че Моник е излязла победителка от срещата, защото Джуди стана и ни остави.

Истината е, че тя отиде да доведе живото доказателство за оръжието, с което разполага — сина си. Момчето дойде с майка си, насочи се право към Терада и се отпусна на коляното му. Терада гальовно положи едрата си ръка на момчето, прегърна го през кръста и продължи своя речитатив. Моник бе изпънала крака и опряла чаша на корема си, се взираше в нощното небе. Но мисля, че в нея назряваше решителност да приеме това сантиментално предизвикателство — момчето.

— Това е нездрава обстановка — казваше Терада.

Той имаше предвид обстановката в Италия. Но аз отнесох думата му към създалата се на това място обстановка между бащи, майки, синове и любовници. За щастие мадам Лота, готвачката на Дора, съобщи, че след миг предястието ще бъде поднесено и ние насядахме около голямата бяла маса на терасата. Чух Терада да казва на момчето, че трябва да си ляга, макар и да беше напълно ясно, че то няма да послуша и от него не очакват да ги послуша.

— След второто ястие — каза Дора, когато насядахме — идва моят славен, голям юур. — Тя разпери ръце, за да покаже колко е голяма рибата. За сезона рибата юур беше най-вкусната и най-скъпата; при това се приготвя само за десет минути, докато гостите ядат първото ястие.

Завършихме първото ястие и минахме на второто, когато мадам Лота влезе и попита господарката си къде е голямата риба.

— Оставих я върху хладилника до вратата на кухнята — каза Дора.

— Няма я там — отвърна мадам Лота.

На мадам Лота бе наредено отново да я потърси. Накрая самата Дора стана да погледне. После всички тръгнахме да търсим — по терасата, зад кухнята и в голямата запустяла градина, която бе разградена от единия край. Но рибата беше изчезнала.

— Тези мръсни котки — каза Дора.

— Котките не могат да задигнат такава голяма риба — каза мадам Лота почти разплакана.

— Двукраки котки, тогава — кресна гръмогласно Дора. — От пътечката, по която минават, се вижда хладилникът.

Беше ясно, че някой от обитателите на селцето е прекосил градината с пиниите и просто си е отнесъл рибата. Беше толкова комично, че всички избухнахме в смях, особено Моник, чието френско чувство за хумор не можеше да не се открие в обкръжението на тези намръщени американци. Терада и Джуди се оказаха тези, които изпуснаха нишките на вечерта. Те бяха мрачните скали, в които се разбиваха вълните на глупешкия смях, който ни обхващаше, и на доброто ни настроение. Не им обръщяхме внимание и когато мадам Лота донесе голяма чиния спагети, всички изпаднахме във възторг. Виното се лееше и вечерта би била много успешна, ако ние бяхме нейният център и поводът за нея. Но не бяхме, така че хубавото ни прекарване отиде напусто.

Разотидохме се — това бе всичко, като не броим, че Дора ни уведоми за намерението си да организира на другия ден един от нейните ужасни пикници. Била открила някакво кътче по пътя за Монте Карло, което било толкова безлюдно, че човек можел да плува и гол, ако поиска.

— И моля ви, накарайте Пип да дойде — прошепна тя на Моник на френски. — Моля ви, Моник.

— Бъдете спокойна — каза Моник, без да гледа Джуди. — Този път ще дойде.

— Мястото е чудесно. Заслонено е от кактуси — провикна се след нас Дора, докато се отдалечавахме в нощта.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

Семейство Терада се оказаха по-опасни противници, отколкото Моник си беше представяла; тя, струва ми се, вече бе разбрала това и съзнавайки какви хора има срещу себе си, щеше да направи така, че Пип да не им бъде поднесен като жертва, а като контра на Джуди, която избутваше на преден план сина си. Каквото и да бяха направили те от Пип някога, сегашният Пип бе донякъде творение на Моник и тя нямаше да позволи прояви на слабост, нямаше да допусне Пип да се укрива. Поне този път. Повече от всякога сега той трябваше да излезе сам, но открито, без нечия закрила — ако не за друго, то за да се види, че връзката им има своето оправдание и за да покаже на тези американци, че тя не се бои за делото на собствените си ръце.

И така, ние четиримата на другата сутрин влязохме в реното и поехме след пежото на Дора към заслоненото място, надвиснало като тераса над морето, съвсем близо до Монако. Понеже целият склон беше обрасъл с кактуси, мястото изглеждаше по-непристъпно, отколкото беше всъщност. То ми беше познато — известни ми бяха всички кътчета между Сен Жан и Мантон — и това разочарова Дора; аз пък се питах, как ли тя го е открила.

Джуди и Терада не бяха с Дора — те щяха да се присъединят към нас по-късно с наета кола, заедно с мадам Лота, която да им показва пътя. Но малкият Лестър беше с Дора и аз реших, че Джуди постъпва хитро: сега всичко беше замислен ход и контраход.

Извадихме от пежото на Дора храната, напитките, сгъваемите столове, възглавничките и чадърите и тръгнахме по пътеката, която се виеше сред бодливия храсталак, спускаше се по един опасен склон и излизаше на чудно хубав скалист бряг, завършващ с ивица едър пясък и скали. Едва пристигнали, Моник извади въдиците и ни остави да чакаме да пристигнат Джуди и Терада. Искаше да покаже, че няма намерение да държи Пип под надзор.

Пип остана с момчето, на което явно бяха внушили, че трябва да се държи учтиво и приветливо. В него имаше някакво тържествено

достойнство на човек, който е над нещата — приличаше малко на Терада.

— Какво е това? — обърна се то изведнъж към Пип.

Пип така се изненада от това, че момчето наруши мълчанието си, че замръзна. Малкият Лестър сочеше едно водно колело на стотина метра от брега.

— Кара се с педали като колело — обясни Пип. — Воден велосипед.

Доволно от отговора, момчето пак се вгълби в себе си.

Но Пип нямаше намерение да му позволи да се самоизолира така лесно.

— Можеш ли да караш велосипед? — запита го той.

— Не, не мога — отвърна момчето.

— А опитвал ли си? — продължаваше да настъпва Пип.

— Не съм.

— А кон можеш ли да яздиш?

— Не мога.

Момчето не показваше, че се дразни от въпросите, то очевидно изпълняваше дадените му нареждания. Но колкото повече въпроси задаваше Пип на малкия Лестър, толкова повече аз разпознавах в детето големия Лестър, защото знаех, че той не умее да язди, и бях сигурен, че никога не се е качвал на велосипед.

— Да плуваш знаеш ли? — продължаваше Пип.

— Съвсем малко.

— Какво можеш тогава? Тенис играеш ли?

— Не. Мога да играя шах.

— А с кого играеш?

— С баща ми...

Пип взе един голям камък, метна го силно и той цопна в морето недалеч от Моник.

— Аз съм ти баща — каза той на момчето.

— Да, знам.

— Нямаме какво да си кажем, а?

Момчето кимна, а Пип стана.

— Я да не се насилваме тогава. Не е ли така? — каза той и се присъедини към Айлин и Дора, които подреждаха трапезата. Поиска тирбушон от Дора, отвори една бутилка червено вино, наля си една

чаша и тръгна, като отпиваше от нея и поглеждаше към шосето над нас. Виждаше се, че не го свърта на едно място. Малкият Лестър остана сам и в момента той ми беше по-интересен от Пип. Седеше съвършено неподвижен на брега — едно момченце, което не се поддаваше на никакви уловки и спокойно изчакваше изпитанието да свърши.

За него то свърши, когато видя Терада, Джуди и мадам Лота да слизат с мъка по склона. За всички нас слизането беше съвсем лесно, но Терада загази. Джуди трябваше да му подаде ръка и да му казва къде да стъпва с големите си крака, а когато малкият Лестър започна да се катери, за да ги посрещне, Джуди му извика:

— Недей, Леси. Не идвай! Остани долу.

Момченцето се спря. Стоях до Пип, който наблюдаваше бавното и мъчително слизане на Терада като хипнотизирана птичка, която не може да откъсне очи от бавно приближаващата се кобра.

Най-сетне Терада слезе и все още подкрепян от Джуди, се запъти право към Пип, който подхвърляше един огладен камък от едната си ръка в другата така, че и двете му ръце да са заети.

— Здравей, Пип — каза Терада.

— Здравей, Лестър — отвърна Пип.

Какво друго можеха да си кажат? Не се ръкуваха. Пип не само беше със заети ръце, но и стоеше малко ребром.

Терада беше запъхтян, изпотен и изглеждаше зле.

— Ще трябва да поседна — каза той, без да отправя думите си конкретно към някого, отиде до една малка скала и приседна като мечка на цирковата арена.

— Дойде му много — каза Джуди на Пип.

— Виждам — каза Пип и се извърна.

Дора ни извика, че обядът е готов.

— Ще можеш ли, Лестър? — запита го тя.

— Да, нищо ми няма — каза той и ние всички се запътихме към трапезата, сервирана изрядно върху покривка на карета: чинии със студено месо, пиле, домати, хляб, краставици, маслини и четири бутилки червено вино.

— Моник! Идвай! — извика я Айлин.

— Ловя риба — провикна се Моник. — Ще дойда после.

— Студеното пиле ще изстине — викна й Пип.

Моник не му отговори, макар че това явно беше вик за помощ.

Пип вече се правеше, че не вижда Терада, който и сега, както някога, внушаваше на другите жалост и те се чувствуваха задължени да се грижат за него. Хванах се, че и аз се безпокоя за него, и си казах, че не трябва да ставам глупак.

Дора, Айлин и мадам Лота сложиха в пластмасова съдинка за всеки един от нас парче пиле, студен ростбиф, един домати и парче краставица, после раздадоха ножовете, вилците и чашите. Дора ни пожела *bon appetit* и всички започнахме да се храним мълчаливо, тъй като разговорът можеше да се води само от двама между нас — Пип и Терада.

Но те се хранеха, без да проронят дума, и тъй като Дора трябваше да поведе някакъв разговор, заразказва ни как открила това място.

— Много обичам плодовете на тия кактуси. Дори ги слагам в плодовата салата — каза тя. — Един ден спрях горе на склона да си набера малко и се сетих, че с малко усилия ще мога да слеза тук. Добрах се до долу и се изкъпах гола в морето, тъкмо по пладне, когато всеки във Франция обядва.

Не можах да сдържа смеха си. Представих си как огромната Дора се бухва гола в морето — по-комична картина едва ли би могло да има; Дора разбра защо се смее и започна да се смее заедно с мен. Смеехме се всички, с изключение на мрачния Терада и на навъсения Пип.

— И слушайте какво ви казвам — прогърмя гласът на Дора. — Всички риби на това място помислиха, че е пристигнал някакъв кит от непознат вид.

Настроението не беше лошо, заговорихме за френското крайбрежие, за туристите и за проточващия се сезон и оставихме Пип и Терада да продължат своето нямо общуване. Пикникът дори мина много добре и когато изядохме всичко, Пип отново се провикна към Моник, като че ли знаеше какво предстои да стане. Моник не му отговори, Терада стана, голямото му туловище се промъкна зад гърбовете ни и той седна на пясъка до Пип. Струва ми се, че той се изненада не по-малко от Пип и от мен, когато избоботи:

— Мисля, че е време, Пип, да си проговорим.

Забелязах как тилът и плещите на стройната фигура на Пип се сковаха.

— Защо? Какво имаме да си кажем, Лестър?

Терада дълбоко и тържествено пое дъх.

— Трябва да се опитаме да стигнем до някакъв модус вивенди.

— Някакъв какво?

Терада изгледа нас останалите тъй, сякаш беше много непочтено от наша страна, че сме там, когато той не ни иска.

— Искам да кажа някакъв вид морален компромис — каза той неловко. — Сигурен съм, че знаеш какво имам предвид.

Пип се засмя язвително.

— Да направя морален компромис с моя морал, или с твоя?

Решен да продължи, Терада се втурна с главата напред:

— Трябва да стигнем до някакво разбирателство един с друг, Пип — ако не сме приемливи в собствените си очи, как ще можем да живеем?

— Аз се приемам и не ми е трудно да живея — отвърна Пип. — Това си е твой проблем, не мой.

Терада сякаш не го чу. Вдигна очи нагоре и думите му като че бяха отправени към небето.

— Всичко дойде оттам, че преди години ние двамата с теб взаимно се подведохме, Пип. Това е истинската причина за всичките ни неприятности.

— Истинската причина за всичките ни неприятности, Лестър, е, че ти ме посочи като подривен елемент пред сенатската комисия. Така че не търси причината другаде.

Терада махна с едрата си ръка.

— Не трябваше да се преследваме един друг публично, Пип. Това ни беше грешката.

Бях готов да експлодирам при тези думи, но Пип се сдържа и каза с горчива усмивка:

— Забравяш ли, драги Лестър, че аз не съм те преследвал? Ти ме преследваше. Сравни ме със земята. Закопа ме.

Терада сякаш се изненада.

— Да, но мисля, че би трябвало вече да съзнаваш, че тогава това беше неизбежно. Такъв беше моментът, такава беше проклетата обстановка, в която попаднахме. Не можех да избягна това, неизбежно беше, Пип.

Този път Пип се засмя с глас.

— Ти си чудо на чудесата — каза той.

Пип беше напълно трезвен, беше изпил само няколко чаши вино, но небрежната му язвителност беше тъй остра, че очаквах Терада да се засегне, може би да се ядоса. Но Терада нито се разстрои, нито му стана неудобно. Беше само учуден, че Пип не възприема нещо, което той му обяснява така ясно.

— Ти не можеш да разбереш Америка — каза той. — Винаги си си затварял очите за онова, което е поставено на карта.

— Недей да виниш Америка за онова, което ми направи, мръсник такъв — каза Пип. — Ще ти кажа, че ако не бях честен и предан американец, който вярва в конституцията и се е нагълтал с патриотизма на националното знаме, който е убеден в първите десет конституционни допълнения, може би щях да ти простя онова, което ми стори. Но ти си селяк, Лестър, и никога няма да бъдеш нещо друго, защото имаш робска селска душа... Затова, като говориш с мен, ще си държиш шапката в ръка и в никакъв случай няма да фамилиарничиш.

Отново се смаях от преднамереното дебелоочие на Терада.

— Аз все пак съм убеден, че трябва да стигнем до някакво разбирателство, че трябва да намерим нравствена допирна точка — продължи да настоява той, докато Пип накрая загуби търпение.

— Добре! Добре, дявол да го вземе. Да стигнем до разбирателство. Какво точно искаш?

— Ще се съгласиш ли да ми подадеш ръка, да кажеш, че всичко стана не по наша вина и че двамата пак сме приятели?

Този път чух как Пип пое дъх през зъби.

— Искаш да забравя, все едно че нищо не е било, така ли?

— Да — каза Терада протичко.

— След всичко, което стана?

— Да. След всичко, ако се съгласиш.

Пип си сложи очилата, сякаш имаше нужда да вижда по-ясно.

— Това може да стане само по един начин, Лестър — каза той.

Терада зачака. Паузата ми се стори безкрайна. Айлин, Дора и Джуди също чакаха. Дори малкият Лестър чакаше. Той не бе пропуснал ни дума.

— Трябва да признаеш публично, че си дал лъжливи показания и си ме оклеветил — каза му Пип спокойно. — Ще трябва да се отречеш от всяка своя дума.

За Терада това бе като гръм от ясно небе.

— Но аз не мога да направя такова нещо — каза той.

— Защо?

— Защото е невъзможно. Това е един необратим процес, не е по силите ми.

— Тогава какво искаш от мен? — каза Пип презрително. — Да се откажа аз от показанията си? Да се призная за виновен?

— Просто да го заличим двамата между нас, Пип — каза Терада умолително. — Между нас лично.

Пип се изсмя и се отпусна по гръб на пясъка в знак, че разговорът е безпредметен.

— Единственият начин да го уредим между нас двамата — каза той — е по кодекса на класическия дуел. Ще те убия и така ще те направя джентълмен — засмя се отново Пип.

Не знам какво щеше да каже по-нататък Терада, ако не бе пристигнала Моник. Застанала права, тя ни изгледа от горе на долу, после хвърли неодобрителен поглед към остатъците от пикника — сякаш бяха пирували великани. Взе една бутилка вино, после друга, трета, но не одобри нито една.

— Нямаш ли розе, Дора? — попита тя.

— Не, мила — отвърна Дора. — Купих най-хубавото вино шамбртен и много хубав кларет.

— На пикник не се пие шамбртен, нито кларет — каза рязко Моник.

— Аз пък пия — каза Дора.

— А пък аз не пия. Така че, ако няма тук вино розе, отивам да сготвя една рибена чорба! Кит! Дай ми ключовете от къщи.

Подадох ѝ връзката, тя взе кофичката с риба и пое пъргаво нагоре по склона, като настръхнала котка. Преди да изчезне от погледа ни, тя се извърна и извика:

— Никой да не идва след мен. Ще се прибера с автобуса.

Пип почти не ѝ бе обърнал внимание. Лежеше по гръб, изложил лице на слънцето, и се окопитваше от току-що водения разговор.

— Няма ли да е по-добре да придружиш Моник, Пип? — подкани го Айлин.

— Няма нужда — отвърна Пип, без да мръдне. — Тя предпочита да е сама.

— Разстроена е.

— Знам. Тъкмо затова е най-добре да е сама.

— Този път не е така — настоя Айлин. — Хайде, Пип. Иди да я придружиш.

— О, боже мой — въздъхна Пип, скочи на крака и тръгна след Моник, която вече преваляше склона.

Терада го изпрати с очи. После погледна към Джуди, като че очакваше помощ от нея. Не знам дали си дадоха някакъв знак с очи, но Терада грабна леките си плажни обувки и забърза бос нагоре по склона след Пип, като се препъваше тромаво и викаше:

— Почакай за миг, Пип. Идвам с теб.

Гледах ги как двамата крачат забързано по пътеката, която се виеше сред бодливия гъстак. Терада трябваше да поспре, за да се обуе. Беше тромав, почти безпомощен.

— Няма ли да е по-добре да го спреш? — обърнах се аз към Джуди.

— Не — каза тя. — Поне ще му спестя това да разговаря с Пип в присъствието на всички.

— Както искаш — казах аз и ги проследих с очи, докато изчезнаха зад завоя на пътя.

Дора стана и прегърна с тлъстата си ръка разплаканата Джуди.

— Лес ще се оправи — каза тя. — Не се тревожи. Те ще се върнат.

Но те изобщо не се върнаха и два часа по-късно трябваше сам да понеса последиците от ужасния пикник на Дора. Мъкнах столове, кутии, чадъри, рибарски пръчки, изнесох всичко до колите горе, после се прибрахме в мълчание и заварихме Моник да прави слънчеви бани на терасата. Била се прибрала на автостоп — „ото-стоп“, както казват французите.

— А той къде е? — запита тя.

Обясних й, че Пип е тръгнал след нея да я настигне и че Терада го е последвал, което означаваше, че най-после Пип и Терада са останали насаме.

— Светът се крепи на тези, които се тревожат за дреболии, така че защо да се безпокоя за него? — каза Моник на френски.

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Започнахме да се тревожим за Пип чак когато стана време за вечеря, но дори тогава сметнахме, че двамата сигурно са седнали в някой бар или бистро и са се увлекли в разговор и разчистване на стари сметки. Знаехме, че не са в къщата на Дора, защото тя ни телефонира, за да разбере, дали не са се прибрали. Накрая Дора пристигна с пезото си — с нея беше и Джуди, която попита не сме ли научили нещо. Беше около десет и половина вечерта.

— Не — отвърнах аз. — Нищичко не знаем.

— Моля те, Кит — обърна се към мен Джуди. — Иди да ги потърсиш.

— Къде да ги търся? — възразих аз. Може да са в Монте Карло, в Ница или дявол знае къде. — Тук има стотици заведения.

— Моля те — настоя тя.

Дора бе тази, която ѝ припомни, че и двамата бяха пили вино на обед и ако са продължили да пият, от тях може да се очаква всичко и кой знае какво би могло да се случи.

— И освен това — продължи Дора, — американските вестникари ще изпаднат във възторг, ако двамата бъдат арестувани заедно, и при това пияни. Представям си какво ще сполети Лестър, ако това се разчуе.

Моник изруга на френски и каза:

— Ако бог най-накрая поумнееше, би се разчуло.

Джуди беше много разтревожена.

— Не бъдете жестока — каза тя. — Не е нужно.

— Оставете Пип на мира. Не го закачайте. Ако ли не, аз съм тази, която ще се погрижи да се разчуе — каза възмутена Моник и се отдалечи.

— Моля те, Кит — продължи Джуди. — Иди и виж не можеш ли да ги намериш.

— Слушай Джуди — казах аз. — Пет пари не давам за Лестър и за репутацията му, така че не възнамерявам да го спасявам.

— Ако те моля — каза тихо Джуди, — то е, защото Лестър не е добре и по начало не може да пие. Моля те, Кит.

— Е, добре де — съгласих се аз. — Но изгледите са почти никакви.

— Знам. Но ако успееш, ще спестиш на Лестър някои неприятности.

Нещата се завъртяха пак както едно време: победителят очаква помощ от жертвата си.

— Да не вземеш и ти да изчезнеш — викна ми Айлин на излизане. — Гледай да ги доведеш право тук.

Докато обикалях с колата из Ница и Вилфранш и надничах в кръчми и бистра, започнах да осъзнавам каква отговорност бяха стоварили върху плещите на Пип. Влязох във всички заведения, които ми бяха известни, след това си спомних как Моник ми бе разказала в Париж, че от време на време намирала Пип на северната гара, когато бил пиян. Както ми бе обяснила тя, той отивал там, за да се качи на първия влак за САЩ. Обиколих няколко гарички и ги намерих на перона на Вилфранш, откъдето се откриваше изглед към един от най-красивите заливи в света. Двата бяха пияни и спореха за папата.

Беше полунощ. Щом ме видяха, казаха, че и аз трябва да тръгна с тях. Щели да вземат влака в нула тридесет от Мантон за Марсилия, където щели да се качат на презокеанския кораб „Андреа Дореа“ и да се приберат с него в Ню Йорк.

— Не ни е тук мястото, Кит — каза Пип и гневно размаха ръце към божествения нощен небосвод и мастиленосиния залив в подножието на планината под нас. — Не сме попаднали, където трябва, драги.

— Прав си — съгласих се аз. — Затова давай да се махаме оттук.

Терада беше отпуснал месестото си туловище и мълчеше, но Пип беше деен и настъпателен.

— Трябва да си ходя у дома, Кит, стари приятелю. Тук не е място за лоялен американец като мен.

— Прав си. Затова тръгвай да се прибираме.

Пип ме прегърна през раменете и каза:

— Качваме се на влака в дванайсет и трийсет — ей сега ще пристигне. Ела с мен, да не вземат да ми правят никакви въртели. Царе са на въртелите, Кит.

— Знам. Всичко ми е известно.

— Не ги знаеш ти тези работи. Ти тогава не беше там.

— Не бях, но сега съм тук и е време да се прибираме.

— Никакви такива! — наежи се Пип. — Не можеш ме измами.

— Не се опитвам да те мамя, искам да те накарам да се прибереш. Моник се безпокои, Джуди също.

— Ха, ха!

Чух, че приближава влак. Експресен влак, който явно щеше да профучи през гаричката и да продължи за Ница и другите по-главни гари. Пип не го чу, но Терада се отлепи от дървената пейка и се заклатушка към края на перона. Хванах го, за да го задържа, но той ме отблъсна. Пак се опитах и казах на Пип да ми помогне.

— Остави го да си върви, нещастника — каза Пип. — Решил е да избяга от Джуди.

В този миг Пип чу влака и започна да възпроизвежда поведението на Терада, насочвайки се към ръба на перона. По едно време устоявах на двойния им напор — успях да ги задържа, докато влакът със стар парен локомотив, с тракане, пуфтене и свистене профуча край гаричката. Щом отмина, аз го пуснах.

— Няма как да се върнем у дома сега, Кит — каза Пип. — Пропуснахме го тоя музеен влак.

— Не си — успокоих го аз. — Утре има друг. Можеш да вземеш влака в един и тридесет и четири за Марсилия.

— Лъжеш ме.

— Хайде да се прибираме. Късно е и вече ми дотегна.

Терада беше заспал непробудно, опрян на стената от червеникав камък, обрасла в разкошни петунии.

— Стига си спал! — викнах му аз, подкрепяйки Пип, който се олюляваше, готов всеки момент да политне, и в същото време държах под око Терада. Пип вдигна ръка величествено и блъсна Терада в гърдите, изпъчени като каменен бюст.

— Знаеш ли кое е единственото, което може да го спаси този попикан американец, Кит?

— Да. Да се прибере при Джуди.

— Единственото нещо, което може да спаси този голям американец... — продължаваше той да блъска масивните гърди на Терада, — ... е опрощението. Да се цопне целият в опрощаващото

свето причастие! Но аз не мога да му дам причастие. Не мога да му дам опрощение на греховете. Какво да правя, като не съм Папата. Защо го иска от мен. Казвам му, че не може без папска була, пък той — не и не, можело без була. Но аз не мога да опрощавам грехове, Кит — продължи той страдалчески, — колкото и да иска. Трябва светата църк...

— О кей, ще пишем на папата — казах аз, — само дай да измъкнем оттук Лестър, че няма друг влак до утре.

— Добре, ще ти помогна — каза Пип великодушно. — Това е най-малкото, което мога да направя.

Той сграбчи Терада за ризата, разтърси го и така рязко го дръпна, че ризата се скъса.

— Да си вземеш една траперска куртка от еленова кожа — каза той.

С общи усилия извлякохме Терада през вратата и го настанихме на предната седалка на реното — през цялото време го събудихме само два пъти. Докато се прибирахме, той се събуди още веднъж, когато Пип започна да пее *Deutschland über alles* и обясни, че това било циганският национален химн или пък маршът на бохемите.

— Не можеш да кажеш, че не е така — ревна Терада, имайки нещо друго предвид. — Не можеш да кажеш, че не е така.

Това бе всичко. И двамата спяха, когато доставих Лестър на Джуди, която вече бе свалила грима си. Тя не беше в състояние да го държи изправен. Понечих да ѝ помогна, но Дора го подхвана и кажи-речи сама го извлече по стълбите.

— Искам да се видим, Кит — каза ми Джуди, когато влизах в реното. — Искам да ти обясня нещо.

— Няма нищо за обясняване — казах аз. — Лестър е пиан, това е всичко.

— Да, но той обикновено не пие и искам да ти обясня нещо друго...

Тъкмо в този момент Пип отвори задната врата на колата, подаде се и като видя Джуди, се разсмя.

— Ха, ха! — посочи я той с пръст. — Той си отиде, Джуди. Няма да го видиш повече. Взе бързия в нула трийсет за Чикаго и каза, че не иска да те вижда повече. Така ми каза, повярвай, а пък аз му казах, че е

много жестоко да постъпва така с теб. Повече няма да го видиш, Джуди. Бог прибра Лестър при себе си.

Натиках го обратно в колата и потеглих, преди да се е окопитил и да направи нов опит да изскочи. Когато пристигнахме в „Л’Ескапад“, той пак беше заспал и двамата с Моник много лесно го събухме и го сложихме в леглото.

Когато ѝ разказах за гарата, Моник отвърна:

— Някой ден наистина ще се качи на влака и това ще му е за урок.

Попита ме дали Пип е казал нещо за някогашната си жена и за съпруга ѝ.

— Нищо съществено — отвърнах аз. — Пиянски приказки.

— Не разказа ли какво са правили двамата с Терада?

— Нищо свързано — вдигнах рамене аз. — Ще трябва сама да го питаш.

— Ако е отстъпил, ще го убия, Кит. Просто ще го убия.

Отказа да спи при него, защото миришел на бъчва.

— Ще спя в детската — каза тя.

Айлин вече бе започнала да ѝ постила свободното легло в ъгъла на детската стая и когато оставихме Пип, на лицето му беше изписано единствено някакво много, много глупаво доволство.

Когато слязох долу, Айлин ме попита какво е станало, отвърнах ѝ, че нищо, и побързах да си легна, да не би тя да си помисли, че крия нещо.

Истината е, че не знаех какво е станало между тях и на сутринта, когато Пип слезе на закуска с кръгове под очите, не му задавах въпроси. Но той сам насочи разговора нататък; вдигна с трепереща ръка чашата с кафето към устните си и попита.

— Как успя да ни изведеш от гарата, Кит?

— Ти ми помогна да завлечем Лестър до колата.

— Падах ли?

— Не.

— Ти беше ли? — запита той Моник.

— Не, и слава богу. Чаках тук като търпелива малка американска домакиня.

— И аз така си спомням — каза Пип. — Исках само да проверя.

Дали Пип помнеше още много други неща? Сигурно. Но Терада явно не си спомняше нищо, защото към единадесет Джуди дойде, за да се види с Пип. Каза, че щели да отпътуват за Париж със следобедния влак в три часа.

— Става опасно да стои в чужбина толкова дълго — каза тя. — Ще дойдеш ли да го видиш още веднъж, Пип? Оставих го на легло. Не е добре.

Пип поклати глава.

— Не си спомня какво е станало снощи. Не е сигурен... Успяхте ли да се разберете?

Мисля, че Пип знаеше какво е казал и какво не е казал, но предпочиташе да не говори за това.

— За какво да се разберем?

— Моля ти се, не ставай такъв. Знаеш какво му е, нали?

— Да.

— Тогава ти е ясно защо той има нужда отново да си му приятел, Пип. Бъди великодушен!

Не я разбирах какво иска да каже, но Пип очевидно разбираше.

— Бях толкова великодушен, колкото ми е възможно — каза Пип и добави с огромното достойнство на главоболието и махмурлука си — ... при създалите се обстоятелства.

— Добре, добре — каза Джуди. — Но само му кажи, че му прощаваш. Виждаш, че вече говоря открито, Пип.

— Казах му, че се нуждае от по-голямо опрощение от онова, което аз мога да дам. На него му трябва свещеник, Джуди. Някой, който може да му прости всичките грехове.

— Но той все пак не мисли, че е сгрешил, Пип, как можеш да искаш от него да се променя сега?

— И аз не мога да се променя — отвърна Пип.

— В такъв случай няма ли поне да приемеш, че ти и той гледате на нещата по различен начин и че той за себе си е бил прав.

— Merde — изруга Пип на френски и пребледня още повече.

— Ако поне малко не се смилиш — изсъска тя, — ти ставаш негов палач.

— Защо не си вървите? — подкани я Моник.

— Защото не съм свършила още — каза Джуди.

Седяхме под клоните на големия лавър и слушахме утринния концерт на полските щурчета. Въздухът беше изпълнен с цвъртящите звуци, които те издават, потривайки с крачка крилцата си. Очаквахме последната дума на Пип.

— Ще го изпратя на гарата — каза той кратко. Джуди стисна ръцете му за миг и си тръгна.

Предполагам, очаквах с не по-малка тревога от другите това последно сбогом. А Пип се подготвяше телесно, сякаш му бе нужна физическа смелост за онова, което му предстоеше. Излезе на разходка сам, взе още един студен душ, облече чиста лятна риза и изгладени ленени панталони. Дори поспа малко и когато дойде време да тръгваме за гарата, пак беше станал стройният и пъргав Пип. Този път той предложи на Моник да отиде сам, но тя не се съгласи и настоя да отидем всички. Аз също настоях да бъдем заедно. Пип вдигна рамене и каза:

— Добре. Но недейте да се месите.

— А ти не се оставяй да те правят на глупак — каза остро Моник.

В три часа и двадесет минути всички бяхме под прохладната сянка на високия навес на железопътната гара на Ница и приличахме на семейство Дайвър, които изпращат на северната гара в Париж Ейб Норт, когато той заминава за Америка в романа на Скот Фицджералд „Нежна е нощта“. Бяхме първи, няколко минути след нас пристигна Дора с багажа и носачите. Накрая се зададе Терада — смачкан, тромав и болен — с Джуди и малкия Лестър. Образувахме групичка, в която всеки бе неспокоен, и зачакахме пристигането на влака. Той имаше само няколко минути престой, така че каквото имаше за казване, трябваше да се каже, преди да е пристигнал.

Пип се държеше весело и добродушно като човек, който се е научил отново да се радва на живота. А Терада беше в напрегнатото очакване на кандидат, очакващ назначение на тежък и отговорен пост. Чакахме всички. Джуди държеше здраво малкия Лестър за ръката, за да не може той да отиде при Терада, и притеснено заговаряше ту на един, ту на друг от нас.

Влакът се зададе.

Терада беше на няколко крачки от нас; чух как Джуди каза полугласно на Пип:

— Моля те, Пип. Думичка само.

Видях, че Пип пак започва да се бори със себе си — семейство Терада го познаваха добре и го бяха притиснали където и когато трябва. Само думичка, казваха те. Обръщаха се към вроденото великодушие на Пип, към неговата култура, доблест и благородство, към неговата скромност и склонност да се жертвува, към американската му състрадателност. Пред очите ми той трябваше да се пребори с всичко това и най-много със станалите част от него наслоения от произход, среда и възпитание. Опитвах се да му внуша с очи: „Не се оставяй да те хванат накрая, Пип! Не им подавай спасителна ръка!“

Но Пип беше глух за внушенията ми и от начина, по който сведе очи, разбрах, че най-после са го хванали с нещо необяснимо.

Извърнах се. Не исках да видя и да чуя какво ще стане.

Но Джуди, мислейки, че вече печели играта, сгрещи, като поиска да затвърди победата си:

— Постъпваш правилно — каза тя на Пип. — В края на краищата Лестър трябва да се върне в своята Америка и сега не може да поема никакви рискове.

Това беше фатална нетактичност. Забелязах, че мускулите под току-що обръснатата кожа на челюстта му се сгърчват и че зад аристократично-атлетичната фигура все пак стои нещо. С някакво странно чувство на облекчение той каза:

— Някой ден, Джуди, аз ще се върна в Моята Америка и тогава, какво?

Джуди очакваше той да продължи. Но той не продължи.

— Това ли е всичко, което имаш да кажеш? — проплака тя.

— Абсолютно всичко — отвърна той и като човек, който не се доверява на себе си и затова не иска да говори повече от страх да не каже нещо излишно, обърна се към Терада и каза лаконично:

— Довиждане, Лестър. Довиждане, драги.

Влакът спря, Терада се отпрати към него като замаян и се качи, без да каже довиждане на нас останалите.

Джуди обля перона със сълзи, колкото врабчи яйца, а Пип каза със съвършено същия глас:

— Довиждане, Джуди. Довиждане, малки Лес.

Той целуна сина си, помогна му да се качи, след като внесоха багажа, после се качи и Джуди, тежката врата се затвори и влакът потегли. Зърнахме ги за миг на прозореца и никога няма да забравя подпухналите очи на Терада, които се вираха безпомощно в хоризонт от необятна и плашеща празнота.

— Нещастникът умира от рак — каза Пип. — Остават му още няколко месеца живот.

— Боже мой, това ли било?

— Да. Но няма това има някакво значение, Кит? Кажеш има ли?

Сега разбрах какво е преживял Пип. Освен че му се бяха струпали изгнание и лишения, след като бе изпаднал в немилост, трябвало е да извърви тежкия път до решението да каже „не“, когато са поискали да трогнат американското му сърце, което е най-лесният път да накараш човек като Пип да изневери на себе си. Някак си бе успял да преодолее дори това и сега, струва ми се, той съзнаваше, че си е възвърнал и последния остатък от американското си достойнство.

Гледах Пип възхитен и за първи път от дълго време насам почувствувах, че все пак има някаква надежда за Америка.

ДИМИТРИ ИВАНОВ ВМЕСТО ПОСЛЕСЛОВ

След като войната свърши, гражданите на САЩ бяха убеждавани, че мястото на досегашния враг — нацизма — е заето от друг, по-опасен — международния комунизъм. Къде е той?

Отговорът беше: този враг е навсякъде — проникнал е във Вашингтон и Холивуд, в атомните лаборатории и в света на литературата.

Между многото обвинени като агенти на Москва бяха бившият служител във Вашингтон А. Хис и съпружеската двойка Юлиус и Етел Розенберг.

Трябваше да се намери обяснение защо такава „изостанала“ страна като СССР е успяла да ликвидира атомния монопол на САЩ. Най-удобното обяснение беше, че е имало „изтичане“ на атомни тайни.

Първият голям процес за лоялност беше през 1949 г. Единадесет активисти на Американската компартия бяха съдени заради политическите си убеждения. Те не бяха обвинени в подривна дейност (такова нещо не можеше нито да се твърди, нито да се докаже), а че са правили изказвания, които можели да се схванат като препоръка за насилствено сваляне на властта.

Изгряваше звездата на сенатора Джозеф Макарти, чието име стана символ на цял един период. Макартизмът беше наречен „лов на вещици“. Той процъфтяваше в годините на „студената война“ и по същество беше системно нарушаване на гражданските права, на правото на собствено политическо убеждение.

Макартизмът достигна своя връх, когато пред телевизионните камери през 1954 г. предаваха от заседателната зала на Сената разследването срещу армията на САЩ.

Това беше началото на провала на Макарти. Някои казаха, че Джо Макарти е загубил чувство за мярка, атакувайки институция антикомунистическа колкото него и по-силна от него.

Забавно обяснение, но то надценява субективния фактор. Старият Джо се провали не защото беше стъпил накриво: процесът на разведряването, за който системно създаваше предпоставки политиката на СССР и другите социалистически страни, превърна

макартизма в анахронизъм. Той остана като един лош спомен. Но не съвсем...

В постановлението на Пленума на ЦК на КПСС от 23 юни 1980 г. „За международното положение и външната политика на Съветския съюз“ се посочва: „Антисъветизмът и антикомунизмът са превърнати в инструмент за поддържане на военната надпревара...“

По този повод в „Правда“ припомни, че „основните черти на макартизма като крайна форма на войнствуващия антикомунизм явно са залегнали в основата на идеологическата платформа на вътрешната и външната политика на администрацията във Вашингтон. Макартизмът — това е обратната страна на похода на Картър под названието кампания за правата на човека.“

Обвинителят Ричард Никсън води бележки при разпита на Хис. Той се отличава със своята настойчивост, притиска жертвата до стената и е най-ревностният член на Комисията за разследване на антиамериканска дейност. Млад юрист с бъдеще — пише за него печатът.

Три десетилетия по-късно той издаде книга, в която твърди, че третата световна война е започнала, САЩ били на път да я загубят. — Никсън обвини Картър в политическо дилетантство — той не водел антикомунистическата борба професионално.

През 1948 година Хис е призован да даде показания пред комисия на Камарата на представителите, а след това в съда, по обвинение, че бил предавал на СССР секретни документи чрез „своята свръзка“ Уиткър Чеймбърс. Така съветското разузнаване може би е разгадало шифрите на Държавния департамент. Делото Хис, процесите срещу други доверени държавни служители в страната и в чужбина, чиято лоялност бе поставена под съмнение, означаваше, че цяло едно поколение е поставено на подсъдимата скамейка — пишеше журналистът Алистър Кук в своите „Писма от Америка“, излъчвани по Би Би Си.

Обвиняемият А. Хис се заклева, че ще говори истината пред Комисията за разследване на антиамериканска дейност при Камарата на представителите. Той заявява, че обвиненията на Чеймбърс срещу него са изцяло скалпени.

Чеймбърс — оръдие на обвинението в скалъпения процес — представя документи, написани на старата машина „Удкок“ на Хис или с неговия почерк.

Свидетелят Уиткър Чеймбърс взема думата на заседание на комисията. „Аз бях в нелегалната група — казва той тихо. — В нашата група бе и А. Хис.“

Вълната от разследвания за лоялност нанася дълбока рана на националното съзнание. Гражданите на САЩ живеят в атмосфера на подозрение.

От мнозина се иска да докажат своята лоялност. Между тях са и четиримата: Ани Ли Мое е чиновничка в Пентагона — през 1954 г. я заклеймяват пред комисията на Макарти; година след това армията я връща на работа. Оуън Латимър — второстепенен далекоизточен съветник, е наречен от Джо Макарти „шеф диригент на съветския шпионаж в САЩ“. Следствието се прекратява поради липса на доказателства. Сценаристът Далтън Тръмбо отива в затвора през 1950 г. като един от „холивудската десетка“ — тези, които отказаха да отговарят на въпросите на конгресмените. През 1953 г. методисткият епископ Г. Бромли Окснам в продължение на десет часа доказва безпочвеността на обвиненията, които накрая трябва да бъдат оттеглени.

Детройт — 1952 година. Хора с най-различни убеждения протестираат срещу разследванията. Наричат ги нарушения на правата на човека. „Защо не изразходвате парите ни, за да разследвате линчуванията във Флорида?“ — гласи един от лозунгите.

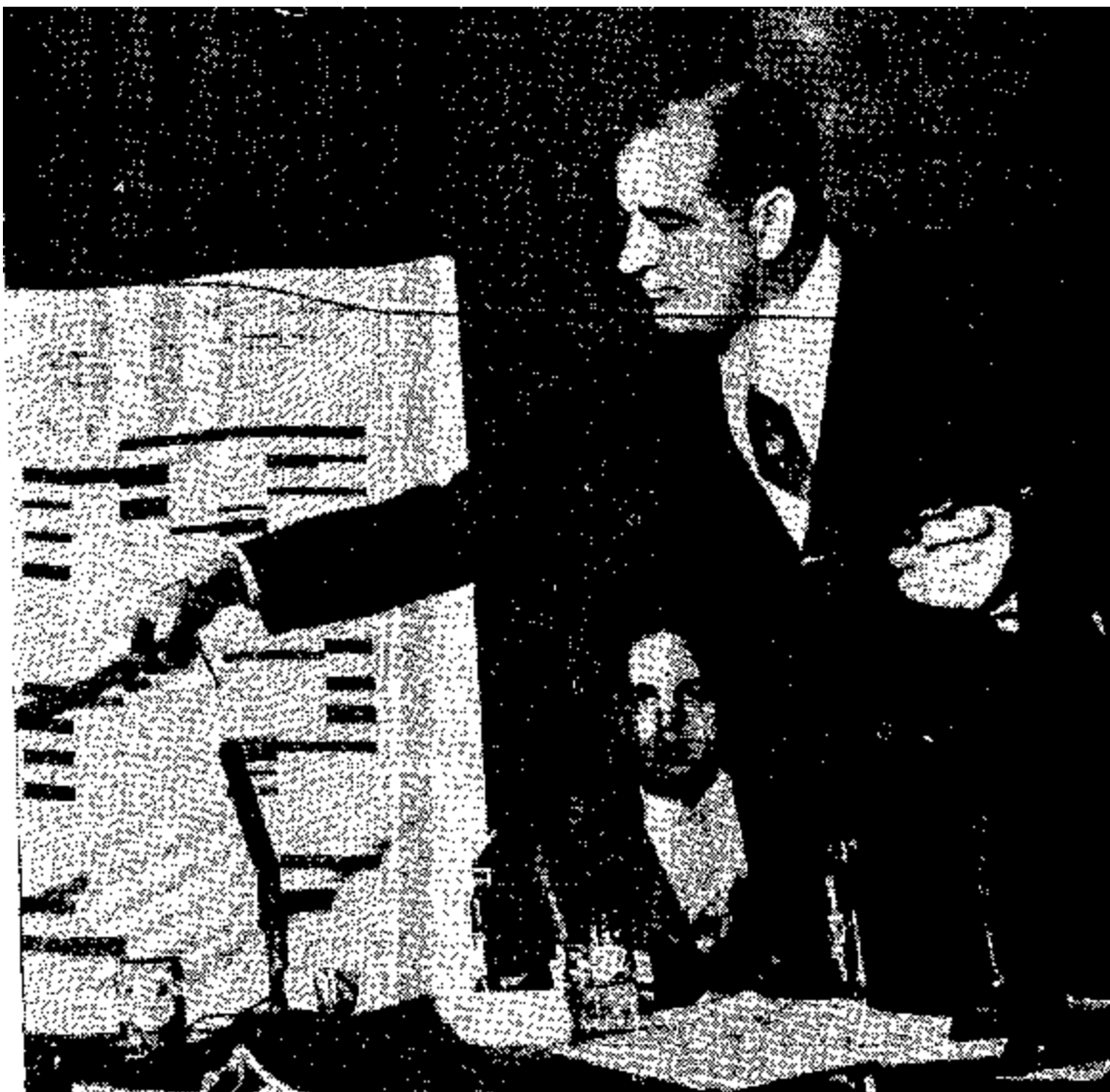

Един услужлив свидетел — филмовият актьор Робърт Тейлър, излиза от заседание на комисията през 1947 г. Заедно с Гари Купър и други Тейлър заявява, че „комунистите са успели да заемат ключови позиции в Холивуд“.

ПРОВАЛЪТ НА МАКАРТИ

„Къде сбърках?“

В началото на 1954 г. сенаторът Джо Макарти е страшилището на Вашингтон. Безогледните му нападки са му спечелили могъщи неприятели. Но те се боят от него, а той не се бои от никого.

След като е атакувал Държавния департамент, Макарти напада армията през пролетта на 1954 година. В продължение на 36 дни американците са приковани пред своите телевизори, за да следят двубоя между Макарти и армията на САЩ. Този път старият Джо се е надценил.

„Къде сбърках?“ — пита после Джоузеф Макарти. Той вече няма да се съвземе след неуспеха. Колегите му в Сената гласуват против него, за да го „порицаят“. Кое е още по-лошо — вестниците не правят повече заглавия с името му. Приятелите му виждат как той линее. Когато умира през 1957 година, Дийн Ачесън казва хладно на латински: „за мъртвите — нищо“.

Така Макарти не разбира в какво е сбъркал. Отговорът е: във всичко.

Въпреки че носи името на стария Джо, макартизмът не е дело на една личност, а продукт на политика с определена класова същност, формулирана в момент на конкретни социално-политически дадености.

Джоузеф Макарти обвинява: той сочи схемите, по които се надява да уличи армията на САЩ. Могъщият му противник не мисли, че Джо трябва да го учи на антикомунизъм.

КОЙ ВИКА ПРИЗРАЦИ?

Защо 30 години по-късно в САЩ отново се заговори за мрачните години на политически гонения, известни като „годините на макартизма“? Една от причините отново да се заговори за духа на Макарти е, че макартизмът бе една от крайните форми на антикомунизма. Същият антикомунизъм, който често виждаме на международното поприще. Но той има и вътрешни изяви.

В Лонг Айленд — щат Ню Йорк — председателят на областния съд одобри решението на съвета в едно от местните училища да се конфискуват от училищната библиотека редица художествени произведения и други книги, считани за неудобни. В списъка на забранените за учениците книги е романът на Селинджър „Спасителят в ръжта“, произведения на Кърт Вонегът, сборници с разкази на американски черни писатели и други творби на художествената проза.

От страна на асоциацията на американските библиотеки Уилям Норт заяви, че решението на съда е достойно за годините на Макарти — годините на гонения на идеи. Това, което стана в училището в Лонг Айленд, не е единичен случай. Във федералните и щатските съдилища бяха възбудени 30 процеса за забрана на определени книги и за изтеглянето им от училищните библиотеки. В преследваните книги се говори за социалното и расовото неравенство, неподправено се описва реалното ежедневие.

Димитри Иванов

Издание:

Автор: Джеймс Олдридж

Заглавие: Довиждане анти-Америка

Преводач: Димитри Иванов

Година на превод: 1980

Език, от който е преведено: Английски

Издание: Първо

Издател: Партиздат

Град на издателя: София

Година на издаване: 1981

Тип: Роман

Националност: английска

Печатница: ПК „Димитър Благоев“

Излязла от печат: януари 1981

Редактор: Тодор Вълчев

Художествен редактор: Тотю Данов

Технически редактор: Сашо Георгиев

Рецензент: Вера Ганчева

Художник: Данаил Донков

Коректор: Румяна Владимирова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/2040>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.